

Avdelningen för djurskydd och hälsa

Vägledning till Jordbruksverkets checklista för kontroll av foderanläggningar vid offentlig kontroll

Fastställd den 23 januari 2015

Ändringslogg

Version	Fastställt	Ändrad av
7B	2015-01-23	KWEJ
7	2014-12-19	KWEJ
6	2014-02-20	KWEJ
2013.2	2013-08-30	KWEJ
2013.1	2013-01-31	KWEJ
2012.3	2012-10-04	KWEJ
2012.2	April 2012	AKBÅ
2012	November 2011	KWEJ

Innehåll

Generell beskrivning	3
Inledning	3
Aktuell lagstiftning	5
Begrepp och förtydliganden	7
Definitioner	7
Vad är foder	7
Foderstrukturer enligt DJUHR	9
Djurbegreppen	10
Anläggningskoder	10
ABP kategorier	12
Anläggningsbeskrivningar	12
.....	13
.....	13
.....	13
Godkännande av vissa anläggningar	15
Kontrollens genomförande	16
Rapportering	18
Begrepp	18
Rapportens sammanfattning	20
Bedömning risk- och erfarenhetsklassificering samt tidsåtgång	22
Riskklassificering	22
Erfarenhetsklassificering	22
Volymfaktorer	24
Tidsåtgång	24
Kontrollfrågor	26
Inledning/struktur	26
Grundkrav	27
Märkning	28
Riskbaserad produktion/HACCP	28
Certifiering (ISO, etc.)	29
Frågor avseende lokaler & utrustning	30
Frågor avseende personal	49
Frågor avseende produktion	52
Frågor avseende kvalitetskontroll	68
Frågor avseende lagring och transport	82
Frågor avseende spårbarhet	88
Frågor avseende märkning	105
Riskbaserad produktion	115
Frågor kring HACCP	120
Grunden/Engagemang	130
Frågor avseende engagemanget	131
Bilaga 1 Definitioner	135

Generell beskrivning

Inledning

Kravet på offentlig kontroll av foder regleras via EU:s regelverk om foder och livsmedel. Myndigheterna ska regelbundet kontrollera alla foderanläggningar och kontrollen ska vara erfarenhets- och riskbaserad.

Denna vägledning är tänkt som ett stöd för kontrollpersonalen vid offentlig kontroll med de olika checklistor som tas fram av kontrollenheten med vägledningen som underlag. Observera att vägledningen och checklistorna inte ersätter regelverken varför det vid besöken är nödvändigt att ha med sig den aktuella lagstiftningen samt att all hänvisning ska ske till regelverken och inte till vägledningen.

De branschriktlinjer¹ som näringen arbetat fram i samråd med Jordbruksverket eller med kommissionen kan ge ytterligare vägledning. På motsvarande sätt kan de koder avseende märkning som tas fram av näringen i samarbete med kommissionen och EU:s medlemsländer ge ytterligare vägledning avseende hur foder ska märkas. Branschriktlinjerna och koderna finns på Jordbruksverkets webbplats allteftersom de blir färdigställda eller uppdaterade.

Version 7b omfattar borttagning av gulmarkeringar och mindre språkliga förändringar.

Denna version av vägledningen (7) har i jämförelse med tidigare version (ver. 2013:3, 2013-08-30) språkgranskats och omarbetats avseende utformningen av vissa frågeställningar och placeringen i dokumentet efter en begäran från Jordbruksverkets kontrollenhet för att förtydliga vissa delar av regelverket och underlätta kontrollpersonalens arbete genom att frågeställningarna kommer i vad som upplevs som en mer logisk följd. Med anledning av den uppdaterade kontrollföreskriften (SJVFS 2007:21) har stycket om risk- och erfarenhetsklassificering uppdaterats. Följande justeringar har genomförts:

- Avsnittet Aktuell lagstiftning har uppdaterats med
  - o Nya länkar i och med lanseringen av nya EUR-Lex samt ett förtydligande gjorts som anger att en aktuell regelsammanställning återfinns på Jordbruksverkets webbsida.
  - o Avsnittet har även uppdaterats med hänvisning till de förtydligade som gjorts i hygienförordningen (Förordning (EG) nr 183/2005) avseende vilka produkter som får användas vid fodertillverkning.
  - o En hänvisning till en uppdaterad/omskrivna tabell över tillåtna toleranser vid märkning av foder på Jordbruksverkets webbsida.
- Figur 1 har uppdaterats med begreppet ”preparat”
- Under rubriken Godkännande av vissa anläggningar har
  - o Informationen om partihandelstillstånd tagits bort då detta inte längre är aktuellt.
  - o Avseende användningen av fiskmjöl har länken uppdaterat till grundförordningen istället för en enskild ändringsförordning.

¹ [I enlighet med förordning \(EG\) nr 183/2005](#)

- Stycket Bedömning risk- och erfarenhetsklassificering samt tidsåtgång har uppdaterats med anledning av uppdateringen av kontrollföreskriften (SJVFS 2007:21).
- Stycket om riktlinjer för god praxis har uppdaterats med anmälda branschriktlinjer
- I texten har begreppet foderkatalogen ersatts av kommissionens råvaruförteckning.
- Fråga 070 Inledande korrigerad pga. felskrivning.
- Fråga 431, ny frågeställning avseende om företagen utförande av egenkontrollen av salmonella
- Fråga 451 ny frågeställning avseende tillåtna foderråvaror enligt TSE-lagstiftningen
- Fråga 455 motsvarande frågeställning som 431 men avseende dioxin
- Fråga 510 felskrivning bortagen som krävde att även t.ex. tuggben måste vara förpackade
- Fråga 620 har förtydligats avseende registrering av foderprodukter

Denna vägledning och checklista är utformade enligt de regelverk som gäller foder samt kommissionens guide ”[Riktlinjer för införande av förfaranden grundade på HACCP-principerna och för underlättande av införandet av dessa principer i vissa livsmedelsföretag](#)”.

Kommissionens guide omfattar i grova drag kommissionens uppfattning i frågor om

- HACCP-principerna,
- flexibilitet dvs. anpassning av kraven till den enskilda anläggningen, och
- grundförutsättningar för fodertillverkning.

Vägledningen berör också frågeställningar kopplade till andra regelverk som påverkar foder t.ex. EU-förordningar avseende animaliska biprodukter.

Om kontrollpersonalen upptäcker att en uppenbar fara för fodersäkerheten föreligger pga. brister i foderhanteringen m.m. ska enheten för foder och hälsa omedelbart informeras. Kontrollpersonalen ska vid brister naturligtvis vidta nödvändiga åtgärder med stöd av lagstiftningen.

Checklistan är utformad för att vara ett hjälpverktyg vid offentlig kontroll. Syftet är att bibehålla fokus och objektivitet genom att säkerställa

- att kontrollens syfte uppnås,
- att kontrollen utförs systematiskt,
- att viktiga frågeställningar inte glöms bort,
- att kontrollen utförs på ett likartat sätt mellan olika inspektörer, samt
- att kontrollprocessen är öppen och tydlig.

Checklistan fungerar vidare som ett dokumentationsunderlag för kontrollen och ska tillsammans med eventuell annan dokumentation t.ex. fotografier säkerställa att adekvata bevis dokumenteras.

För varje enskild frågeställning ställs fyra kryssalternativ: Ja, Nej, Ej aktuellt respektive Ej kontrollerat. Ett Ja motsvarar att inspektören har uppfattat att företaget uppfyller kraven i lagstiftningen på den punkten. Ett Nej innebär att inspektören noterat att företaget helt eller delvis inte följer gällande regelverk.

Vid Kommentarer/förklaringar, anmärkningar etc. ska kontrollpersonalen kryssa i rutan ”Not” och närmare beskriva anmärkningen.

Då checklistan inte är anpassad för varje enskild anläggning är det möjligt att checklistan omfattar frågor som inte är aktuella på just den anläggningen., När en fråga inte är aktuell på anläggningen ska kontrollpersonalen kryssa i rutan ”Ej aktuellt”.

Kontrollpersonalen är inte skyldig att vid varje enskilt tillfälle kontrollera alla punkter i checklistan utan kan välja hur omfattande kontrollen är. För att bedöma hur omfattande kontrollen bör vara kan flera faktorer spela in t.ex. hur regelbunden kontrollen är, inspektörens tid till förfogande för den aktuella kontrollen, typ av företag. Om kontrollpersonalen inte har kontrollerat en punkt ska detta markeras i protokollet checklistan i rutan "Ej kontrollerat".

Vägledningen och checklistan är tänkt att vara "levande" dokument där Jordbruksverket kontinuerligt för in kommentarer kring frågeställningar som kommer in från verkets inspektörer eller andra aktörer. Frågorna skickas till foderochhalsa@jordbruksverket.se.

Observera att dokumentet är konstruerat för att läsas via skärm och länkar till grunddokument m.m. fås via klickbara länkar. Vid utskrift rekommenderas att texten skrivs ut i färg för att underlätta läsningen.

Aktuell lagstiftning

I föreskrifterna finns en förteckning över gällande regelverk som ska täckas av kontrollen. En förutsättning för att kunna utföra kontroll är att åtminstone dessa regelverk finns tillgängliga. [På Jordbruksverkets webbsida](#) återfinns motsvarande förteckning som uppdateras kontinuerligt.

Grunden för den offentliga kontrollen fastställs i kontrollförordningen: Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004 av den 29 april 2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd. Kompletterande krav avseende offentlig kontroll av animaliska biprodukter framgår av bilaga XVI i förordning (EU) nr 142/2011.

Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2006:81) om foder, Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2007:21) om offentlig kontroll av foder och animaliska biprodukter och Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2006:84) om befattning med animaliska biprodukter och införsel av andra produkter, utom livsmedel, som kan sprida smittsamma sjukdomar till djur och människor

Foderhygienförordningen: Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 183/2005 av den 12 januari 2005 om fastställande av krav för foderhygien. Observera att i och med uppdateringen av hygienförordningen (förordning (EU) nr 225/2012) klargör att det tydligt ska märkas om produkter är avsedda som foder eller andra ändamål, att de ska hållas fysiskt åtskilda från produkter för annan användning samt att produkter som är märkta att de inte är avsedda för användning som foder eller livsmedel inte kan ändras av en aktör i ett senare led. Detta innebär att enbart produkter som är märkta för foder eller livsmedelsändamål får gå in i foderkedjan! Det finns givetvis i utkanten av foderkedjan tillfällen där icke foderprodukter omvandlas till foder t.ex. tillverkning av saltstenar eller andra kemiska produkter, men i övrigt är regelverket klart dvs. enbart foder eller livsmedel in i foderkedjan.

ABP-förordningarna:

- ABP-förordningen: Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1069/2009 av den 21 oktober 2009 om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter och därav framställda produkter som inte är avsedda att användas som livsmedel och om upphävande av förordning (EG) nr 1774/2002, samt
- Tillämpningsförordningen ABP: Kommissionens förordning (EU) nr 142/2011 av den 25 februari 2011 om genomförande av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1069/2009 om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter och därav framställda

produkter som inte är avsedda att användas som livsmedel och om genomförande av rådets direktiv 97/78/EG vad gäller vissa prover och produkter som enligt det direktivet är undantagna från veterinärkontroller vid gränsen.

TSE-förordningen: Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 999/2001 av den 22 maj 2001 om fastställande av bestämmelser för förebyggande, kontroll och utrotning av vissa typer av transmissibel spongiform encefalopati.

Tillsatsförordningen: Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1831/2003 av den 22 september 2003 om fodertillsatser. En förteckning över godkända fodertillsatser återfinns i kommissionens "[Tillsatslista](#)".

GM-förordningarna:

- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1829/2003 av den 22 september 2003 om genetiskt modifierade livsmedel och foder, samt
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1830/2003 av den 22 september 2003 om spårbarhet och märkning av genetiskt modifierade organismer och spårbarhet av livsmedel och foderprodukter som är framställda av genetiskt modifierade organismer och om ändring av direktiv 2001/18/EG.

Märkningsförordningen: Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 767/2009 av den 13 juli 2009 om utsläppande på marknaden och användning av foder, om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1831/2003 och om upphävande av rådets direktiv 79/373/EEG, kommissionens direktiv 80/511/EEG, rådets direktiv 82/471/EEG, 83/228/EEG, 93/74/EEG, 93/113/EG och 96/25/EG samt kommissionens beslut 2004/217/EG

- bilaga III – Förbjudna foderråvaror: Kommissionens förordning (EU) nr 568/2010 av den 29 juni 2010 om ändring av bilaga III till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 767/2009 vad gäller förbud mot utsläppande på marknaden eller användning som djurfoder av proteinprodukter som erhållits från Candida-jästsvampar som odlats på n-alkaner,
  - bilaga IV – Toleranser: Kommissionens förordning (EU) nr 939/2010 av den 20 oktober 2010 om ändring av bilaga IV till förordning (EG) nr 767/2009 rörande tillåtna toleranser för märkning av foderråvaror eller foderblandningar som det hänvisas till i artikel 11.5 (en tabellversion återfinns på [Jordbruksverkets webbsida](#)), samt
- kommissionens råvaruförteckning: Fr.o.m. 2013-02-19 Kommissionens förordning (EU) nr 68/2013 av den 30 januari 2013 om en förteckning över foderråvaror.

Se även

- Näringsgens foderregister: www.feedmaterialsregister.eu benämningar på foderråvaror som inte är upptagna i kommissionens råvaruförteckning.
- Gräzonsprodukter: Kommissionens förordning (EU) nr 892/2010 av den 8 oktober 2010 om vissa produkters status som fodertillsatser som omfattas av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1831/2003 produkter som inte är fodertillsatser.
Dessa produkter betraktar kommissionen inte som fodertillsatser och kan därmed mycket väl dyka upp i kommissionens råvaruförteckning eller näringsgens foderregister.
- Kommissionens rekommendation av den 14 januari 2011 om riktlinjer för distinktionen mellan foderråvaror, fodertillsatser, biocidprodukter och veterinärmedicinska läkemedel.

Begrepp och förtydliganden

Definitioner

Definitionen av begrepp i föreskrifterna hänvisar ofta till definitionen i en EU-förordning. Det kan vara opraktiskt att vid ett kontrollbesök leta fram rätt definition ur rätt förordning varför en fullständig förteckning över gällande definitioner listas i [bilaga 1](#).

Vad är foder

Foder definieras i förordning (EG) nr 178/2002 som ”alla ämnen eller produkter, inbegripet tillsatser, och oberoende av om de är bearbetade, delvis bearbetade eller obearbetade, som är avsedda för utfodring av djur”, dvs. i princip allt som intas av djuret via munnen och består av råvaror, fodertillsatser, förblandningar och foderblandningar (undantag t.ex. biocider och rena läkemedel).

Relationerna mellan de olika begreppen illustreras i figur 1 och ytterligare vägledning anges i kommissionens rekommendation (2011/25/EU).

Förutom för animaliska biprodukter och oljor/fett och fettsyror krävs inget godkännande för tillverkning för produktion av foderråvaror. Det är dock av yttersta vikt att företagen har ett system för att särskilja produkter som ska användas som foder från motsvarande produkter som ska användas för andra ändamål (tekniska produkter).

Vid märkning av foder får de benämningar som anges i kommissionens råvaruförteckning användas förordning (EU) 68/2013). Observera att kommissionens råvaruförteckning inte är en positiv lista över vilka foderråvaror som får användas utan anger en lista på benämningar som rekommenderas att användas vid märkning av foder. Om företaget väljer att använda andra benämningar på sina foderråvaror så ska dessa benämningar anmälas till [näringens foderregister](#)².

Genetiskt modifierade råvaror ska vara godkända och för animaliska råvaror finns ett speciellt regelverk som reglerar vilka råvaror som får användas och till vilka djurslag. De anläggningar som hanterar animaliska råvaror behöver ofta även ett godkännande.

Fodertillsatser ska vara listade i kommissionens [tillsatsregister](#)³ för att få användas. Observera att tillsatser kan godkännas för alla djurslag, vissa eller enstaka djurslag eller t.o.m. för en viss djurkategori t.ex. smågrisar, mjölkkor eller slaktkycklingar vilket klargörs i det enskilda beslutet för den enskilda tillsatsen (länk till de enskilda besluten finns i registret).

---

² <http://www.feedmaterialsregister.eu/>

³ http://ec.europa.eu/food/food/animalnutrition/feedadditives/comm_register_feed_additives_1831-03.pdf

Figur 1

Fodertillsatser & Preparat

T.ex. konserveringsmedel, antioxidanter, vitaminer och spårelement.
(preparat är tillsatser som godkänts med bärare och eventuella tekniska tillsatser)

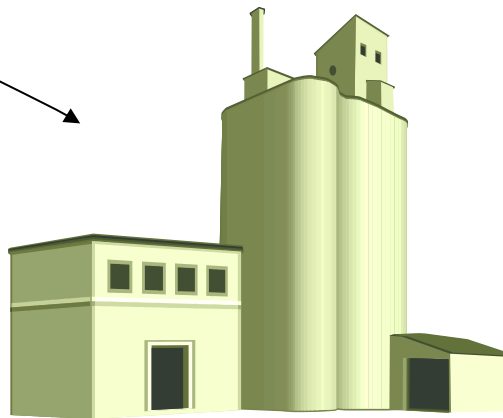
Råvaror

T.ex. Vete, havre, majs och soja.
En råvara kan även innehålla en tillsats t.ex. en antioxidant eller en konserveringsmedel.
Biprodukter från livsmedelsindustrin.

Förblandningar

Blandningar av fodertillsatser med eller utan en råvara som bärare.

Läkemedel

Foderblandning

Tillåten benämning (istället för hel- respektive kompletteringsfoder) för andra sällskapsdjur än hund och katt

Kompletteringsfoder

Foderblandningar till nötkreatur och hästar är i normalfallet kompletteringsfoder, som behöver kompletteras med grovfoder.
Olika former av ”tillskott” som kan benämnas:
- mjölnäring – kompletteringsfoder
- mineralfoder - kompletteringsfoder
- dietfoder - kompletteringsfoder

Helfoder

Foderblandningar till grisar, hund och katt är i normalfallet helfoder.
Kan även benämnas:
- mjölnäring – helfoder
- dietfoder - helfoder

Läkemedel får blandas in i foder under vissa förutsättningar.

Vatten ska inte i generella termer betraktas som foder som var fallet i den tidigare svenska foderlagen. Detta togs bort då nya foderlagen (2006:805) antogs. Likväl omtalas vatten i två regelverk, i tillsatsförordningen där det anges att tillsatser får blandas i vatten om det framgår av det enskilda beslutet. I hygienförordningen anges i bilaga III dvs. avsnittet avseende goda utfodringsrutiner att vatten som används som dricksvatten eller vattenbruk ska vara av lämplig kvalitet.

Foderstrukturer enligt DJUHR

Systemet begär att foderblandningens struktur ska anges och en sammanställning över begreppen lämnas här.

- **Mjöl:** foderblandning/råvara som malts till en homogen struktur.
- **Pellets:** foderblandning/råvara som under tryck formats till pelletter via en matris. Olika former och storlekar förekommer för olika djurslag.
- **Pellets-kross:** pellets som krossats till ett grovt mjöl, används ofta till fjäderfä och grisfoder.
- **Bitar/briketter:** grövre bitar av ofta bakat foder t.ex. hundfoder.
- **Snitslar/flingor:**
  - o snitslar t.ex. rivna och torkade sockerbetor,
  - o flingor t.ex. bakade och torkade produkter typ majsflingor (corn flakes).
- **Tabletter/kapslar:** olika former av kompletteringsfoder som ofta marknadsförs under benämningen tillskott.
- **Slicksten/balja:** vitamin och mineralblandningar i fast form (typ saltblock) där djuren själva reglerar intaget genom att slickar/gnaga på stenen. Finns i olika storlekar och former från smågnagare till nötkreatur eller för vilt.
- **Våtfoder:** konserverat foder till hund och katt eller fryst. "färskfoder" till hund.
- **Blötfoder:** främst foderblandning till gris. Här förekommer olika biprodukter från livsmedelsindustrin t.ex. drav, drank, vassle och mjölkprodukter.
- **Flytande:** Flytande foder omfattar olika fodermedel till gris och t.ex. nöt. Här förekommer olika biprodukter från livsmedelsindustrin t.ex. vassle och mjölkprodukter.
- **Granulat:** Olika former av t.ex. mineral- och vitaminfoder tillverkas som granulat (små kulor) för att undvika dammbildning.
- **Mix/müsli:** Foderblandningar bestående av flera olika strukturer t.ex. pellets, flingor och bitar.
- **Pasta:** Olika former av kompletteringsfoder som kan ges via en spruta som ofta marknadsförs under benämningen tillskott.
- **Semimoist:** liknande foder som bitar/briketter men inte torkade i samma utsträckning. Ofta med en vattenhalt runt 35 % vilket begränsar produkternas hållbarhet (beroende på vilka tillsatser som används i tillverkningsprocessen). I huvudsak som foder/godis till hund och katt.

Djurbegreppen

Flera olika begrepp för djur eller djurkategorier används i de olika regelverken vilket kort kan sammanfattas enligt följande:

- **Djur**, övergripande begrepp som omfattar alla ryggradsdjur och ryggradslösa djur inklusive fiskar, kräldjur och groddjur.
- **Livsmedelsproducerande djur**: våra normala produktionsdjur t.ex. fjäderfä, nötkreatur, gris och häst.
  - Begreppet kan variera beroende på ändamål. I Sverige är t.ex. kaniner i normalfallet sällskapsdjur, men kan även hållas i större omfattning för slakt och köttproduktion och är i dessa fall att betrakta som livsmedelsproducerande djur.
  - Huvudregeln för häst är att de är livsmedelsproducerande djur. I de fall där man i det s.k. hästpasset antecknat att djuren inte ska gå in i livsmedelskedjan betraktas den enskilda hästen som ett sällskapsdjur.
- **Icke livsmedelsproducerande djur** omfattar våra vanliga sällskapsdjur men även laboratedjur, zoo- eller djurparksdjur, cirkusdjur samt kräldjur och rovfåglar.

Anläggningskoder

För att möjliggöra en struktur bland frågorna har en kod fastlagts för olika typer av anläggningar (A, B, C, etc.). Koderna ligger till grund för att kontrollenheten ska kunna anpassa till olika versioner av checklistan för att vara ett effektivare verktyg (1-9). I ett framtida digitalt system är det tänkt att varje enskild fråga ska kunna fastställas till en viss anläggningstyp dvs. checklistan skraddarsys per anläggning. Koderna för respektive frågeställning uppdateras av kontrollenheten.

Huvudchecklista

1. Samtliga frågor

Råvaror

2. Tillverkar/importerar råvaror
  - tillverkande anläggning råvaror (R)
  - importerande anläggning råvaror (V)
- 2.a Uppsamlingscentraler – foderslakt (C)
- 2.b Bearbetningsanläggningar (B)
  - ~ bearbetat animaliskt protein (Bb)
  - ~ blodprodukter (Bp)
  - ~ äggprodukter (Bä)

Tillsatser och förblandningar

3. Tillverkar/importerar tillsatser och förblandningar
  - tillverkande anläggning av fodertillsatser (E)
  - tillverkande anläggning av förblandningar (F)
  - förblandningar (blandar och/eller släpper ut foder) innehållande läkemedel (Fm)
  - importör av fodertillsatser (N)
  - importör av förblandningar (Q)

Foderblandningar

Livsmedelsproducerande djur, tillverkning och import

4. Foderblandningar, legotillverkare, blandartjänst
  - tillverkande anläggning av foder till livsmedelsproducerande djur (L)
  - L-anläggningar som blandar och/eller släpper ut foder innehållande läkemedel (Lm)
  - importör av foder till livsmedelsproducerande djur (J)

Icke livsmedelsproducerande djur, tillverkning och import

5. Foderblandningar, legotillverkare
  - mellanhantering (A)
  - uppsamlingscentral – inte foderslakt (C)
  - tillverkande anläggning av foder till sällskapsdjur som endast använder vegetabilier eller bearbetade animaliska produkter (D)
  - anläggning för tillverkning av sällskapsdjursfoder som använder färska animaliska biprodukter (P)
    - ~ producerar färska (Po)
    - ~ producerar bearbetat (Pb)
    - ~ producerar torkat (Pt)
    - ~ producerar konserv (Pk)
  - anläggning för lagring av framställda produkter (S)
6. Företag som för in sällskapsdjursfoder från utlandet (M)

Transportörer, butik, lager och företag som inte hanterar foder fysiskt

7. Transporter (X)
8. Butik och lager
  - butik och lager (Y)
  - lager som lagrar foder innehållande läkemedel (Ym)
9. Företag som inte hanterar foder fysiskt dvs. enbart ett kontor (Z)

Om enbart beteckningen P anges innebär detta att frågan gäller anläggningar för sällskapsdjursfoder som tillverkar foder där råvaran helt eller delvis består av färska animaliska biprodukter (d.v.s. Po, Pb, Pt och Pk). Om enbart Po anges rör denna fråga enbart anläggningar som tillverkar färskt sällskapsdjursfoder. I vissa fall kan de olika beteckningarna kombineras.

Många anläggningar är "kombinationsanläggningar" vilket innebär att dessa förkortade checklistor för specifika typer av anläggningar inte alltid täcker alla frågor utan ibland måste kompletteras med frågor ur huvudchecklistan (1). Om du är osäker använd huvudchecklistan.

ABP kategorier

Råvaror i form av animaliska biprodukter delar in i tre kategorier enligt följande:

- **Kategori 1** (artikel 8, förordning (EG) nr 1069/2009): inte tillåtet som foder förutom efter särskilt beslut, till djurparksdjur, slaktbiprodukter till sällskapsdjur från länder utanför EU där hormonbehandling är tillåtet.
- **Kategori 2** (artikel 9, förordning (EG) nr 1069/2009): t.ex. slaktbiprodukter från av Jordbruksverket godkänd foderslakt.
- **Kategori 3** (artikel 10, förordning (EG) nr 1069/2009): I princip produkter från slakterier bl.a. slaktbiprodukter från friska djur som passerat veterinärbesiktning förutom SRM⁴ och sådana produkter som uppstår vid tillverkning av livsmedel t.ex. grevar.
Kategorin omfattar även före detta livsmedel. Även produkter som mygglarver, artemiaägg och maggots räknas som kategori 3-material.

Anläggningsbeskrivningar

Ett försök till att beskriva olika former av anläggningar och relationen mellan dessa ges i figur 2. Observera att anläggningsbegreppen för ABP-anläggningar anger verksamheten som godkänns på den enskilda anläggningen och är inte kopplade till foderbegreppen, dvs. ett godkännande enligt ABP-förordningen kan ske på olika former av foderanläggningar. T.ex. så kan uppsamlingscentralerna vara godkända för foderslakt eller för produktion av blandningar t.ex. minkfoder (foderkök). Slakten producerar råvaror i form av styckbitar som kan användas till olika djurkategorier medan foderköken tillverkar foderblandningar.

Mellanhantering (A)

En anläggning för mellanhantering tar emot färiska animaliska biprodukter för sortering och/eller styckning (ofta malning) och/eller kylning eller djupfrysning till block innan dessa produkter transporteras vidare till slutdestination. I vissa fall syftar man produkten istället för att kyla eller frysa.

Anläggningen måste, om den ska hantera foderråvara, vara godkänd av Jordbruksverket för mellanhantering.

Exempel på mellanhanteringsanläggningar är de som tar emot fiskrens eller slaktbiprodukter och fryser dessa till block för vidare transport till minkfarmer eller sällskapsdjursfodertillverkare. I vissa fall ligger anläggningen i direkt anslutning till ett slakteri.

Samtliga som köper eller tar emot foder från en mellanhanteringsanläggning måste ha godkännande från Jordbruksverket att ta emot denna typ av foderråvara.

Anläggning för lagring av animaliska biprodukter

Samma krav ställs på denna typ av anläggning som mellanhantering. Det finns inte någon godkänd anläggning i Sverige idag.

Anläggning för lagring av framställda produkter (S)

Är en anläggning där lagring sker av produkter som framställts genom en eller flera behandlingar, omvandlingar eller steg i bearbetningen av animaliska biprodukter.

Om det gäller emottagande av råvaror till foderanläggningar i form av bearbetat animaliskt protein (t.ex. fiskmjöl) från anläggning som befinner sig i Sverige behövs inget särskilt

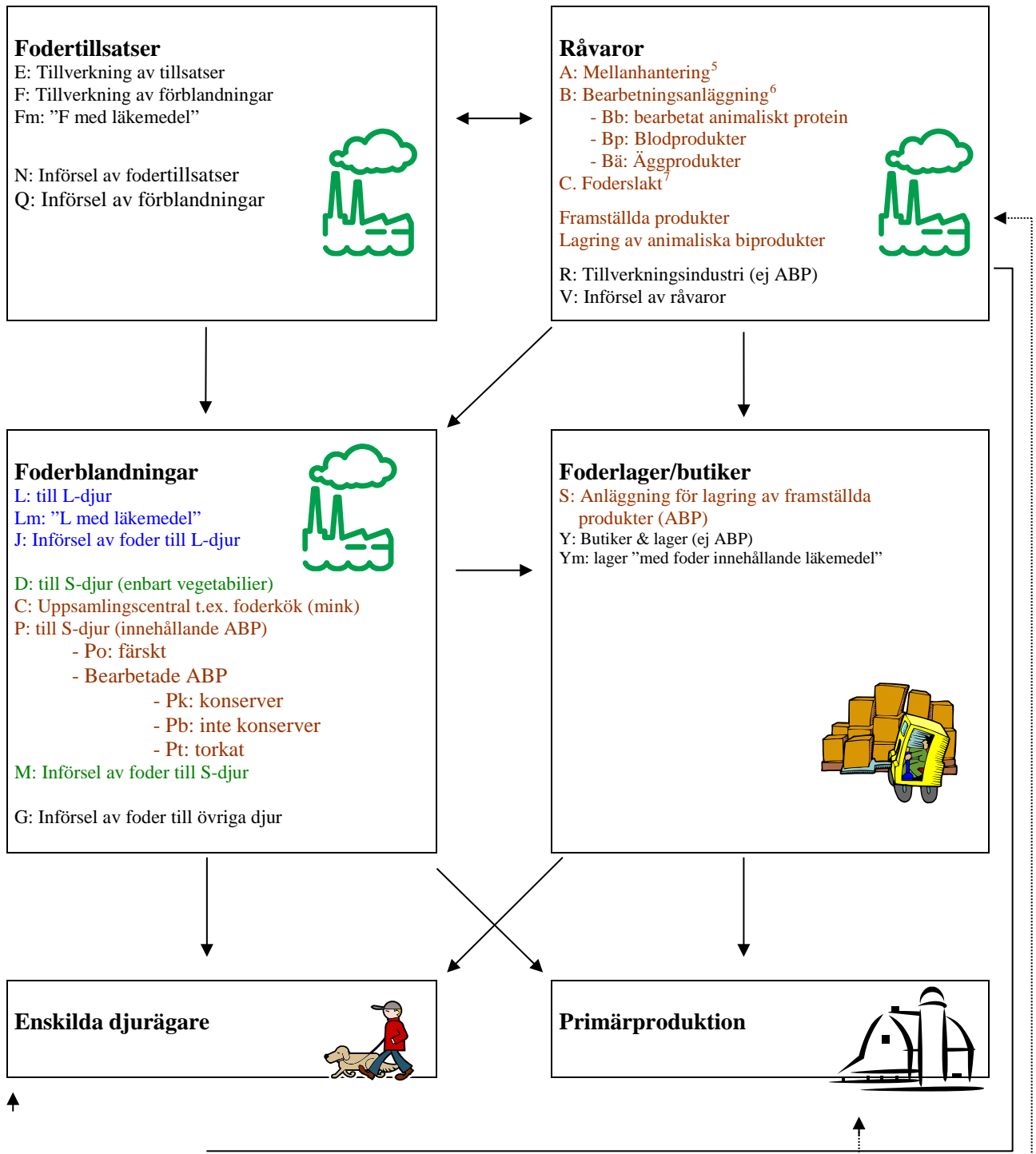
---

⁴ Specifikt riskmaterial i enlighet med förordning (EG) 999/2001.

Figur 2 Foderanläggningar

L-djur = livsmedelsproducerande djur

S-djur = sällskapsdjur, enligt ABP-regelverket

⁵ Sortering/styckning/malning, kylning/infrysning (t.ex. block).

⁶ T.ex. kött- och benmjölstillverkning.

⁷ Till djurparks- & cirkusdjur, kräldjur & rovfåglar, pälsdjur, vilda djur (inte livsmedel), kennlar samt jakt- och draghundar.

godkännande som lagringsanläggning. Anläggningar som redan har godkännande som sällskapsdjursfodertillverkare eller uppsamlingscentraler enligt denna förordning behöver inget ytterligare godkännande för lagringsanläggning om inte lagret ligger på en helt annan plats än fodertillverkningen.

De lagringsanläggningar som finns i dag på fodersidan ligger framför allt i anslutning till foderanläggningar som producerar foder till livsmedelsproducerande djur (tar emot fiskmjöl). Även några sällskapsdjursfodertillverkare, som inte använder färska animaliska biprodukter i sin produktion och därmed inte är godkända i enlighet med biproduktsförordningen, har godkännande som lagringsanläggning för att kunna ta emot bl.a. köttmjöl från utlandet.

En lagringsanläggning som godkänns i enlighet med ABP-förordningen får alltid ett godkännandenummer. För tillsynen har detta ingen betydelse. Ligger anläggningen ihop med annan foderanläggning är det ”en anläggning” i kontrollen. De besöks samtidigt och samma checklista används för dem båda. Skriv båda anläggningarnas nummer på checklistans första sida och besvara alla frågor märkta ”S”. Lagringsanläggningar som tar emot bearbetat animaliskt protein för foderändamål får ett lägre antal kontroller enligt kontrollföreskrifterna varför checklistan med dessa frågor inte behöver fyllas i vid varje besök hos en anläggning som i övrigt har många besök årligen.

I de fall lagringsanläggningen ligger helt skilt från foderanläggningen ska ett separat besök göras med en särskild checklista. I dessa fall finns anläggningen särskilt upptagen på kontrollplanen.

Bearbetningsanläggning (B)

En bearbetningsanläggning är i detta sammanhang en anläggning som tar emot kategori 3-material och bearbetar detta till bearbetat animaliskt protein eller till andra bearbetade produkter som kan användas som foderråvara.

Exempel på denna typ av anläggning är kött- och benmjölstillverkningen på Ellco.

Med anledning av att det finns flera typer av bearbetningsanläggningar där särskilda krav ställs har dessa frågor särskilt markerats. B-frågorna gäller för samtliga bearbetningsanläggningar. Bb-märkta frågor är ytterligare frågor som ska ställas på anläggning som producerar bearbetat animaliskt protein. Bp är ytterligare frågor som ska ställas på anläggning som tillverkar blodprodukter och Bå på anläggning som tillverkar äggprodukter.

Anläggning för tillverkning av sällskapsdjursfoder (P)

Dessa anläggningar måste godkännas i enlighet med ABP-förordningen om de tar emot färska eller ej bearbetade animaliska biprodukter (t.ex. slaktbiprodukter, fiskrens eller ”grevar”).

Det finns fem olika typer av anläggningar

Pb: Anläggning som tillverkar bearbetat sällskapsdjursfoder.

Denna typ av anläggning tillverkar t.ex. torrfoder eller kokt foder.

Pt: Anläggning som tillverkar tuggartiklar.

Po: Anläggning som tillverkar färskt sällskapsdjursfoder.

Ofta rör det sig om tillverkning av foder som förpackas i plastkorv och fryses, alternativt frysta klumpar som läggs i plastpåse.

Pk: Anläggning som tillverkar konserv

Pi: Anläggning som tillverkar aromatiska inälvprodukter.

Denna typ av anläggning finns inte i Sverige.

Anläggningar som enbart tar emot bearbetade animaliska biprodukter för att lagra dem och skicka dem vidare till t.ex. butik behöver inget godkännande som sällskapsdjurfodertillverkare. Uppsamlingscentral (C)

Dessa anläggningar samlar in och behandlar vissa animaliska biprodukter som är avsedda att användas som foder till djurparksdjur, cirkusdjur, kräldjur och rovfåglar (andra än djurparks- och cirkusdjur), pälsdjur, vilda djur (vars kött inte är avsett som livsmedel), hundar från etablerade kennlar, grupper av sådana hundar som jakt- och draghundar samt hundar och katter i skyddshärbärgen⁸.

Vanligast förekommande anläggning är de foderkök som tillverkar minkfoder.

Det finns inget krav på hur materialet ska bearbetas. I Sverige har vi godkänt att minkfoderköken endast mal slaktbiprodukterna. Men dessa får endast ta kategori 3-material. (i utlandet tas ofta kategori 2-material emot och detta ställer större krav på hanteringen.)

Även s.k. ”foderslakt till t.ex. djurparksdjur” räknas som uppsamlingscentral. Dessa anläggningar hämtar djur som avlivats ute på gård (vanligen nöt). Djuren är inte veterinärbesiktigade före avlivning och får därför inte användas som livsmedel och blir därmed ett kategori 2-material. Den som hämtar djuret för uppslaktning gör dock bedömningen att kroppen inte är smittförande utan att den är i sådant skick att det skulle kunna användas som foder till t.ex. djurparksdjur. På uppsamlingscentralen slaktas djuret upp och veterinärbesiktigas (på samma sätt som om det vore avsett som livsmedel). Samtliga som köper foder från uppsamlingscentraler måste ha godkännande som användare från Jordbruksverket för att utfodra sina djur med denna typ av foder. Att kunderna har sådana tillstånd måste kontrolleras i samband med kontroll av anläggningen.

Godkännande av vissa anläggningar

Foderanläggningar ska vara registrerade och i vissa fall godkända bl.a. i enlighet med kraven i foderhygienförordningen och ABP-förordningarna.

Observera att det inte finns någon blankett för att ansöka om ett godkännande utan verksamheten anges via blankett som företagen får uppdatera vid behov. Utifrån de uppgifter som lämnas på blanketten kontaktar Jordbruksverket företaget avseende ett eventuellt godkännande:

- [D7 ANMÄLAN](#) – foder och ABP-anläggningar, eller
- [D171 ANMÄLAN](#) - anläggningar som hanterar animaliska biprodukter och därav framställda produkter.

Godkännande krävs för följande typer av foderanläggningar:

- Som hanterar läkemedel i olika former, Observera att med Jordbruksverkets tillstånd får anläggningen tillverka och lagra foder innehållande läkemedel, med detta foder får aldrig levereras ut om man inte har ett veterinärintyg.
- Som blandar in fiskmjöl, di- och trikalцийfosfat, blodprodukter eller blodmjöl i foder. Foder till idisslare får inte framställas på anläggningen. (Undantag kan ges för detta om vissa krav uppfylls enligt [förordning \(EG\) nr 999/2001](#)).
- Som tillverkar eller släpper ut vissa fodertillsatser enligt förordning (EG) nr 183/2005

---

⁸ Artikel 17-18 i förordning (EG) nr 1069/2009 (biproduktsförordningen)

- näringstillsatser,
- zootekniska tillsatser,
- tekniska tillsatser: antioxidanter med en fastställd högsta tillåtna halt,
- organoleptiska tillsatser: karetonider och xantophyller.

Som tillverkar eller släpper ut vissa förblandningar innehållande följande tillsatser

- zootekniska tillsatser: Andra zootekniska tillsatser
- koccidiostatika och histomonostatika,
- näringstillsatser: Vitamin A & D samt Cu och Se.

Som tillverkar eller släpper ut vissa foderblandningar innehållande följande tillsatser-

- Zootekniska tillsatser: Andra zootekniska tillsatser
- Koccidiostatika och histomonostatika.

- Anläggningar får godkännas (enligt art. 10.3 i förordning (EG) nr 183/2005) för att ”avgifta” foder som är kontaminerade enligt direktiv 2002/32/EG (separat förordning avseende godkännande av anläggning och avgiftningsmetod på väg).
- Som tillverkar eller släpper ut produkter för användning i foder enligt förordning (EU) nr 225/2012:
  - bearbetning av vegetabilisk råolja, utom de som omfattas av förordning (EG) nr852/2004,
  - oleokemisk tillverkning av fettsyror,
  - tillverkning av biodiesel och
  - blandning av fett.

Godkännande krävs för följande ABP-anläggning:

- mellanhantering,
- lagringsanläggningar,
- bearbetningsanläggningar,
- anläggningar för tillverkning av färsk sällskapsdjursfoder,
- anläggningar för tillverkning av bearbetat sällskapsdjursfoder,
- utfodring av vilda djur med kategori 2 och 3-material.

Registrering krävs för uppsamlingscentraler.

Den som transporterar en animalisk biprodukt eller framställd produkt ska vara registrerad som transportör av Jordbruksverket.

För lagring av framställda produkter krävs inget godkännande om företaget är godkänd/registrerad som foderanläggningar.

Bearbetat sällskapsdjursfoder och tuggben som tillverkats och förpackats i ett annat EU-land och då uppfyller kraven enligt ABP-förordningen eller har genomgått en veterinärkontroll vid en gränskontrollstation får släppas ut på marknaden utan begränsningar. De omfattas således inte av ABP-förordningen eftersom slutpunkten i tillverkningskedjan har uppnåtts.

Kontrollens genomförande

Detta är ett förslag på en dagordning som brukar fungera bra men kan givetvis varieras utifrån gällande förutsättningar. Observera även vad som tidigare sagts att man inte behöver ”tvinga sig igenom” hela checklistan vid varje besök, speciellt inte om man har fler besök per år.

T.ex. kan en grundlig genomgång av rutinerna för att använda läkemedel och koccidiostatika

koncentreras till ett besök. En annan möjlighet att hantera anläggningar med flera delar är att vid ett av besöken koncentrera sig på tillverkningen och ett annat på lagret, etc.

Det är med denna konstruktion av vikt att man inför sin kontroll kontrollerar vad man gjorde senast och planerar sin kontroll därefter (uppföljning av tidigare identifierade brister).

Kontrollen och kontrollmetod ska även anpassas till företagets natur och storlek där kontrollen av ett stort företag minst en gång om året utförs som en revision medan för mindre företag det är mer naturligt med rena kontroll- och provtagningsbesök.

Protokoll och andra handlingar är att betrakta som arbetsmaterial dvs. rapporten är att betrakta som arbetsmaterial tills den är undertecknad och registrerad (försedd med diarienummer) hos Jordbruksverket. Då blir den i enlighet med tryckfrihetsförordningen en allmän handling och tillgänglig för allmänheten efter sedvanlig sekretessprövning.

Det är ni som leder inspektionen, även om företaget är instruerade att lägga upp en ”tur” genom fabriken så tveka inte att göra avstickare, ni är fria att gå överallt. Observera att vid genomgång av anläggningen följ principen ”från den renaste delen bakåt mot den orena delen av linjen”. Detta kan medföra flera byten av t.ex. skoskydd under kontrollen (tag med skoskydd, engångshandskar, m.m.).

Vid behov fotografera, fråga gärna först men om det är uppenbara brister/oklarheter som behöver dokumenteras så insistera. Vid en eventuell rättslig prövning så är dessa ”bevis” för brister. Då det enbart förekommer böter i straffskalan så minskar polismyndighetens möjligheter till exempelvis husrannsakan.

Vid provtagning är det viktigt att stämna av om samtliga produkter är anmälda till Jordbruksverket varför det kan vara lämpligt att dra ut en lista över anmälda produkter för det aktuella företaget inför kontrollbesöket.

Utförande

Kommentarer

Inledande möte

Börja kontrollen med att sitta ner och ge en presentation av er och syftet med kontrollen samt vilken laglig grund som föreligger kontrollen.

Kontrollera även under denna inledning ägarförhållanden, adressuppgifter, behörig personal, etc.

Fyll i grunduppgifterna för klassificering av företaget enligt risk- och erfarenhetsmodellen. **Notera specifikt om ändringar i klassificeringen behöver genomföras, t.ex. om någon annan verksamhet pågår som på något sätt kan innebära en risk för foderproduktionen.**

Granskning av flödesdiagram

För att få en överblick av processen är företagets flödesdiagram en stor tillgång för att förstå processen och identifiera eventuella ändringar sedan föregående kontroll.

Kontrollera versionsnummer.

Granska övergripande rutiner, instruktioner, ansvarsfördelning, HACCP, etc.

Välj ut eventuella moment/instruktioner/HACCP-moment etc. som ni vill granska specifikt, t.ex. veckoprovtagning av salmonella.

Rundvandring	<p>Kontroll av</p> <ul style="list-style-type: none"> • grundförutsättningarna/GMP • CCP <p>genom</p> <ul style="list-style-type: none"> • observationer/demonstrationer • frågor till personalen • granskning av instruktioner, protokoll, etc.
Enskild utvärdering	Ta tid för en enskild genomgång av det du sett och noterat samt gör en enkel sammanställning av de brister som identifierats.
Avslutande möte	Avsluta kontrollen med en presentation av de brister som identifierats och vilka åtgärder som förväntas av företaget i form av t.ex. kompletterande dokumentation, åtgärdsplaner och tidsaspekter.

Rapportering

Besöksrapporten undertecknas av en företagsrepresentant och kontrollanten på plats och är ett kvitto på att kontrollen har utförts och är inte kopplat till resultatet eller kontrollrapporten.

Begrepp

Kvalitets och egenkontroll

”Kvalitetskontroll” och ”egenkontroll” berör dels samma områden men begreppet egenkontroll är vidare. Med en kvalitetskontroll avses en kontroll som riktar in sig på att säkerställa produktens kvalitet t.ex. sammansättning, ett visst energivärde, men även fastställande av hygienisk kvalitet t.ex. fritt från salmonella eller frånvaro av oönskade substanser t.ex. mykotoxiner eller tungmetaller. Egenkontrollen omfattar dessa parametrar men kan även omfatta underhåll av utrustning, åtgärder vid avvikelser och kontroll/uppföljning av leverantörer.

Egenkontrollen omfattar dels det som företaget själv fastställer i sin kvalitetskontroll-, och HACCP-planer samt det som regleras i regelverken t.ex. i foderföreskriften eller hygienförordningen avseende kontrollfrekvenser av salmonella, aflatoxin och dioxin.

Det ska för övrigt observeras att företagen ofta för samman alla dessa olika begrepp i ett dokument t.ex. i företagets HACCP-plan.

Rapporteringsbegrepp

Följande former av begrepp används i rapportern för att beskriva när företaget inte uppfyller kraven dvs. olika former av brister som kan leda till en anmärkning:

- kommentarer,
- påpekanden,
- avvikelser, eller
- allvarliga avvikelser.

Observera att inspektörens roll är att dokumentera och rapportera de brister som han iakttar vid kontrolltillfället, inte att diskutera eller ger råd om lösningar. Det är företagets ansvar och

skyldighet att hantera olika lösningar på problemet antingen självständigt eller med hjälp av olika konsulter inom området. För eventuell rådgivning inom Jordbruksverket hänvisa till enheten för foder och hälsa.

Kommentarer

Enklare brister som företaget arbetar vidare med för att finna en bra lösning på.

Exempel på kommentarer är:

- Dokumentation avseende behörighet/utbildning (lång erfarenhet accepteras men bördokumenteras).
- Allmän oordning där man kan befara att en risk föreligger för t.ex. sammanblandning av foder.
- Mindre/enklare brister avseende dokumentation.
- Mindre brister avseende märkning dvs. samtliga delar som ska ingå i märkningsuppgifterna finns med men enskilda detaljer är felaktiga t.ex. uppgifter om inblandade vitaminer finns med men fel ID-nummer på tillsatsen har angetts.
- Brister avseende produktredovisning dvs. fynd av produkter som inte anmälts till Jordbruksverket.

Om kommentarerna kvarstår vid nästa besök bör de rendera i en avvikelse för att öka trycket på att bristen åtgärdas t.ex. om företaget vid en kontroll fått en notering för att man inte anmält någon enskild produkt och det vid kommande kontroll visar sig att produkten fortfarande inte är anmäld så lämnas en avvikelse.

Påpekanden

Med påpekanden avses att företaget inte uppfyller sina egna krav t.ex.

- branschriktlinjer som man anger att man följer,
- krav/lösningar enligt ett dokumenterat certifieringsförfarande, eller
- företags brister mot företags egen risk/HACCP-planering.

Således, uppfylls inte dessa krav så är det risk för att inte heller regelkraven uppfylls.

Certifieringar och branschriktlinjer ligger även till grund för riskklassificeringen enligt kontrollföreskriften varför brister utgör ett underlag för en ändring i erfarenhetsklassificeringen.

Avvikelse

Med avvikelse avses att företaget inte uppfyller ställda krav enligt gällande regelverk.

Avvikelser kräver åtgärder enligt en uppgjord åtgärdsplan (såvida de inte åtgärdas omedelbart). Åtgärdade avvikelser kan redovisas skriftligen till myndigheten t.ex. genom fotografier eller dokumentationsutdrag. Det är lämpligt att upplysa företaget om dessa krav.

Om avvikelserna kvarstår vid nästa kontroll och de skulle ha åtgärdats enligt åtgärdsplanen så bör det rendera en allvarlig avvikelse.

Exempel på avvikelser:

- Signering och uppföljning (kontrasignering).
- Brister i dokumentation och tekniska lösningar avseende grundkraven.
- Bristande skriftliga rutiner för homogenitetskontroll.
- Märkningen är ofullständig så tillsvida att hela komponenter saknas t.ex. sammansättning, tillsatser, bruksanvisning, fodertyp.
- Bristande kontroll av råvaror (fysisk kontroll och analys) och bristande information i handelsdokumenten för animaliska biprodukter som levereras från och till företaget.

- Brister i dokumentationen avseende reklamationer.
- Obehöriga besökare i anläggningen.
- Brister avseende åtgärder för att undvika återkontaminering till exempel:
  - gemensamma silotoppar (råvaror, färdigfoder på samma plan),
  - förvaring av riskråvaror tillsammans med vanliga råvaror (riskråvaror som inte passerat importkontrollen t.ex. i väntan på provsvar),
  - förvaring av foder tillsammans med tekniska produkter om dessa inte är av foderkvalité,
  - avsaknad av fysisk kontroll av blandaren och rengöring efter inblandning av läkemedel i foder,
  - utnyttjande av kylluft direkt från fabrikslokalen,
  - underhåll/kontroll av luftfilter etc. till kylanläggningen, eller
  - gemensam utrustning för ren och oren sida där tydliga barriärer finns.
- Avsaknad av märkning av områden, för speciella foder t.ex.
  - innehåller läkemedel/koccidiostatika,
  - för höga halter av oönskade substanser/mikroorganismer (karantän), eller
  - retur.

Allvarliga avvikelser

Allvarliga avvikelser är brister som medför en risk för spridning av smitta, t.ex. salmonella och andra former av föroreningar och kräver omedelbara åtgärder av företaget. Till allvarliga anmärkning räknas även brister avseende riskbaserad produktion och HACCP samt avsaknad av hela delar av kraven enligt foderhygienförordningen.

Vid ett återbesök senast inom en månad kontrolleras att de allvarliga avvikelserna har åtgärdats. Kostnaderna för detta besök debiteras separat (extra offentlig kontroll).

Anm. Vid extra offentlig kontroll så ska detta rapporteras till sakenheten. I rapporten ska eventuell provtagning anges.

Exempel på allvarliga avvikelser:

- Avsaknad av engagemang.
- Tillverkning/hantering av foder utan tillstånd.
- Avsaknad av kvalitetskontrollplan.
- Avsaknad av ett förfarande för att säkerställa att produkter som är avsedda för tekniska ändamål hålls avskilt och inte sammanblandas med motsvarande produkter om används som foder.
- Avsaknad av skriftliga instruktioner och kontroll avseende hantering av läkemedel och koccidiostatika (homogenitet, inblandad halt, överföring mellan partier).
- Bristande dokumentation/kontroll av värmebehandlingen av fjäderfäfoder.
- Bristande skriftliga rutiner vid tillverkning av icke värmebehandlat foder i en anläggning som för övrigt värmebehandlar sitt foder.
- Avsaknad/brister i den föreskriftsreglerade egenkontrollen (salmonella/aflatoxin).
- Avsaknad av dokumentation avseende reklamationer.
- Avsaknad av handelsdokument på utgående foder.

Rapportens sammanfattning

Företags- och kontrolldata

Namn och adressuppgifter samt när kontrollen utfördes samt vilka som deltagit.

Grunden för kontrollen

Offentlig kontroll i enlighet med artikel 3 i förordning (EG) nr 882/2004 och artiklarna 7 och 9 i förordning (EG) nr 183/2005.

Ange även vad som ska specifikt är planerat att kontrolleras vid det aktuella tillfället.

Klassificering

Här ger ni en sammanfattning av er bedömning avseende klassificering och tidsåtgång t.ex.

- **Riskklass** bilaga 1, Produktion av foderblandningar till sällskapsdjur som innehåller bearbetade animaliska biprodukter som enda animaliska råvara.
- **OBS!** att med en motivering kan annan klassificering föreslås än vad som anges i bilaga 1 t.ex. om företaget även producerat tekniska produkter och det föreligger en risk för att dessa sammanblandas med fodret.
- **Erfarenhetsklass**
  - Grundklassificering B. bilaga 2, anläggningen följer FEDIAF:s Guide to Good Practice for the Manufacture of Safe Pet Foods.
  - Rekommenderad klassificering utifrån genomförd kontroll.
- **Volymfaktor** 0,75. bilaga 4, företaget producerar 350 ton/år.
- **Tidsåtgång:** 4 timmar

Allmänt omdöme

Här ger ni en kort översikt av ert intryck av företaget. Liksom tidigare tar vi inte upp produktionssiffror men det kan t.ex. anges för vilka djurslag man producerar foder.

Erfarenheter under året som företaget själv berättar om t.ex. salmonellautbrott och liknande.

Ge även en kort bedömning avseende ordning och reda m.m. avseende såväl dokumentation som allmän ordning. Här kan även en bedömning av den allmänna kunskapsnivån poängteras, t.ex. om det vid diskussionen är uppenbart att det finns kunskapsluckor inom vissa områden.

Kommentarer

Sammanställning av lämnade kommentarer.

Påpekanden

Sammanställning av lämnade påpekanden.

Avvikelser

Sammanställning av lämnade avvikelser.

Allvarliga avvikelser

Sammanställning av lämnade allvarliga avvikelser.

Bedömning risk- och erfarenhetsklassificering samt tidsåtgång

Riskklassificering

Riskklassificeringen utgår från bilaga 1 i kontrollföreskriften (SJVFS 2007:21).

Beroende på anläggning och kännedom om anläggningen kan man här gå till väga på olika sätt:

- a. Antingen går man på vad man redan vet, t.ex. om företaget använder läkemedel så kan man direkt ringa in läkemedel och då är det hela klart då läkemedelsanvändning får den högsta riskklassen.
- b. För nya anläggningar kan det vara bra att gå igenom aktuell tabell och ringa in de verksamheter/aktiviteter som man bedriver. Detta ger en god bild av företagens verksamhet och riskprofil. Det lägsta värdet anger företagens riskklass.

För att undvika oklarheter ange varför företaget har erhållit angiven riskklass. T.ex. företaget tillverkar foderblandningar innehållande läkemedel. Detta är av speciell vikt när man frångår mallen i bilaga 1. T.ex. för att företaget även tillverkar tekniska produkter och inte kan påvisa att dessa produkter inte kan sammanblandas med foderproduktionen.

Normalt sker omklassificering efter det att officiell kontroll har utförts dvs. en gång per år. För företag som har fler besök genomför klassificeringen vid det första besöket och anmäl eventuella ändringar i status efter övriga beslut (normalt så ligger riskklassificeringen fast och ändras bara vid ändrad verksamhet).

OBS! Systemet för klassificering har ändrats varför en ny klassificering måste göras vid första besöket på varje anläggning!

Erfarenhetsklassificering

Erfarenhetsklassificeringen utgår ifrån bilaga 2 i foderföreskriften (SJVFS 2006:81).

Grunden för erfarenhetsklassificeringen utgörs dels av hur anläggningen rent formellt har anpassat sin verksamhet till EU- eller nationella riktlinjer för god praxis, om anläggningen är certifierad samt om det finns anmärkningar från kontrollen.

Utgångspunkt för en grundklassificering är erfarenhetsklass C.

Enligt kontrollföreskriften kan företagen själva ansöka om en ny klassificering inför kommande kontrollår, anmälan ska vara inne senast den sista oktober.

Riktlinjer för god praxis

För näringen exklusive primärproduktionen finns det idag [fem gällande EU-riktlinjer](#).

För närvarande finns [sex nationella riktlinje](#) för god praxis inom foderområdet:

- Primärproduktionen (i första hand)
  - o Branschriktlinjer för hygienisk mjölkproduktion
  - o Branschriktlinjer för produktion av spannmål, oljeväxter och trindsäd
  - o Branschriktlinjer för grisproduktion samt
  - o Branschriktlinjer för lamm- och

- Övriga fodernäringen
  - o VFK:s branschriktlinjer för foderråvaruproducenter samt
  - o Branschriktlinjer för hantering av salmonella vid fodertillverkning.

Notera ett kryss i den aktuella riktlinje som företaget hävdar att de följer på den aktuella anläggningen.

Anläggningar som följer godkända riktlinjer för god praxis kan erhålla erfarenhetsklass B.

Anläggningar som är tredjepartskontrollerade via ett certifieringsorgan

De företag som anger att deras verksamhet inom foderområdet omfattas av certifieringen ska visa upp dels ett intyg på att företaget är certifierat, dels ett protokoll från senaste revisionen (max ett år gammalt).

Certifieringen ska omfatta foderregelverken dvs. det är inte tillfyllest att t.ex. vara certifierad för tryckkärl, hissar eller närliggande områden t.ex. hantering av livsmedel, etc. Detta innebär att för att anse att certifieringen omfattar foderregelverken ska samtliga delar i checklistan omfattas. Anmärkningar kan förekomma men hela delar får inte fattas t.ex. egenkontroll enligt HACCP, skadedjursbekämpningsprogram eller ett reklamationsystem.

Notera ett ja eller nej i rutan för om företaget är certifierat.

Anläggningar som har en lämplig certifiering kan erhålla erfarenhetsklass B.

Anläggningar som både har en lämplig certifiering och följer godkända riktlinjer för god praxis kan erhålla erfarenhetsklassen A.

Klassificeringen AA till AAA erhålls efter utförd kontroll eller anmälan från företagen.

- *Normalt flyttas företagen upp ett steg i klassificeringen efter utförd kontroll till max A om inga allvarliga avvikelser förekommer.*
- *För att gå från A till AA får inga allvarliga avvikelser förekomma efter utförd kontroll, samtliga avvikelser ska vara åtgärdade.*
- *För att gå från AA till AAA bör minst två kontroller (minst ett år emellan) ha genomförts utan några allvarliga avvikelser och att samtliga avvikelser är åtgärdade.*

Avvikelser från utförda kontroller

Utifrån den grundläggande erfarenhetsklassificeringen A-C kan företaget falla i klassificering pga. de avvikelser som uppkommer vid kontrollen. Normalt sker omklassificering efter det att officiell kontroll har utförts med maximum en gång per år, med undantag där allvarliga avvikelser lämnas då en omklassificering görs omedelbart. I dessa fall genomförs det ökade antalet kontroller som extra offentlig kontroll under pågående kontrollår.

För att systemet ska bli stabilt och företagen inte varierar i erfarenhetsklassificering utan att reella orsaker föreligger har en tröghetsröskel byggts in i systemet där flera brister räknas samman.

Fastställande av erfarenhetsklassificeringen sker centralt, inspektören behöver enbart summera antalet brister i protokollet. En tumregel lämnas nedan för hur olika bristerna påverkar erfarenhetsklassificeringen:

Typ av anmärkning	Antal	Faktor	Summa anmärkningar
Kommentarer		1	
Avvikelser		4	
Allvarliga avvikelser		8	
		Summa	

Om summan anmärkningar

- ≥ 8 så flyttas korrigeras erfarenhetsklassificeringen ett steg neråt från den erhållna erfarenhetsklassificeringen dvs. AAA/AA $\Rightarrow$ A $\Rightarrow$ B $\Rightarrow$ C $\Rightarrow$ D $\Rightarrow$ E.
- ≥ 12 så flyttas korrigeras erfarenhetsklassificeringen två steg neråt från den erhållna erfarenhetsklassificeringen dvs. AAA/AA/A $\Rightarrow$ C $\Rightarrow$ E, B $\Rightarrow$ D $\Rightarrow$ E
- ≥ 16 så flyttas korrigeras erfarenhetsklassificeringen tre steg neråt från den erhållna erfarenhetsklassificeringen dvs. AAA/AA/A $\Rightarrow$ D $\Rightarrow$ E, B, C,D $\Rightarrow$ E.

Systemet bygger på ett utbyte av förtroende där företagen i de högre klasserna själva säkerställer kontrollen, missbrukas detta förtroende så faller man fortare från de högre erfarenhetsklasserna.

Den lägsta klassificeringen som kan erhållas är E.

Det vill säga för att man erhålla en anmärkning ska ett visst antal avvikelser, riskavvikelser eller allvarliga avvikelser/riskavvikelser uppfyllas enligt ovan.

Återbesök krävs inom en månad om någon allvarlig riskavvikelse har utfärdats (extra offentlig kontroll).

Slutlig bedömning av risk- och erfarenhetsklassificering.

Efter kontrollen vägs alla faktorer för erfarenhetsklassificeringen samman, det vill säga om företaget följer riktlinjer för god praxis, är certifierade samt hur många avvikelser som upptäcktes vid kontrollen. Dessutom bör man fundera över om riskklassen är rätt eller om något ändrats som kan påverka den. Förslag på ny riskklassificering görs av inspektören. Förslaget lämnas till samordnaren på kontrollenheten som sedan fastställer den.

Samordnaren på kontrollenheten lämnar senast den sista oktober en sammanställning till sakenheten över utförda kontroller, nuvarande risk- och erfarenhetsklassificering samt förslag på nya risk- och erfarenhetsklasser.

Observera att för företag som tillverkar foder och har ett godkännande för sin foderverksamhet ska kontrolleras minst 1 gång per år oavsett risk- och erfarenhetsklassificering.

Volymfaktorer

Volymfaktorerna fastställs i enlighet med bilaga 4 i kontrollföreskriften.

Tidsåtgång

För de största anläggningarna är erfarenhetsmässigt det rimligt att räkna med totalt 16 timmar för en kontroll, med en flytande skala ner till totalt 2 timmar. Bedömningen av tidsåtgången ska även innefatta för- och efterarbete av den operativa personalen.

Centralt kommer Jordbruksverket att fördela den totala beräknade arbetstiden för kontrollverksamheten på kontrollenheten och fördela summan per kontrolltimme.

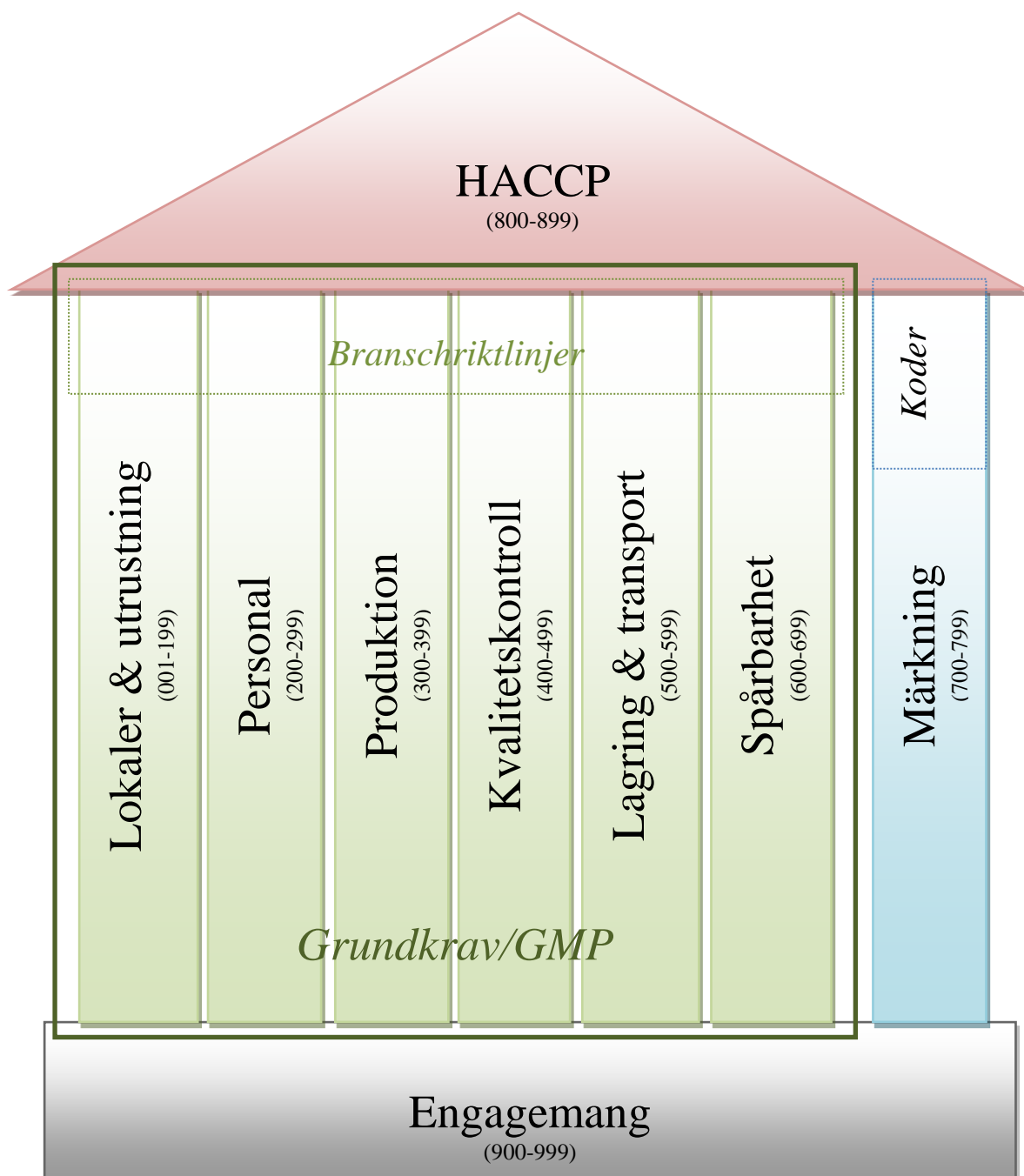
Detta innebär att i det årliga beslutet avseende kontrollavgiften omfattar kostnaderna för såväl den operativa kontrollpersonalen på fältet samt den centrala hanteringen på kontrollenheten. I avgiften ingår inte kostnaderna för grundplanering, checklistor och rådgivning som hanteras av enheten för foder och hälsa.

Kontrollfrågor

Inledning/struktur

Foderlagstiftningen är ett brett område som täcker många olika aspekter och många olika regelverk, ett försök till att illustrera såväl strukturen på regelverket som uppbyggnaden av checklistans struktur ges i figur 3 i form av ett tempel med en grund, pelare och ett tak (numreringen anger frågeintervallet). I kraven ingår under relevant pelare även specifika frågeställningar från andra regelverk avseende t.ex. GMO, animaliska biprodukter och användning av läkemedel i foder.

Figur 3

Grunden/engagemang
Frågeområde 900-999.

Grunden för en säker produktion är ett engagemang (eng. commitments) inom hela foderföretaget inkluderande tillräcklig kunskap inom området, tid och finansiella resurser för att fastlägga de system som krävs för en säker produktion oavsett om det rör grundkraven eller en formell HACCP. Det ska understrykas att dessa system inte i första hand är till för att inför myndigheterna visa att man uppfyller de olika kraven i regelverket utan för att säkerställa en säker produktion. Med andra ord räcker det t.ex. inte att kunna påvisa att man har ett system för att säkerställa fodersäkerheten (och i slutändan livsmedelssäkerheten och eventuella effekter på miljön) utan foderföretagaren måste visa att han förstår och accepterar de grundläggande elementen i kraven på en säker produktion och även kunna visa att systemet används och fungerar i praktiken.

Grundkrav

Sex av templets pelare avser de så kallade grundkraven eller GMP (Good Manufacturing Practice) och består i huvudsak av de krav som fastställs i foderhygienförordningen (bilaga II, förordning (EG) nr 183/2005) och handlar om lokaler och utrustning, personal, produktion, kvalitetskontroll, lagring och transport, journalföring samt hantering av reklamationer.

De enskilda frågorna i checklistan är utformade med bilaga II i förordning (EG) nr 183/2005 som grund, därefter har frågorna kompletteras med specifika eller kompletterande frågeställningar från övrig aktuell lagstiftning.

Lokaler och utrustning

Frågeområde 001-199.

Avser funktionaliteten av lokaler och utrustning, möjligheten till rengöring (utrymmen, utrustning och personlig hygien) och skadedjursbekämpning, etc.

Fokus läggs även på underhåll och kontroll av viss funktion av viss nyckelutrustning t.ex. mätutrustning och blandare.

Personal

Frågeområde 200-299.

Avser personalens kunskaper och kvalifikationer, organisationsplan, ansvarsfördelning och befogenheter.

Produktion

Frågeområde 300-399.

Berör krav på en utsedd produktionsansvarig, krav på skriftliga produktionsrutiner för att definiera, kontrollera och styra produktionen med extra fokus på kritiska moment. Åtgärder för att undvika korskontamination, kontroll av förbjudet foder eller produkter som kan användas såväl som foder eller för andra ändamål, främmande ämnen och andra kontaminanter samt lämpliga kontrollstrategier. Hantering av avfall av råvaror som inte är lämplig som foder.

Kvalitetskontroll

Frågeområde 400-499.

Berör krav på en utsedd kvalitetsansvarig när så är lämpligt. Vidare krävs ett system för kvalitetskontroll med en skriftlig kvalitetskontrollplan och tillgång på laboratorier. I hygienförordningen berörs även kravet på spårbarhet, denna fråga hanteras dock under rubriken Spårbarhet (frågeområde 600-699).

Lagring och transport

Frågeområde 500-599.

Avser krav på lämpliga låsta lokaler, särhållning mellan bearbetat foder och foderråvaror och fodertillsatser för att undvika korskontamination, lämpliga förpackningsmaterial och transportbehållare samt lämpliga lagringsförhållande för att förhindra att fodret förstörs.

Spårbarhet

Frågeområde 600-699.

Förordning (EG) nr 178/2002 anger de grundläggande kraven på foderföretagaren att säkerställa spårbarheten. Ytterligare specifikationer återfinns i hygienförordningen bl.a. kravet på journaler av vad han köper in för produkter (vad, när, kvantitet, etc.) samt vad han levererar ut från företaget. Grundprincipen är spårbarhet ett steg i vardera riktningen dvs. leverantör och kund. Frågan har uppkommit om Jordbruksverket kan ställa krav på företagen att "föra bok" över vilka partier (partinumner) som gått till respektive kund. Regelverket är inte så tydligt att det klart anger att man måste föra ett register över vilka partier som går till vilken kund, däremot att det inte ovanligt bland större företag med datoriserade system att denna koppling görs då det vid ett eventuellt krav på återtag kan begränsa skadeverkningarna och därmed kostnaderna. Sammanfattningsvis, företaget ska säkerställa spårbarheten men Jordbruksverket kan inte begära att det ska finnas en koppling parti – kund.

I detta avsnitt ingår inledningsvis även frågeställningar avseende registrering (anläggningar och foder). Avsnittet slutar med frågor angående reklamationer.

Observera att loggböcker, protokoll, etc. ska vara signerade alltså bekräftelse på att uppgiften är utförd, dokumentet är läst etc.

Med en fastlagd frekvens ska dokumentationen även vara kontrasignerad för att visa att kontroll/uppföljning av journaler/uppgifter görs. Annan kontrollerbar metod än kontrasignering kan accepteras.

Branschriktlinjer

Till hjälp för företagen att uppfylla kraven i hygienförordningen får och har näringen arbetat fram ett antal s.k. riktlinjer för god praxis/ branschriktlinjer. Tanken med dessa dokument är att näringen själva ska föreslå lösningar på olika problem. Innan publiceringen av branschriktlinjerna stäms de av med myndigheterna för att säkerställa att grundkraven är uppfyllda. Därmed kan man betrakta dessa som en överenskommelse om att så här kan vi lösa de enskilda problem/svårigheter som uppstår.

Märkning

Den sista pelaren avser märkning där det från och med 1 september 2010 finns ett nytt regelverk, "märkningsförordningen" dvs. förordning (EG) nr 767/2009. På motsvarande sätt som för foderhygienförordningen, där näringen kompletterar med branschriktlinjer, så ska märkningsförordningen kompletteras med två märkningskoder, en för sällskapsdjur och en för livsmedelsproducerande djur (inkl. pälsdjur).

Riskbaserad produktion/HACCP

Utöver engagemang och GMP krävs att företagen arbetar utifrån HACCP-principerna. Foderhygienförordningen anger att förutom inom primärproduktionen så ska företagen inrätta, genomföra och upprätta ett permanent skriftligt förfarande eller förfaranden som grundar sig på HACCP-principerna vilket symboliseras med taket i figur 3. Företagen ska kunna visa att man uppfyller kraven och att dokumentationen är aktuell.

Myndigheterna ska vidare ta hänsyn till foderföretagarens storlek och typ avseende i vilken mån och hur HACCP-principerna ska tillämpas.

Det ska dock understrykas att alla foder- och ABP-företag ska ha en riskbaserad produktion dvs. även om inte en formell HACCP krävs så ska principerna tillämpas.

Utöver den riskvärdering som företagen själva gör så finns viss kontroll, provtagning och analys reglerad, så kallad föreskriftsreglerad egenkontroll.

Certifiering (ISO, etc.)

Ett hjälpmedel som används av många företag är olika former av certifieringssystem för att säkerställa en produktion till en viss standard. Fördelen med dessa system är att de är tredjepartsgranskade dvs. någon utanför företaget kommer in och granskar att man verkligen gör det man har åtagit sig att göra.

Det finns dock även svagheter med certifieringssystemen. Bl.a. att företagen själva sätter upp sina mål och omfattningen av certifieringssystemen vilket inte alltid överensstämmer med kraven som specificerats ovan. Om systemet omfattar hela det legala kravpaketet så är det dock ett utmärkt verktyg för företagen att säkerställa sin produktion.

Kontrollrapporter m.m. från kontrollorganet kan vara till stor hjälp vid kontrollen.

Frågor avseende lokaler & utrustning

1 & 9 Lokaler & utrustning

Fråga 010: Hålls fabriken låst och är det tydligt skyltat på anläggningen att obehöriga personer och djur inte får ges tillträde till anläggningen?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, X, Y, Ym, Z

Utskriftsversioner: 1 – 9

Lagstöd

Förordning (EG) nr 183/2005, bilaga II, Lagring och transport.

Förordning (EU) nr 142/2011, bilaga IV, kap. I, Krav för bearbetningsanläggningar och vissa andra anläggningar.

Kommentar

Förutom för bearbetningsanläggningar så finns det inget formellt krav på att anläggningen ska vara låsta. Observera att det även är lämpligt att bakdörrar som inte är under kontroll även ska vara låsta dagtid.

För bearbetningsanläggningar (142/2011) och lager (183/2005) ska obehörig hindras tillträde.

En generell rekommendation är att inga obehöriga får ha tillträde till lokalen. ”Endast de personer som fått foderföretagarens tillstånd har tillträde”.

Förslag på påföljd

Ev. anmärkning på lager (183/2005) och bearbetningsanläggningar (142/2011), i övrigt kommentar.

Fråga 020: Är anläggningens närområde i god ordning?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bå, C, D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, X, Y, Ym

Utskriftsversioner: 1 – 8

Lagstöd

Förordning (EG) nr 183/2005, bilaga II, Lokaler och utrustning.

Förordning (EU) nr 142/2011, bilaga IX kap. II avsnitt 1.

Kommentar

Grundkonceptet är rent samt ordning och reda. Marken ska vara dränerad, hårdgjord och fri från vilt växande vegetation, sopor och bråte.

Tillfälliga anhopningar kan accepteras vid ombyggnationer eller reparationer men då bör containers användas.

Förslag på påföljd

Bedömningsfråga, ev. avvikelser.

Fråga 030: Är anläggningen konstruerad för att ge så goda hygieniska förhållanden som möjligt?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bå, C, D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, Y, Ym

Utskriftsversioner: 1 – 6 & 8

Lagstöd

Förordning (EG) nr 183/2005, bilaga II, Lokaler och utrustning

A BP förordningarna upprepar kravet på lämpliga hygieniska lokaler anpassade för ändamålet:

- Förordning (EG) nr 1069/2009 artikel. 25.1 (24.1 a & h) Allmänna hygienkrav
- Förordning (EU) nr 142/2011,
  - bilaga IV, kap. I, avsnitt 1.
  - bilaga IX, kap. I.a, Sällskapsdjursfoder
  - bilaga IX, kap. II, avsnitt 1.c, Lokaler och anordningar för mellanhantering
  - bilaga IX, kap. IV.1 ... hantera animaliska biprodukter och därav framställda produkter...
  - bilaga XIII, kap. I, Anläggningar för tillverkning av sällskapsdjursfoder och anläggningar som framställer de framställda produkter...
  - bilaga XIII, kap. V A. Anläggningar ... som hanterar hudar och skinn... för framställning av gelatin för foder...

Kommentar

Utrymmena ska vara utformade så att foderrester, damm och eventuell kondensbildning ska kunna undvikas för att förhindra smittspridning.

OBS även Arbetsmiljöverkets föreskrifter om arbete i explosionsfarlig miljö, AFS 2003:3 reglerar risken med damm i foderfabriker vilket ibland i praktiken är ett starkare argument än risken för en fodersmitta.

Det är önskvärt att det går att spola rent (ev. högtryck) men kan inte generellt betraktas som ett krav beroende på lokalens utformning.

När det gäller anläggningar där färsk animaliska biprodukter hanteras ställs högre krav på att det går att spola rent dvs. ytorna ska tåla vatten och desinfektionsmedel.

Förslag på påföljd

Ev. allvarlig avvikelse.

Fråga 035: Är utrymmena för mottagning och utlastning (intagsgrop/inlastning) täckta?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, Y, Ym

Utskriftsversioner: 1 – 6 & 8

Lagstöd

- SJVFS 2006:81, bilaga II: Lokaler och utrustning
- Förordning (EU) nr 142/2011
  - bilaga IV, kap. I, avsnitt 1.
  - bilaga IX, kap. II avsnitt 1.1, Lokaler och anordningar för mellanhantering
  - bilaga IX, kap. III, avsnitt 1, Lokaler och anordningar för lagring av framställda produkter...

Kommentar

För att undvika ”försämring av produkternas säkerhet och kvalitet” betraktar Jordbruksverket det som nödvändigt att intagsgropen/in- och utlastningsutrymmet ska ligga under tak även vid all hantering av foder och helst vara försett med dörrar för att minska ”föroreningsstrycket” från bl.a. fåglar.

Idag finns inget krav på att fordonen inte får köra över intagsgropen (möjligtvis kan vi se det som önskvärt ur förorenings- och smittskyddssynpunkt – bra fråga att diskutera).

Mottagning/lossning av ABP-produkter ska ske i ett täckt utrymme om dessa inte levereras i täckta behållare eller är förpackade.

Förslag på påföljd

Ev. allvarlig avvikelse.

Fråga 040: Har anläggningen tillräckligt med sanitetsutrymmen för personalen?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, L, Lm, P, Pb, Pk, Po, Pt, R, S, X, Y, Ym

Utskriftsversioner: 1 – 5, 7 – 8

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 1069/2009, artikel 25.1.
- Kravet upprepas därefter för olika former av anläggningar i förordning (EU) nr 142/2011
  - bilaga IV, kap. I, avsnitt 1.1, Bearbetningsanläggningar...
  - bilaga IX, kap. II, avsnitt 1.1, Lokaler och anordningar för mellanhantering...
  - bilaga IX, kap. III, avsnitt 1.2, ...framställda produkter...

Kommentar

Har anläggningen tillräckligt med toaletter, omklädningsrum och tvättställ för personalen?

Regelverket föreskriver inte ett visst antal sanitetsutrymmen etc. men för att kunna arbeta under tillräckligt bra hygieniska förhållanden speciellt med avseende på hygienzoner etc. så är det viktigt att dessa frågor har beaktats på ett bra sätt av företaget dvs. placerade på strategiska platser.

För att förhindra spridning mellan olika hygienzoner bör vara möjligt för personalen att byta om och tvätta sig för att eliminera risk för eventuell kontamination av foder. Förutom för bearbetningsanläggningar (mellan oren och ren sida) så finns inga krav på att byte av kläder måste göras.

Är anläggningen liten och möjlighet till tillgång på sanitetsutrymmen och ombyte finns i angränsande lokaler kan detta i många fall vara tillfyllest. En skyddsrock eller skyddsoverall samt skodon bör finnas vid ingången till anläggningen.

Frågeställningen kan i generella termer beaktas för alla former av anläggningar för att säkerställa den hygieniska säkerheten.

Förslag på påföljd

Ev. allvarlig avvikelse på angivna anläggningar, annars avvikelse.

Fråga 050: Finns om så krävs, ett lämpligt omklädningsutrymme för inspektörerna?

Anläggningar: B, Bb, Bp, Bä

Utskriftsversioner: 2b

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 142/2011
  - bilaga IX, Krav för vissa godkända och registrerade anläggningar
  - kapitel II, avsnitt 1.1, Lokaler och anordningar för mellanhantering

Kommentar

Ett lämpligt utrymme kan vara ett rum där det finns sittmöjligheter alternativt omklädningsmöjligheter. Detta får bedömas från fall till fall vad som anses rimligt i förhållande till anläggningens storlek.

Förslag på påföljd

Ev. avvikelse.

2. Rengöring

Fråga 060: Finns det skriftliga instruktioner om regelbunden inspektion, rengöring, rengöringsprocedurer, ev. desinficering av utrustning och fordon?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, X, Y, Ym, Z

Utskriftsversioner: 1-9

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005, bilaga II
  - Lokaler och utrustning
  - Lagring och transport
- Förordning (EU) nr 142/2011
  - bilaga VIII, kap. I, avsnitt 2
  - bilaga IX, kap. III, avsnitt 2, 1
  - bilaga X, kap. II, avsnitt 1, C

Kommentar

Jordbruksverket bedömer att skriftliga instruktioner omfattande regelbunden inspektion, rengöring, rengöringsprocedurer, ev. desinficering av lokaler, behållare och utrustning för samtliga områden i anläggningen är nödvändigt för att säkerställa hygien.

Råa (obearbetade) animaliska biprodukter ska förvaras/transporteras kylda eller frysta om de inte ska bearbetas inom 24 timmar.

Företaget som tar emot slaktbiprodukter och liknande material bör göra temperaturmätningar stickprovvis på inkommande material. Det är viktigt att både yttemperatur och kärntemperatur mäts. Materialet kan ha blivit uppvärmt under transporten eller vara ofullständigt nedkyllt innan transporten påbörjades.

För höga temperaturer kan äventyra fodrets slutliga kvalitet och kan i vissa fall bli direkt farligt genom toxinbildning. Detta måste ligga med i riskvärderingen.

Förslag på påföljd

Ev. allvarlig avvikelse.

Fråga 070: Finns lämpliga utrymmen och utrustning för rengöring och desinfektion av transportbehållare eller transportkärl?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C

Utskriftsversioner: 1 – 2

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005, bilaga II, Lokaler och utrustning
- Förordning (EG) nr 1069/2009, artikel 25
- Kravet upprepas därefter för olika former av anläggningar inkl. transportmedel i förordning (EU) nr 142/2011:
  - bilaga IV, kap. I, avsnitt 1.2, Bearbetningsanläggningen...
  - bilaga VIII, kap. I, avsnitt 1, Insamling och lagring...
  - bilaga IX, kap. III, avsnitt 1, 2.b & 3, Lagring av framställda produkter...
  - bilaga IX, kap. IV 1, Registrerade anläggningar...

Kommentar

Allt transportmaterial som animaliskt foder kommer i kontakt med måste vara av engångstyp eller rengörbart och desinficerbart. Utrustningen måste vara demonterbar så att den går att rengöra och desinficera.

Jordbruksverkets bedömning är att förvaring av rengjorda behållare ute på gårdsplanen endast kan accepteras om det är under en kortare tid och dessa står upp och ner på ren yta.

Behållare för animaliska biprodukter ska rengöras och desinficeras efter varje användning om de inte enbart används för transport av en typ av produkt.

Vilka rengörings- och desinfektionsmedel används och hur används dessa? Är de livsmedelsgodkända?

Finns det misstanke om att företaget inte använder medel i den omfattning som kan förväntas kan man kräva att få se hur mycket företaget köpt in under senare tid.

Desinfektion av fordonshjul är sällan nödvändigt eftersom fordonen ofta lastas ut utanför byggnaderna, och utanför byggnaderna får ju ABP inte hanteras varför hjulen inte ska kunna bli kladdiga.

Det är dock inte ovanligt att man har en truck som åker in och ut ur anläggningen. Detta är ett klart riskbeteende då hjulen kan köra i bl.a. fågelspillning ute på gårdsplanen och dra med ev. smitta in. Hjulen kan också dra med sig ABP-rester ut på gårdsplanen som sedan drar till sig skadedjur. Skriftliga rutiner och ev. utrustning bör finnas som eliminerar dessa risker.

Förslag på påföljd

Ev. allvarlig avvikelse.

Fråga 080: Finns det en logg för rengöringen m.m.?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bå, C, D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, X, Y, Ym

Utskriftsversioner: 1-8

Lagstöd

Förordning (EG) nr 183/2005 bilaga II, Lokaler och transport

Kommentar

Jordbruksverkets bedömning är att även om företaget inte behöver en formell HACCP så omfattar den riskbaserade produktionen dokumentationskraven avseende uppföljning av utförda åtgärder.

Loggen ska omfatta rengöring, ev. desinfektioner av lokaler och utrustning. Loggen ska vara skriftlig, signerad och kontrasignerad för att visa att uppföljning av rengöringsrutinerna görs. Signering: signatur/bekräftelse på att uppgiften är utförd, dokumentet läst etc. dvs. en utförd åtgärd (t.ex. läst skadedjursrapporten).

Kontrasignering: företagets kontroll/uppföljning av utförda åtgärder.

Om man använder kontrasignering och man kan konstatera att brister i åtgärder förekommer, ifrågasätt vad/vilka åtgärder som arbetsledningen genomfört för att komma tillrätta med problemet. Andra lösningar kan förekomma.

Förslag på påföljd

Ev. avsaknad av rengöringslogg – avvikelser. Avsaknad av signering/kontrasignering notering vid första tillfället.

Fråga 090: Är anläggningen i god ordning och hygienen på en godtagbar nivå vid kontrollen?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, Y, Ym

Utskriftsversioner: 1 – 6 & 8

Lagstöd

Bedömning av läget vid kontrolltillfället se hänvisningar i frågorna 001-0089.

Kommentar

Utrymmena ska bedömmas fria från foderrester, damm och fukt (kondensbildning). Mindre mängder foderrester, damm och fukt kan förekomma som bedöms vara normala i förhållande till fastställda städrutiner.

OBS även Arbetsmiljöverkets föreskrifter om arbete i explosionsfarlig miljö, AFS 2003:3.

Förslag på påföljd

Ev. allvarlig avvikelse.

3. Underhåll & funktionskontroll

Fråga 100: Finns det en underhållsplan?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, L, Lm, P, Pb, Pk, Po, Pt, R

Utskriftsversioner: 1 – 5

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005, bilaga II, Lokaler och utrustning
- Förordning (EG) nr 1069/2009

Kommentar

Uttrycket underhållsplan återfinns inte i regelverket utan texten talar om att lokaler och utrustning ska hållas i ”gott skick” eller ”regelbundet ska kontrolleras på lämpligt sätt”. I texten står det att detta ska göras i enlighet med en skriftlig planering vilket vi i denna vägledning har benämnt underhållsplan.

Diskutera normalt inte frekvenser etc. Det primära är att en planering finns och följs. Notera vad som sagts tidigare avseende signering och kontrasignering.

Förslag på påföljd

Ev. allvarlig avvikelse om skriftlig underhållsplan saknas helt, annars avvikelse.

Fråga 110: Genomförs regelbundna kontroller av utrustningens funktion?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, L, Lm, P, Pb, Pk, Po, Pt, R

Utskriftsversioner: 1-5

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005, bilaga II, Lokaler och utrustning
- Förordning (EG) nr 1069/2009, artikel 25.1 ...
- Förordning (EU) nr 142/2011, bilaga IV, kap. II, avsnitt 2.1 1
- SJVFS 2006:81 3 kap. 3 §

Kommentar

Det föreligger inga typgodkännande av utrustningen. Det är varje tillverkares ansvar att se till att utrustningen fungerar genom ett dokumenterat egenkontrollprogram. T.ex. kan man verifiera blandarens funktion genom regelbundna homogenitetstester, kontroll av överföring mellan olika tillverkningsstanser och att halten av vissa tillsatser är korrekt inblandad.

Dessa kontroller ska utföras i enlighet med företagets kvalitets- och riskbedömningar och dokumenteras på ett tydligt sätt.

Vid användning av läkemedel samt vid användning av koccidiostatika och histomonostatika så finns det krav på att inblandningen sker homogent för att garantera djurens hälsa. Därför krävs specifika homogenitetsstudier. Då olika substanser uppför sig väldigt olika, jämför t.ex. zinkoxid och koccidiostatika (t.ex. Narasin), bör kontrollen i princip göras på den aktuella substansen. Markörer kan accepteras men då ska data finnas som visar sambandet mellan markören och den aktuella substansen.

Företaget är skyldigt att visa vilka åtgärder som vidtagits för att garantera att efterkommande sats, dvs. nästa sats som inte innehåller t.ex. koccidiostatika, klarar fastställda gränsvärden i direktivet om främmande ämnen. De ska även kunna visa resultatet från sina tester.

Observera att för att säkerställa att läkemedel eller koccidiostatika inte finns i nästkommande sats, eller efter att åtgärder vidtagits (t.ex. flushing), så räcker det inte med att företaget tar ett stickprov. För att kunna bedöma effekten av vidtagna åtgärder ska flera delprov tas från hela tillverkningsstansen i ett foder som tillverkas direkt efter ett foder med läkemedel eller koccidiostatika, och delproven ska slås samman till ett analysprov. Denna process ska finnas dokumenterad och testresultat som inte är äldre än ett år bör kunna uppvisas.

Vissa företag använder vissa foder som markörfoder som man följer extra noga via okulärbesiktning och analyser vilket kan vara en viktig del av kontrollen om resultaten följs upp.

Om det är tveksamt om målet uppnås kan Jordbruksverket ta ett prov på motsvarande sätt som beskrivit ovan. Om dessa analysresultat visar på att gränsvärdena överskrids så ska detta ses som ett bevis på att företgets åtgärder inte varit tillräckliga.

För enklare/mindre anläggningar och för foder till icke livsmedelsproducerande djur kan en enkel volymviktskontroll vara tillräcklig för att säkerställa blandningsutrustningens funktion.

Kontrollen av om fastställda gränsvärden respekteras görs genom provtagning i den färdiga produkten.

Kontrollera bland annat

- Homogenitetsstudier spec. vid användning av läkemedel eller koccidiostatika

- Kalibrering av vågar
- Temperaturmätare
- Syrepumpar

Förslag på påföljd

Allvarlig avvikelse om inga homogenitetsstudier vid användning av läkemedel eller tillsatser med en fastlagd högsta halt gjorts eller om homogenitetsstudierna är äldre än vad som sägs i företagets egenkontrollplan. Avvikelse för enskilda detaljer.

Fråga 130: Finns det en skriftlig uppföljning (logg) för underhåll och funktionstester (kalibreringar etc.) av den tekniska utrustningen?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, L, Lm, P, Pb, Pk, Po, Pt, R

Utskriftsversioner: 1 – 5

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005, bilaga II, Lokaler & utrustning
- Förordning (EG) nr 1069/2009, artikel 25.1
- Förordning (EU) nr 142/2011, bilaga IV, kap. II, avsnitt 2.1 1
- SJVFS 2006:81, 3 kap. 3 §

Kommentar

Skriftlig dokumentation över vidtagna åtgärder bedöms som ett minimikrav även för företag som inte har en fullständig HACCP-plan.

Vågar och annan mätutrustning (t.ex. temperatur och tryckmätare) ska kontrolleras/kalibreras regelbundet. Detta är speciellt viktigt vid användning av läkemedel och koccidiostatika. Inget formellt krav föreligger för att vågar ska vara krönta. Det är dock rimligt att begära att kontrollen dokumenteras.

Förslag på påföljd

Ev. allvarlig avvikelse om skriftlig underhållsplan saknas helt, annars avvikelse.

4-7. Grundförutsättningar avseende ljus, vatten och avlopp

Fråga 160: Har lokalerna adekvata grundförutsättningar avseende ventilation, vatten och belysning?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bå, C, D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, Y, Ym

Utskriftsversioner: 1 – 6 & 8

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005, bilaga II, Lokaler och utrustning
- Förordning (EU) nr 142/2011, bilaga IV, kap. I, Avsnitt 1. 4.

Kommentar

Foderhygienförordningen pekar ut tre områden som man anser kritiska:

- **Adekvat belysning:** Kontrollera speciellt områden där extra ljus krävs t.ex. medicinförråd, lager- och uppvägningsutrymmen för fodertillsatser, kylrum.
- **Lämpligt vatten:** Normalt inget problem men kan beaktas vid användning av egen brunn eller risk för förorening av t.ex. havsvatten.

För vatten finns inga fastställda gränsvärden avseende kvalitet. Om egen brunn används så är det rimligt att vattenkvaliteten ingår som ett kontrollmoment och att man fastställer vad man menar med vattenkvalitet. Observera att det finns två fastställda kvalitetsmått

- ✓ Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2001:30) om dricksvatten, alternativt
- ✓ Socialstyrelsen allmänna råd (SOSFS 2003:17) om dricksvatten som gäller för vatten från egen brunn.

Kontrollera hur företaget hanterar vattenkvalitetsfrågan i företagets riskgenomgång, vilken värdering görs och hur följs vattenkvaliteten upp. Om anläggningen använder kommunalt vatten så är det rimligt att inga ytterligare kontroller eller åtgärder görs av företaget utöver att ta del av eventuella kommunala rapporter avseende vattenkvalitetsfrågor.

- **Frisk luft:** Nationellt har vi av tradition koncentrerat oss på hur **luften strömmar** i lokalerna för att undvika kontamination eller återkontamination av t.ex. salmonella. För att undvika kontamination och att förorenad luft återcirkuleras i anläggningen bedömer Jordbruksverket det som ett rimligt minimikrav att till- och frånluftsdon är fysiskt separerade ifrån varandra t.ex. på olika sidor av byggnaden eller att åtgärder har vidtagits för att garantera en ren luft (t.ex. adekvata filter och underhållplan).

Beakta även att vissa företag förser tillluftsdonen med filter, vilket i sin tur kräver skötsel.

Förslag på påföljd

Bristande belysning ev. kommentarer vid första tillfället, därefter avvikelse.

Om frågeställningen inte hanteras i företagets riskgenomgång är det en allvarlig avvikelse.

Ej åtskilda till- och frånluftsdon ev. allvarlig avvikelse. Bristande rutiner och skötsel av filter ev. allvarlig avvikelse.

Fråga 165: Har lokalerna adekvata grundförutsättningar avseende avlopp?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, Y, Ym

Utskriftsversioner: 1 – 6 & 8

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005, bilaga II, Lokaler och utrustning
- Förordning (EU) nr 142/2011
  - bilaga IV, kap. I, avsnitt 1
  - bilaga IV, kap. I

Kommentar

Foderhygienförordningen pekar ut avloppen som speciellt kritiska. Notera problem vid översvämningar och ev. bräddavlopp för diesel- och/eller fettankar. Fokusera på risken för kontaminering av foder undviks.

Kontrollera att företaget inte släpper ut sina produkter direkt ut i avloppet. Finns det t.ex. en sil med rätt maskstorlek för att förhindra att produkter åker ner i avloppet? Om det är flytande produkter ska dessa samlas upp i t.ex. en behållare och behandlas innan de kan släppas ut i avloppet.

Förslag på påföljd

Fett- och dieseltankar, m.m. ev. avvikelse (t.ex. fettankar) eller allvarliga avvikelser (t.ex. dieseltankar) beroende på problemets art.

Om frågeställningen inte hanteras i företagets riskgenomgång är det en allvarlig avvikelse.

8. Skadedjurskontroll

Fråga 180: Har företaget en plan för skadedjursbekämpning?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bå, C, D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, Y, Ym

Utskriftsversioner: 1-8

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005 artikel 6.2 och bilaga II
- Förordning (EG) nr 1069/2009
  - artikel 25.1.
  - artikel 29.2
- Förordning (EU) nr 142/2011
  - bilaga IV, kapitel II,
  - bilaga IX
  - kapitel II avsnitt1, Lokaler och anordningar för mellanhantering
  - kapitel III, avsnitt 1, Lokaler och anordningar för lagring av framställda produkter
  - kapitel IV avsnitt1

Kommentar

Skriftlig dokumentation/planering och uppföljning över vidtagna åtgärder bedöms som ett minimikrav även för företag som inte har en fullständig HACCP-plan.

Det föreligger inget krav på att ett skadedjurbekämpningsföretag ska anlitas men det är det vanligaste förfarandet för att hantera skadedjur.

Förslag på påföljd

Ev. allvarlig avvikelse om en planering för hantering av skadedjur saknas, avvikelser för detaljbrister.

Fråga 185: Är fönster, dörrar och andra öppningar säkrade mot skadedjur?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, Y, Ym, Z

Utskriftsversioner: 1 – 6 & 8

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005, bilaga II, Lokaler och utrustning
- Förordning (EG) nr 1069/2009, artikel 25.1.
- Förordning (EU) nr 142/2011, bilaga IX
  - kapitel III
  - kapitel IV

Kommentar

Dörrar och fönster ska i den utsträckning som är möjligt vara stängda för att stänga ute skadedjur.

Fynd av t.ex. muskadaver är inte en avvikelser i sig då en följd av bekämpningsprogrammen är att skadedjuren avlider. Antalet döda skadedjur kan däremot vara en indikator på att det förekommer problem som kräver att frågan granskas lite noggrannare.

Speciellt i anläggningar som tillverkar tuggartiklar (torkar) förekommer problem med ängrar och liknande skadedjur eftersom dessa dras dit av lukten. De tar sig ofta in via ventilationen varför det är mycket viktigt att luftintagen är försedda med filter. Det är inte acceptabelt att denna typ av djur finns i lokalerna där foder hanteras eller lagras, inte heller i angränsande lokaler eftersom de sprider sig snabbt.

Förslag på påföljd

Ev. avvikelser för enstaka brister i skadedjursskyddet.

Fråga 190: Har företaget en skriftlig uppföljning av skadedjursbekämpningen?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bå, C, D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, Y, Ym

Utskriftsversioner: 1-8

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005
  - bilaga II, Lokaler och utrustning
- Förordning (EG) nr 1069/2009

Kommentar

Skriftlig dokumentation/planering och uppföljning över vidtagna åtgärder bedöms som ett minimikrav även för företag som inte har en fullständig HACCP-plan.

Om ett skadedjursbekämpningsföretag anlitas så är det rimligt att begära att det finns skriftliga rapporter på det arbete som utförs. Dessa rapporter har tidigare varit exempel på dokumentation som blivit "hyllvärmare" på företaget, dvs. information har lämnats men inte beaktats. En lösning på denna typ av problem är att begära signering och kommentarer om eventuella vidtagna åtgärder så att det framgår att företaget läst rapporterna och reagerat.

Förslag på påföljd

Ev. notering vid brister i signering (första gången).

Vid påtaglig närvaro av skadedjur (möss, råttor, fåglar, ängrar etc.) så lämnas en avvikelserapport. Alternativt allvarlig avvikelserapport om problemen bedöms som stora.

Frågor avseende personal

Fråga 210: Har personalen relevant kompetens?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, J, L, Lm, P, Pb, Pk, Po, Pt, R, S, X, Y, Ym

Utskriftsversioner: 1-5

Lagstöd

Förordning (EG) nr 183/2005, bilaga II, Personal

Kommentar

Personalen ska ha kunskaper och kvalifikationer dvs. relevant kompetens för de uppgifter de utför. Kompetensen bör vara dokumenterad och ska omfatta såväl genomförd utbildning som utbildningsbehov.

Det finns flera olika sätt att hantera frågeställningen avseende utbildning. T.ex. via interna lärlingssystem där dokumentationen sker relativt enkelt, se nedan.

NN	Under utbildning	Kan utföra uppgiften under vägledning	Kan utföra uppgiften självständigt	Kan genomföra utbildning av uppgiften
Uppgift/process 1		X		
Uppgift/process 2			X	
Uppgift/process 3	X			
Uppgift/process 4	X			

Andra företag är mer avancerade i sina upplägg och analys av behovet av utbildning. I dessa fall kan man ha mer specifika "personalkort" med personalens kompetensprofil och utbildningsbehov, när utbildning planeras, m.m.

Förutom rent tekniska och handhavandemässiga kunskaper är det av vikt att utbildningen omfattar grundläggande hygienkrav även för tillfällig personal eller hantverkare.

Förslag på påföljd

Ev. allvarlig avvikelse om ett system för utbildning och underhåll av personalens kunskaper saknas. Ev. notering första gången brister i dokumentationen noteras.

Fråga 230: Finns det en godtagbar organisationsplan?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bå, C, D, E, F, Fm, L, Lm, P, Pb, Pk, Po, Pt, R, S

Utskriftsversioner: 1-5

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005, bilaga II
- Förordning (EG) nr 1069/2009 artikel 4

Kommentar

Planen ska utöver en **översiktlig organisationskiss** omfatta en skriftlig beskrivning av organisationen inklusive den arbetsledande personalens kvalifikationer (utbildning, yrkeserfarenhet) och ansvar.

Det ska tydligt framgå vem som är **produktions-/driftansvarig** (hygienförordningen: produktionsansvarig, på engelska responsible for production; ABP-förordningen: driftansvarig, på engelska operators) för anläggningen. Observera kravet på lämpliga kvalifikationer för uppgiften dvs. goda kunskaper avseende tillverkning av foder.

Jordbruksverkets bedömning är att en **kvalitetsansvarig** krävs vid hantering/tillverkning av foder innehållande:

- a. veterinärmedicinska läkemedel,
- b. koccidiostatika & histomonostatika,
- c. vitamin A & D (tillverkning av förblandningar),
- d. Cu & Se (tillverkning av förblandningar),

samt vid tillverkning av tillsatser och förblandningar, samt anläggningar som hanterar GM-foder och animaliska biprodukter.

Jordbruksverkets uppfattning (beroende på företagets storlek) är att det inte är lämpligt att produktions- och kvalitetsansvarig är samma fysiska person.

Förslag på påföljd

Ev. allvarlig avvikelse om produktions-, kvalitetsansvarig och organisationsplanen saknas. Vid brister i planen eller att vissa delar av planen saknas ev. avvikelse.

En kommentar om produktions- och kvalitetsansvarig är samma fysiska person (på större anläggningar).

Fråga 250: Har all personal skriftliga arbetsbeskrivningar, etc.

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, L, Lm, P, Pb, Pk, Po, Pt, R, S

Utskriftsversioner: 1-5

Lagstöd

Förordning (EG) nr 183/2005, bilaga II, Personal

Kommentar

Planen ska omfatta en skriftlig beskrivning av de anställdas arbetsuppgifter, ansvarsområden och befogenheter.

Förslag på påföljd

Ev. allvarlig avvikelse om skriftliga arbetsbeskrivningar saknas avseende på de områden som företaget bedömt vara kritiska, i övrigt ev. avvikelse.

Frågor avseende produktion

1. Produktions- och kvalitetsansvarig

Frågeställningen hanteras i avsnittet Personal (fråga 230).

2. Skriftliga produktionsförfaranden

Fråga 300: Finns det tillverkningsbeskrivningar för hela tillverkningskedjan?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, X

Utskriftsversioner: 1-7

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005, bilaga II, Produktion
- SJVFS 2006:81, 3 kapitlet 2-5 §§

Kommentar

Skriftliga processbeskrivningar ska finnas för hela tillverkningskedjan.

Minimikrav är att följande finns

- a) flödesdiagram. Det är ett specifikt krav för anläggningar där HACCP krävs men är en rimlig begäran även på övriga anläggningar.,
- b) foderrecept (innehållande typ och mängd av foderråvaror och fodertillsatser/förblandningar), och
- c) tillverkningsinstruktioner för inblandning av läkemedel och tillsatser.

I företagets riskhanteringssystem ska det framgå vilka problem som kan förekomma och företaget ska dokumentera på ett tydligt sätt vilka åtgärder som vidtas för att eliminera/minimera problemet så långt som möjligt t.ex. tillverkningsordningar, ”spolning” med råvaror samt rengöring (krav när det gäller läkemedel).

Riskhanteringen omfattar även effekter på personalen varför det måste uppmärksammas att flera fodertillsatser och läkemedel kan kräva skyddskläder, Jordbruksverket är inte kontrollmyndighet i denna fråga men med tanke på allvarlighetsgraden värt att påpeka och kontroller att frågeställningen beaktas processbeskrivningarna.

Observera att det inte är tillåtet att spä ut ett foder som överskrider gränsvärdena i främmande ämnes direktivet⁹. Om det är möjligt kan råvaror dock ”avgiftas” t.ex. reducera halten dioxin oljor, eller bryta ner aflatoxin i spannmål genom en ammoniakbehandling. Detta ska dock göras på anläggningar som är godkända för ändamålet (för närvarande finns ingen anläggning godkänd för sådan verksamhet inom Sverige).

För koccidiostatika regleras halten i foder som produkten inte var avsedd för i förordning främmande ämnesdirektivet.

GM

För produkter där det ingår råvaror som härrör från grödor som kan vara genetiskt modifierade, framför allt soja, majs och raps ska även företagets rutiner för att kontrollera oavsiktlig eller oönskad inblandning om GM-råvaror:

---

⁹ [Direktiv 2002/32/EG](#)

- a) Leverantörens försäkran om GM-frihet?
- b) Om villkor ställs upp i kontraktet med leverantören?
- c) Om analysvillkor gällande GM-kontroll begärs från leverantören?
- d) Att företaget har ett eget kontrollprogram avs. GM-analyser?

Läkemedel

Företaget är skyldig att känna till/ansvara för ”att det inte finns någon möjlighet till oönskade interaktioner mellan läkemedeltillsatserna och fodret”. Detta brukar företagen ha svårt att svara upp till. Har man inte kunskapen på företaget så ska man veta vart man kan vända sig för rådgivning, t.ex. SVA. Det inte är troligt att den enskilda veterinären har denna kunskap.

Ett problem kan t.ex. vara vid användning av probiotika (tillsats av levande mikroorganismer t.ex. bakterier och svampar) så kan effekten slås ut vid antibiotika behandling (å andra sidan kanske man vill ge probiotika för att djuren ska ”komma igång” snabbare när man upphör med antibiotikakuren).

Med utgångspunkt i att frågan är svårbesvarad så får vi vara försiktiga med avvikelser om inte uppenbara fel föreligger t.ex. om man skulle blanda flera läkemedel i ett foder.

Vitaminer

För vissa tillsatser t.ex. vitaminer sjunker halten i ett foder med tiden varför företagen överdoserar för att säkerställa halten under hela hållbarhetstiden för det aktuella fodret. Kontrollera i recepten att halten inte överstiger fastlagda maxhalter t.ex. för A- och D-vitaminer.

Salmonella

Salmonella är vår ”indikatororganism” för att kontrollera och åtgärda eventuell mikrobiell kontaminering. Förutom den kontroll som görs för att identifiera förekomsten av salmonella i råvaror och i anläggningen ska företaget planera och vidta åtgärder för att undvika kontaminering och återkontaminering av salmonella. Särskilt ska företaget särskilt hålla råvaror och foderblandningar. Där särskilt hållandet på grund av byggnadernas utformning är omöjligt att undvika ska företaget visa sina åtgärder för att säkerställa ett säkert foder t.ex. utökade städrutiner, utökad provtagning för att påvisa förekomst eller ej.

Förslag på påföljd

Det lär nog vara svårt att hitta en tillverkare utan foderrecept men om så vore fallet är det en allvarlig avvikelse. Även en allvarlig avvikelse om specifika tillverkningsinstruktioner saknas för tillverkning av foder innehållande läkemedel eller koccidiostatika/histomonostatika.

Ev. kommentar första gången om ett flödesdiagram saknas på anläggningar där HACCP inte krävs. Enskilda brister ev. avvikelse.

Fråga 305: Finns ett system för att säkerställa en tillräcklig värme- eller syrabehandling?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, L, Lm, P, Pb, Pk, Po, Pt, R

Utskriftsversioner: 1-5

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005, bilaga II, Lokaler & utrustning
- Förordning (EU) nr 142/2011,
  - bilaga IV, kap. I, avsnitt 1.1
  - bilaga IV, kap. II, avsnitt 2.1 1
- SJVFS 2006:81, 4 kapitlet 2 §

Kommentar

Vid olika former av behandling för att åtgärda eller säkerställa att foder inte är mikrobiellt kontaminerat ska det finnas skriftliga rutiner för att säkerställa produktionen omfattande

- löpande kontroll (t.ex. kontroll av temperaturen eller syraåtgång),
- efterföljande kontroll (t.ex. mikrobiell provtagning) samt
- vilka åtgärder som ska vidtas om effekten inte uppnås eller befaras inte ha uppnåtts av behandlingen.

Behandling av foder oavsett om det sker som värmebehandling eller t.ex. med syror är i och för sig ett riskmoment som medför en risk för återkontaminering av fodret varför det i dessa anläggningar alltid är att betrakta som en kontamineringsrisk att inte hålla råvaror och obearbetat foder helt åtskilt från bearbetade produkter. Observera att även tillverkning av t.ex. icke värmebehandlat mjölfoder till gris måste betraktas som en riskhantering i dessa anläggningar.

I och med att många anläggningar är av äldre konstruktion kan det ibland vara svårt att bygga bort problemet att olika typer av foder hålls separerade från varandra. I dessa fall är det av särskild vikt att företaget har rutiner och en uppföljande dokumentation som visar att man kan hantera denna risk (t.ex. via utökade städrutiner och utökad provtagning och kontroll).

Avseende provtagning så fokuserar regelverket på salmonella för att det är en bakterie som behöver kontrolleras då den kan ställa till stora problem för såväl personal, djur och konsument. Man kan dock även betrakta salmonella som en indikatororganism. Genom de åtgärder som vidtas för att bekämpa salmonella förhindras även förekomsten av många andra mikroorganismer. För tillverkning av foder innehållande animaliska biprodukter finns även ett krav på kontroll av förekomsten av Enterobacteriaceae.

Observera att många företag tidigare nöjde sig med den mikrobiella kontroll som föreskrevs i enlighet med foderföreskriften, idag är detta inte per automatik en acceptabel slutsats.

Kontrollen av mikroorganismer ska av företaget göras utifrån genomförd riskbedömning och det aktuella behovet på den enskilda anläggningen.

Följande gränsvärden föreligger vid produktion av värmebehandlat foder:

- (L, Lm) vid produktion av fjäderfäfoder (min 75°C),
- (Pk) konserverat sällskapsdjursfoder ska genomgå en värmebehandling till ett Fc-värde på min. 3,
- (Pb) bearbetat sällskapsdjursfoder ska genomgå en värmebehandling där hela materialet upphettas till minst 90°C, alternativt om Jordbruksverket, enheten för foder och hälsa godkänner annan metod,

- (Pt) tuggartiklar ska genomgå en värmebehandling som förstör patogena organismer, inkl. salmonella. Vilka krav som kan ställas på behandlingen regleras inte av förordningen.

För att avdöda salmonella krävs 70 grader i fuktig värme i minst en timme vilket är ett rimligt minimikrav. Sedan kan nödvändig torkning göras vid lägre temperatur för att säkerställa produktens kvalitet.

Alternativet kan vara en något lägre temperatur inledningsvis och sedan en rejäl temperaturhöjning. I torr värme kan salmonella dock överleva i höga temperaturer. Ett alternativ kan vara att tuggartiklarna doppas i kokande vatten innan de torkas i valfri temperatur.

Observera att det är företaget som ska visa att deras hantering/behandling ger ett säkert foder. Det är rimligt att man genomfört någon form av validering av den metod man använder för att hantera salmonella och Enterobacteriaceae (animaliska biprodukter). T.ex. så finns för närvarande inget krav på godkännande av anläggningar som syrabebehandlar foder. Företaget ska dock vid en offentlig kontroll kunna visa att man har en metod som man har utvärderat. Observera att man i dessa anläggningar ska klara att genomföra syrabebehandlingen året om varför kalibreringen bör beakta olika temperaturförhållanden.

Efter utförd provtagning och påvisande av positiva fynda av salmonella eller Enterobacteriaceae (i råvaror, på anläggningen eller hos kund) ska företaget vidta åtgärder för att t.ex.

- dekontaminering av fodret (via värmebehandling eller t.ex. genom syring),
- rengöring och desinfektion av anläggning/utrustning, och
- uppföljande provtagning för att klargöra att vidtagna åtgärder haft avsedd effekt.

Metoden för behandling/dekontaminering av foder ska vara dokumenterad och validerad liksom metoden för uppföljning/provtagning samt rutiner för att "friförklara" produkten. Detta är inte specificerat som egen paragraf, utan är en logisk följd för att säkerställa att behandlingen har fungerat och fodret är säkert. Observera att kan det bearbetade fodret anses utgöra en oacceptabel risk för människors och djurs hälsa så klassas det inte längre som kategori 3 och kan därmed inte enligt ABP-förordningen tas in igen en kategori 3 anläggning.

I bilaga VII anges även att en begränsad sanering ska utföras i de delar av anläggningen som varit i kontakt med salmonellakontaminerad råvara.

Förslag på påföljd

Ev. allvarlig avvikelse om företaget inte har ett system för uppföljande kontroll/provtagning eller om behandlingsmetoden inte är verifierad. Ev. avvikelse vid brister i dokumentationen.

Fråga 320: Tillverkas bearbetat animaliskt protein enligt de specifika villkoren?

Anläggningar: B, Bb, Bp, Bä

Utskriftsversioner: 1 – 2

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 999/2001, bilaga IV
  - fiskmjöl - bilaga IV, II.
  - dikalcalciumfosfat och trikalcalciumfosfat - bilaga IV II.C
  - blodprodukter - bilaga IV II .D
- Förordning (EU) nr 142/2011, artikel 8-9 och 21, bilagorna IV och X

Kommentar

Observera att rätt kategori används.

Kategori av material måste tydligt framgå av handelsdokumentet. Det är viktigt att man vid besöket kontrollerar att endast sådant material som anläggningen är godkänd för att ta emot tas emot.

Detaljregler för tillverkning.

Här är det viktigt att kontrollera anläggningens beslut om godkännande. Finns det villkor måste dessa följas. Det finns grundregler för bearbetningsanläggningar som måste följas av samtliga godkända bearbetningsanläggningar. Sedan finns det särskilda regler för tillverkning av bearbetat animaliskt protein, blodprodukter, äggprodukter, mjölkprodukter och fiskmjöl.

Bearbetningsmetoderna står beskrivna i kapitel III i bilaga IV i förordning (EU) nr 142/2011.

Bb: Specifika krav för bearbetningsanläggningar för bearbetat animaliskt protein

- Krav för metod 1:
  - o Sönderdelas materialet till en partikelstorlek < 50 mm?
  - o Kontrolleras utrustningens skick dagligen?
  - o Dokumenteras resultatet i den dagliga kontrollen?
  - o Finns fastlagda skriftliga rutiner om att processen stoppas och reparationer utförs om man vid kontroll upptäcker materialet som överstiger 50 mm?
  - o Upphettas de animaliska biprodukterna efter sönderdelning till en kärntemperatur på mer än 133°C i minst 20 min utan avbrott och vid ett absolut tryck på minst 3 bar som åstadkommit genom mättad ånga?
- Bearbetas grisblod eller fraktioner av grisblod vid framställning av blodmjöl med någon av metoderna 1-5 eller 7, under förutsättning att man i kombination med metod 7 genomfört en värmebehandling under vilken hela materialet upphettas till 80°C?
- Bearbetas animaliskt protein av däggdjur till sällskapsdjur med någon av metoderna 1-5 eller 7 under förutsättning att det
  - o har transporterats i därför avsedda behållare som inte används för transport av animaliska biprodukter eller foder till produktionsdjur, och
  - o har avsänts direkt från bearbetningsanläggning för kategori 3-material till anläggning för tillverkning av sällskapsdjursfoder, eller till en godkänd lagringsanläggning, varifrån det sänds vidare till en anläggning för tillverkning av sällskapsdjursfoder.
- Bearbetas icke däggdjursprotein, utom fiskmjöl, med någon av metoderna 1-5 eller 7?
- Bearbetas fiskmjöl med någon av metoderna 1-7 eller någon annan metod som säkerställer att produkten uppfyller de mikrobiologiska kraven för framställda produkter, i kapitel I i bilaga X, med avseende på salmonella och Enterobacteriaceae.

Bp: Specifika krav för bearbetningsanläggningar för blodprodukter

- Används endast blod som avses i artikel 10 a och 10 b i förordning (EG) nr 1069/2009?
- Bearbetas blodprodukterna med någon av metoderna 1-5 eller 7 eller någon annan metod som säkerställer att produkten uppfyller de mikrobiologiska kraven för framställda produkter, i kapitel I i bilaga X, med avseende på salmonella och Enterobacteriaceae.

Bä: Specifika krav för bearbetningsanläggningar för äggprodukter:

- Används endast animaliska råvaror som avses i artikel 10 e f och artikel 10 k ii i förordning (EG) nr 1069/2009 för framställning av äggprodukter?
- Bearbetas äggprodukterna med någon av metoderna 1-5 eller 7 eller någon annan metod som säkerställer att produkten uppfyller de mikrobiologiska kraven för framställda produkter, i kapitel I i bilaga X, med avseende på salmonella och Enterobacteriaceae?
- Eller behandlas äggprodukterna i enlighet med kraven för ägg och äggprodukter i avsnitt X i kapitel I, II och III i bilaga III i förordning (EG) nr 853/2004?

Förslag på påföljd

Ev. allvarlig avvikelse om fel kategori används, fel bearbetningsmetod används eller eventuella villkor i beslutet inte följs. I övrigt avvikelse.

Fråga 340: Används bearbetat animaliskt protein enligt de specifika villkoren vid fodertillverkning?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, X

Utskriftsversioner: 1-7

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 999/2001
  - FISKMJÖL - *bilaga IV, II. B*
  - DIKALCIUMFOSFAT & TRIKALCIUMFOSFAT - *bilaga IV II.C*
  - BLODPRODUKTER - *bilaga IV II .D*

Kommentar

Vid tillverkning av foder till livsmedelsproducerande djur så får på anläggningar där det produceras idisslarfoder inte användas

- fiskmjöl
- dikalciumfosfat & trikalciumfosfat
- blodprodukter.

Förslag på påföljd

Ev. allvarlig avvikelse

3. Korskontamination

Fråga 350: Har företaget vidtagit åtgärder (tekniska eller organisatoriska) för att undvika eller minska risken för korskontamination eller sammanblandning under produktion, lagring och transport?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, X, Y, Ym, Z

Utskriftsversioner: 1-9

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 999/2001
  - bilaga IV II.B.
  - bilaga IV, II.BA.
  - bilaga IV II.C.
  - bilaga IV II .D.
  - bilaga IV, III D
- Förordning (EG) nr 183/2005,
  - bilaga II Produktion
  - bilaga II Lagring och transport
- Förordning (EG) nr 1069/2009, art. 25.3
- Förordning (EU) 142/2011
  - bilaga IV, kap. I
  - bilaga IX, kap. III, avsnitt 1. 1.
  - bilaga IX, kap. IV.1
  - bilaga X, kap. II, avsnitt 1, C. Lagring
  - bilaga X, kap. II, avsnitt 4, del III
  - bilaga XIII, kap. II
  - bilaga XIII, kap. V A. Anläggningar
- SJVFS 2006:81, 3 Kap. 4 §

Kommentar

Rutiner ska finnas för att säkerställa

- att inkommande råvaror/tillsatser är av foderkvalitet,
- att sammanblandning av foder inte sker på ett olämpligt sätt
  - läkemedel/icke läkemedel
  - koccidiostatika/icke koccidiostatika
  - ABP/icke ABP
  - foder/tekniska produkter
  - GMO/icke GMO

Företagen ska i sina tillverkningsbeskrivningar beskriva hur man undviker oavsiktlig eller oönskad samman-/inblandning eller korskontaminering av foder.

Jordbruksverket känner för närvarande inte till att genetiskt modifierade råvaror används inom landet varför kontrollen i dessa fall snarast är en trovärdighetsfråga (ekologiskt foder hör också till denna kategori men kontrollansvaret ligger i dessa fall inte på Jordbruksverket).

I ändringen av hygienförordningen (225/2012) påpekas vikten att hålla isär fettprodukter som är avsedda för foderproduktion från motsvarande produkter som går för annan användning. Motsvarande gäller även andra tekniska produkter t.ex.

- råvaror eller tillsatser som även kan användas för andra ändamål än foder, om dessa produkter inte är av foderkvalité så måste de på ett tydligt sätt hållas åtskilt från de produkter som ska användas som foder,
- tillverkning av foder som kan vara specifika för speciella målgrupper t.ex. läkemedel/koccidiostatika eller tillsatser som kan vara känsliga för fel målgrupp t.ex. koccidiostatika eller koppar.

Observera att för hanteringsställen, i uppsamlingscentraler och i anläggningar som tillverkar obearbetat sällskapsdjursfoder finns inte problematiken med återkontaminering eftersom ingen bearbetning sker och utgående produkt därför, i bästa fall, har samma hygieniska status som inkommande produkt. Utgående produkt kan få lägre hygienisk status p.g.a. dålig hantering i anläggningen.

Observera även användningen av fiskmjöl och andra ABP-produkter, är det tillåtet på den aktuella anläggningen eller vid den aktuella transporten.

Beakta särskilt att foder innehållande läkemedel eller fodertillsatser i form av Koccidiostatika/histomonostatika kräver kontroll och rengöring (läkemedel).

Vissa äldre anläggningar har öppna enheter där råvaror och t.ex. foderblandningar lagras i samma utrymmen, det förekommer till och med att silos står i förbindelse med varandra. I dessa fall kan det vara omotiverat eller t.o.m. omöjligt att bygga bort problemet utan företagen ska garantera att man har vidtagit åtgärder och fastlagt rutiner för att säkerställa att ingen oönskad korskontamination förekommer.

Observera att motsvarande krav avseende att undvika sammanblandning/korskontamination även gäller för transporter och bulkbehållare såväl fasta behållare som transportbehållare ska underhållas och rengöras efter fastlagda rutiner.

Det är av stor vikt att kontrollera transportlogistiken och att adekvata åtgärder vidtas för att undvika sammanblandning/korskontamination speciellt där det finns reglerade krav på rengöring. Det förekommer även att foderbilar används för andra transporter t.ex. råvaror som används för tekniska ändamål, gödsel eller andra produkter t.ex. bränsleflis som eventuellt kan utgöra en risk (t.ex. främmande ämnen, mikrobiologisk kontamination, mögel, etc.).

Förslag på påföljd

Ev. allvarlig avvikelse om det är uppenbart att man inte lyckas hålla isär råvaror och foderblandningar eller olika foderpartier t.ex. om tekniska produkter används som foder, ABP produkter används i anläggningar där de inte får användas eller koccidiostatika eller läkemedel hamnar i fel foder.

Fråga 360: Har rutiner fastställts för att undvika att smitta sprids inom anläggningen

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V

Utskriftsversioner: 1-6

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005, bilaga II
  - Produktion
  - Lokaler och utrustning
- Förordning (EG) nr 1069/2009 Art. 25.2
- Förordning (EU) nr 142/2011,
  - bilaga IV, kap. I, avsnitt 1. 1.
  - bilaga IX, avsnitt 2
  - bilaga XIII, kap. V, B
- SJVFS 2006:81, 2 & 6 §

Kommentar

För att minimera att smittor t.ex. salmonella förs runt inom en anläggning är det vanligt att införa olika former av hygienzoner där speciella hygienkrav gäller t.ex. att man inte får gå till ren sektor från oren utan att ha bytt arbetskläder och bytt, alternativt desinficerat, skodon. Ofta har man en tydligt markerad gräns som man kliver över.

Fotbad rekommenderas inte eftersom det är visat att sådana fungerar dåligt om inte skodonen först rengjorts grundligt.

Det är även viktigt att notera att salmonella och andra smittämnen kan följa med damm eller annat material via kläder, skodon eller föremål (t.ex. verktyg) varför det inte är ovanligt med specifikt märkt utrustning som bara får användas inom "sin hygienzon".

För att upprätta dessa zoner måste det normala "flödet" av personal styras upp och dokumenteras.

När det gäller bearbetningsanläggningar är det ett krav att man inte får gå till ren sektor från oren utan att ha bytt arbetskläder och bytt, alternativt desinficerat, skodon. Det ska vara en gräns som man kliver över.

Förslag på påföljd

Ev. Allvarlig avvikelse

Fråga 370: Tillverkas foder innehållande läkemedel enligt de specifika villkoren?

Anläggningar: Fm, Lm

Utskriftsversioner: 1 & 3 – 4

Lagstöd

SJVFS 2006:81, 3 Kap. Läkemedel i foder

Kommentar

Kontrollera att

- a) Läkemedelsförrådet är låst?
- b) Det råder det en god ordning i förrådet?
- c) Finns en loggbok avseende läkemedel (behöver inte vara i förrådet)?
- d) Jmf. datum på det aktuella läkemedlet och datum på fodret.
- e) Finns det ett veterinärrecept på foder innehållande läkemedel som levererats ut?
- f) Gör regelbundna homogenitetstester?
- g) Rengörs blandaren efter tillblandning av foder innehållande läkemedel respektive bulkbehållare vid transport.

Krav finns på att läkemedlen ska vara inlåsta dvs. att ett förråd av något slag finns motsvarande krav finns inte för koccidiostatika och histomonostatika även om det är att rekommendera.

OBS att det inte föreligger något krav på att den färdiga foderblandningen innehållande läkemedel ska vara inlåst!

Vid inblandning av läkemedel i foder är det ett krav att blandaren rengörs efter att fodret tillverkat. Stanna blandaren, gör en fysisk bedömning och vidta eventuellt åtgärder samt dokumentera detta (signatur). Det kan vara en acceptabel bedömning är att man går vidare utan rengöring om man t.ex. enbart använder torra ingredienser, det viktiga är att bedömningen finns där och att den ska göras efter varje inblandning av läkemedel.

Om våta ingredienser används i foderblandaren t.ex. melass, fett och oljor, etc. så bildas ofta en kraftig kaka i blandaren och det kan inte bedömas att gå vidare utan en rengöring vid inblandning av läkemedel.

Observera att rengöringskravet inte återfinns uttryckligen i förordningen när det gäller koccidiostatika och histomonostatika då dessa fodertillsatser har gränsvärden för det foder där det normalt inte ska återfinnas.

För foder innehållande animaliska biprodukter måste råvarorna placeras helt avskilt från fodertillverkningen och väl uppmärkta. De olika kategorierna ska hålls helt skilda från varandra.

Specialfoder (t.ex. foder innehållande läkemedel, koccidiostatika, etc.)

Det kan inte vara ett absolut krav att det är särskilda behållare men önskvärt med tanke på överföringsproblematiken, det gäller att undvika att fodret blandas ihop med annat foder.

Förutom att det bör vara särskilda behållare (åtminstone till samma djurslag) så ska behållarna/silos kontrolleras att de är tömda innan de fylls på igen vilket ska dokumenteras.

Otjänligt foder

Det får inte finnas någon risk att sådana produkter som inte anses uppfylla de krav som ställs på råvara för de produkter företaget tillverkar kan komma att sammanblandas med råvara

avsedd för produktion eller kan komma att på annat sätt äventyra hygien i produktions- eller lagerlokaler, hygien på foderråvaror eller färdigt foder.

Fodermjöl

Kvalitetsfel (t.ex. fel pelletsstruktur, etc.), felblandningar etc. som cirkulerar in i systemet igen. Observera t.ex. att inte foder innehållande läkemedel hamnar här.

Observera risken för att t.ex. salmonellasmittat foder kontaminerar sådant material som ska gå med normal kommunal avfallshantering.

Överföring mellan partier

Det är av största vikt att företaget kan redogöra för

- hur man går tillväga för att minimera risken för att efterföljande tillverkningspartier inte innehåller för höga halter av läkemedel eller koccidiostatika/histomonostatika,
- att efterföljande partier inte ges till ett djurslag som är känsligt för den eventuella förhöjda halten (OBS under gällande gränsvärden!) av det aktuella läkemedlet eller koccidiostatika/histomonostatika samt
- att man kan verifiera dessa uppgifter från sin egenkontroll.

Förslag på påföljd

Ev. allvarlig avvikelse om läkemedelsförrådet saknas eller kraven inte uppfylls

Ev. allvarlig avvikelse om rutinen för rengöring efter fodertillverkning inte finns eller inte följs eller att problemen med överföringsproblematiken inte uppmärksammas.

4. Förbjudet foder, främmande ämnen, etc.

Fråga 380: Har företaget rutiner för att kontrollera att det foder som använts är lämpligt för det aktuella ändamålet?

Anläggningar: D, E, F, Fm, L, Lm, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, V

Utskriftsversioner: 1 – 5

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 999/2001
  - artikel 7
  - bilaga IV
- Förordning (EG) nr 142/2011, bilaga VIII, kap. V
- Förordning (EG) nr 1829/2003
  - Art. 15. 1
  - Art. 16. 2
- Förordning (EG) nr 1831/2003, Art. 3.1
- Förordning (EG) nr 183/2005, bilaga II Produktion
- Förordning (EG) nr 767/2009
  - Art. 1
  - bilaga I
  - bilaga III

Kommentar

FODERTILLSATSER

Godkända fodertillsatser återfinns i [kommissionens register](#). Observera att inte nog med att fodertillsatserna ska vara godkända, de ska vara godkända för det aktuella ändamålet, för det aktuella djurslaget eller djurkategorin.

OÖNSKADE ÄMNEN

Gränsvärden för oönskade ämnen återfinns i [förordning \(EU\) nr 574/2011](#)

PROCESSHJÄLPMEDEL

Fr.o.m. den 1 september 2012 får inga kemiska orenheter från tillvekningsprocessen eller processhjälpmiddel återfinnas i fodret om inte en maxnivå har angetts i kommissionens råvaruförteckning. Observera även att det är lämpligt att t.ex. använda livsmedelsgodkända smörjmedel etc. för att undvika problem.

ICKE TILLÅTET FODER

Under begreppet icke tillåtet foder finns flera olika aspekter att beakta:

- Förbjudna råvaror enligt bilaga III i förordning (EG) nr 767/2009
- Råvaror som ska gå till avgiftning i enlighet med förordning (EG) nr 767/2009
- Animaliska biprodukter som endast får användas i begränsad omfattning, se tabell i de olika märkningsexemplen, bilagorna 2-6.
- Animaliska biprodukter kategori 1- och kategori 2 ska märkas med glyceroltriheptanoat (GTH) märkningen används för närvarande inte i Sverige eftersom det inte finns någon bearbetningsanläggning i drift som befattar sig med dessa typer av material. Uppmärkt material kan dock föras in från andra länder.
- GMO
  - o Icke tillåtna GMO-råvaror

- Tillåtna GMO-råvaror i foder utan att detta anges i märkningen.
- Icke ekologiskt foder i ekologiska foderblandningar.
- Observera användningen av råvaror och tillsatser som är avsedda för andra ändamål (teknisk användning), dessa ska hållas åtskilda från motsvarande produkter som används som foder.

Förslag på påföljd

Ev. allvarlig avvikelse om företaget inte kontrollerar att fodret (t.ex. råvaror/tillsatser) får/kan användas eller om ett icke tillåtet foder används eller ett tillåtet foder används på fel sätt t.ex. fodertillsatser till fel djur

5. Avfall och icke lämpligt foder

Fråga 390: Har företaget skriftliga rutiner för att hantera avfall och råvaror som inte är lämpliga som foder?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bå, C, D, E, F, Fm, L, Lm, P, Pb, Pk, Po, Pt, R, S, X, Y, Ym

Utskriftsversioner: 1-5 & 7-8

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005, bilaga II, Produktion
- Förordning (EU) nr 142/2011
  - bilaga IV, kap. II, avsnitt 2.2
  - bilaga IV, kap. IV, avsnitt 3
  - bilaga VIII, kap. I, avsnitt 1. 4
  - bilaga IX, Kap. I
- SJVFS 2006:84, 2 kap: 30 §

Kommentar

Här är det viktigt att företaget planerar i förebyggande syfte för hantering av avfall, kvalitetsförsämringar, återtag, etc.

Observera att dessa partier kan används som ”fodermjöl”. I dessa fall så ska:

- a. det finnas en riskbedömning,
- b. skriftliga instruktioner om var det får blandas in samt
- c. skriftliga instruktioner om inblandningsmängder.

När det gäller animaliska biprodukter finns det två typer av avfall.

- a. Sådant som består av obearbetad råvara eller otillräckligt bearbetat foder. Detta måste gå till en anläggning godkänd att ta emot animaliska biprodukter av aktuell kategori. Observera att animaliska biprodukter som ursprungligen var kategori 3-material men som visat sig innehålla salmonella blir ett kategori 2-material.
- b. Bearbetad råvara eller färdigt foder där animaliska biprodukter använts som råvara och där fodret är färdigt men av någon anledning måste kasseras (t.ex. golvspill) kan gå via kommunens avfallshantering. Detta gäller även färdigproducerat obearbetat sällskapsdjursfoder.

Förpackningar som har innehållit obearbetat kategori 2-material ska förbrännas enligt samma villkor som kategori 2-material. Förpackningar som har innehållit bearbetat kategori 2-material eller kategori 3-material får bortskaffas i enlighet med avfallsförordningen (2001:1063). D.v.s. detta material kan gå med de vanliga soporna (lämpligen läggs emballagen i ett ytteremballage som försluts).

De skriftliga rutinerna ska även omfatta krav på åtskillnad av råvaror och tillsaster för tekniska ändamål från de produkter som används som foder, förutsatt att dessa tekniska produkter inte är av samma foderkvalitet.

Förslag på påföljd

Ev. Allvarlig avvikelse om animaliska biprodukter lämnas till inte godkänd mottagare (speciellt om det rör sig om kategori 2-material). För bristande dokumentation ev. avvikelse.

| 6. Spårbarhet

Frågeställningen hanteras i avsnittet Dokumentation.

Frågor avseende kvalitetskontroll

1. Kvalitetsansvarig: *Hanteras i fråga 230.*

2. Riskanalys

Fråga 400: Har företaget utfört en riskanalys och identifierat de kritiska momenten i produktionen?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bå, C, D, E, F, Fm, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, X

Utskriftsversioner: 1-7

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 178/2002, Art. 6 I
- Förordning (EG) nr 183/2005, Art. 6.2 & 1069/2009, Art. 29.2

Kommentar

Ett av de grundläggande kraven som alltid ska genomföras och dokumenteras oavsett om företaget gör en formell HACCP eller inte.

Omfattar bl.a. skriftliga processbeskrivningar som omfattar hela tillverkningskedjan. I sin faroanalys är det viktigt att identifiera de kritiska momenten i tillverkningsprocessen t.ex.

- val av råvaror (tillåtna råvaror, främmande ämnen, förbjudna råvaror, råvaror/tillsatser avsedda för andra ändamålet, etc.),
- identifiering av risker
  - främmande ämnen
  - mikrobiella faror (salmonella, campylobakter, EHEC, beroende på vara och processmetod)
  - toxiner (mykotoxiner, botulism, etc. beroende på vara och processmetod)
  - fysiska risker
  - produktionsrelaterade risker
    - o ev. syrabehandling
    - o värmebehandling
    - o kylrum är ett speciellt kritiskt område där speciella hygieniska krav ska beaktas dvs. kylning av foder efter värmebehandling.
- etc.

Företaget ska ha identifierat de kritiska momenten samt ha en planering för övervakning och kontroll av processen.

En frågeställning som har figurerat flitigt under de senaste åren är torkningstekniker, främst direkttorkning och eventuella risker för t.ex. dioxiner. Om direkttorkning används så är detta en av de punkter som måste finnas med i riskbedömningen.

Observera att det inte krävs några "avhandlingar" för detta, vid mindre anläggningar och enklare processer kan det räcka med noteringar i flödesdiagrammet och tillverkningsinstruktionerna.

Förslag på påföljd

Ev. allvarlig avvikelse om faroanalysen inte genomförts och de kritiska momenten identifierats.

2. Laboratorium

Fråga 405: Använder företaget ett laboratorium som lever upp till gällande krav?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bå, C, D, E, F, Fm, L, Lm, P, Pb, Pk, Po, Pt, R, S

Utskriftsversioner: 1-5

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005, Kvalitetskontroll
- Förordning (EU) nr 142/2011, *bilaga IV, kap. I, avsnitt 1.5.*
- SJVFS 2006:81 4 Kap. 8 §

Kommentar

För fodertillverkning krävs inget eget laboratorium, men ett lab. som anlitas för företagets kontroll ska kunna anges, dvs. en planering ska finnas för hur företaget ska agera om behovet av provtagning uppstår.

Regelverket talar om olika nivåer av provtagning:

1. Företagens egenkontroll, dessa prover får skickas till vilket laboratorium som helst eller om kompetens finns på företaget i ett eget laboratorium.
2. Föreskriftsreglerad egenkontroll dvs. aflatoxin- och salmonellakontroll i enlighet med foderföreskriften dvs. SJVFS 2006:81. Dessa skickas till laboratorier som uppfyller fastställda krav i 4 kap.
  - a. 7-9 §§ Aflatoxin
    - i. Vid analys utomlands enligt ställda krav
    - ii. Vid analys i Sverige Eurofins eller SVA (godkända foderlaboratorier)
  - b. 10-16a §§ Salmonella
    - i. Vid analys utomlands enligt ställda krav
    - ii. Vid analys i Sverige SVA
  - c. 17 § Salmonella: konfirmering och serotypning av positiva prov till SVA
OBS att detta gäller positiva prover som tagits i företagets egenkontroll!
3. Vid den officiella kontrollen som utförs av Jordbruksverket eller någon annan kontrollmyndighet skickas proverna till ett av Jordbruksverket fastställt foderlaboratorium.

Förslag på påföljd

Ev. kommentar om företaget inte tydligt kan redovisa vilket lab. som anlitas.

Allvarliga avvikelser om de prover som tagits enligt den föreskriftsreglerade egenkontrollen skickas till ett laboratorium som inte uppfyller ställda krav.

Allvarliga avvikelser om salmonellaprover inte skickats till SVA i enlighet med foderföreskriftens krav.

3. Kvalitetskontrollplan

3.a Egenkontroll

Fråga 410: Har företaget upprättat en skriftlig kvalitetskontrollplan?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, L, Lm, P, Pb, Pk, Po, Pt, R, S

Utskriftsversioner: 1-5

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005 bilaga II Kvalitetskontroll
I och med uppdateringen av förordningen genom förordning (EU) nr 225/2012 klargjordes även behovet av att särskilja produkter (tillsatser/råvaror) avsedda för foder eller som är avsedda för andra ändamål. Hur detta säkerställs bör framgå av kvalitetskontrollplanen.

- Förordning (EG) nr 767/2009, Kap. 2, Art. 4

- Förordning (EG) nr 1069/2009, Art. 28

- SJVFS 2006:81, 4 kap. 6 §

Kommentar

Skall finnas skriftligen omfattande

- a. Vilka är de kritiska momenten?
- b. Kontroll: var/när och varför? Är de råvaror/tillsatser som används avsedda för foder?
- c. Provtagning: hur och när?
- d. Vilka analysmetoder ska användas?
- e. Hur tolkas resultaten?
- f. Vilka åtgärder tas vid avvikelser? Notera specifikt utspädningsförbudet!

En av de viktigaste åtgärderna för ett företag är val av leverantör vilket ofta bygger på ett förtroende, skriftliga garantier och i vissa fall direkts kontroller på plats.

Avseende kontroll av främmande ämnen eller t.ex. mikrobiologiska föroreningar räcker det inte med garantier från leverantören utan en kontroll av att leverantören lever upp till garantierna är nödvändig. Kontrollen är ofta mer omfattande med en ny leverantör för att sjunka till en relativt låg nivå av fastställda parametrar allteftersom förtroendet för leverantören byggs upp.

Det är av vikt att företaget själva sätter upp vilka specifikationer som avses för en viss produkt som köps och att dessa specifikationer kontrolleras för att säkerställa att levererat foder motsvarar de krav som ställts och betalats för.

Företagen ska självklart ta hänsyn till de analysresultat som man erhåller och agera utifrån de uppgifter som erhålls, t.ex. analys svar avseende främmande ämnen eller mikrobiologiska kontamineringar.

Förslag på påföljd

Allvarliga avvikelser om kvalitetskontrollplanen helt saknas, anmärkning om inte i skriftlig form (1:a gången) eller vid detaljanmärkningar.

3.b Föreskriftsreglerad egenkontroll

Fråga 420: Utför företaget den föreskriftsreglerade egenkontrollen avseende aflatoxin?

Anläggningar: J, L, Lm, R, V

Utskriftsversioner: 1-2 & 4

Lagstöd

- SJVFS 2006:81 4 Kap. 7 – 9 §§

Kommentar

Utöver den kontroll av aflatoxin som företagen kan förväntas göra utifrån sin riskbedömning regleras kontroll av aflatoxin i foderföreskriften.

Benämningen föreskriftsreglerad egenkontroll syftar till att regelverket för dessa punkter går utöver de generella kraven på att företagen ska göra en riskbedömning och anpassa sin kontroll och provtagning utifrån denna riskanalys. I dessa fall klargör regelverket mer eller mindre specifikt vilken provtagning som företagen ska genomföra och i vilken omfattning samt hur detta ska redovisas.

Foderföreskriften reglerar en systematisk kontroll av aflatoxin vid införsel av vissa angivna riskråvaror (bilaga 4) samt vid införsel av foderblandningar till mjölkkor.

Vid den offentliga kontrollen ska företagen kunna visa

- a. att provtagningen har skett på ett korrekt sätt,
- b. att korrekt antal prover har tagits ut,
- c. att analysen har genomförts med korrekt metod och på ett laboratorium som uppfyller ställda krav,
- d. att provsvaren har analyserats av företaget och korrekta åtgärder vidtagits, dels
  - i) internt på företaget och dels
  - ii) att Jordbruksverket eventuellt informerats via blankett D51.
- e. OBS vid provtagning och kontroll utomlands, granska att detta skett och dokumenterats.

Förslag på påföljd

Ev. Allvarlig avvikelse om företaget inte fullföljer föreskriftens krav på egenkontroll avseende aflatoxin. Ev. avvikelse vid brister i dokumentationen.

Fråga 430: Utför företaget den föreskriftsreglerade egenkontrollen avseende salmonella?

Anläggningar: B, Bb, Bp, Bä, D, J, L, Lm, P, Pb, Pk, Po, Pt, R, V

Utskriftsversioner: 1-2 & 4-5

Lagstöd

- SJVFS 2006:81, 4 kap. 10-17 §§
- Förordning (EU) nr 142/2011
  - bilaga IX, kap. III
  - bilaga X, kap. I
  - bilaga XIII, kap. II

Kommentar

Utöver den kontroll av salmonella som företagen kan förväntas göra utifrån sin riskbedömning regleras kontroll av salmonella i regelverken för foder och animaliska biprodukter.

Benämningen föreskriftsreglerad egenkontroll syftar till att regelverket för dessa punkter går utöver de generella kraven på att företagen ska göra en riskbedömning och anpassa sin kontroll och provtagning utifrån denna riskanalys. I dessa fall klargör regelverket mer eller mindre specifikt vilken provtagning som företagen ska genomföra och i vilken omfattning samt hur detta ska redovisas.

Foderföreskriften reglerar en systematisk kontroll av salmonella

- vid införsel av vissa angivna riskråvaror (bilaga 4) och foderblandningar till nöt, ren, svin och fjäderfä,
- tillverkning av foderråvaror (bilaga 4) samt
- i form av miljöprovtagning i anläggningar som tillverkar foder till livsmedelsproducerande djur:
  - Färdigbehållare
  - Lokaldamm från pelletsfyl
  - Pelletsfyl (topp)
  - Centalaspilation (avsug från). Finns endast delad aspiration provtas aspirationen i anläggningens råvarudel.
  - Råvaruintag (elevatorfot)

Observera att i anläggningar där fjäderfäfoder tillverkas ska minst fem miljöprover (a-e) analyseras per vecka, övriga anläggningar minst två miljöprover (a & e) per vecka.

Enligt biproduktförordningen ska stickprover tas hos sällskapsdjursfodertillverkare slumpvis vid produktion eller lagring. På bearbetningsanläggning ska prov tas på färdig produkt under lagring eller då lagringen avbryts. Provtagning är inte nödvändig på konserverat sällskapsdjursfoder som producerats enligt gällande krav.

Salmonellaprover tagna enligt biproduktförordningen kan polas så att de utgör ett prov till laboratoriet.

Vid den offentliga kontrollen ska företagen kunna visa

- att provtagningen i foder har skett på ett korrekt sätt,
- att miljöprovtagningen skett på föreskrivna punkter i anläggningen,
- att korrekt antal prover har tagits ut,

- d. att analysen har genomförts med korrekt metod och på ett laboratorium som uppfyller ställda krav,
- e. att positiva prover har skickats till SVA för typning,
- f. att provsvaren har analyserats av företaget och korrekta åtgärder vidtagits, dels
  - internt på företaget och dels
  - att Jordbruksverket eventuellt informerats (4 kap. 17 § SJVFS 2006:81) via blankett D51,
- g. att salmonellakontrollen dokumenteras på ett tydligt sätt dvs.
  - vilka fynd har gjorts
  - vilka åtgärder har vidtagits
    - inom anläggningen (kontrollfrekvenser, sanering, etc.)
    - mot kunder (återtag, sanering, etc.)
    - för att förhindra att problemet uppstår igen dvs. vilken lärdom har man dragit av det inträffade och vilka åtgärder har vidtagits
  - vilka rapporteringar som har gjorts till kunder, myndigheter, etc.

Förslag på påföljd

Ev. Allvarlig avvikelse om företaget inte fullföljer regelverkens krav på egenkontroll avseende salmonella. Ev. avvikelse vid brister i dokumentationen.

Fråga 431: Utför företaget en egenkontroll egenkontrollen avseende salmonella?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V

Utskriftsversioner: 1 - 6

Lagstöd

- SJVFS 2006:81, 4 kap.
- Förordning (EU) nr 142/2011
  - bilaga IX, kap. III
  - bilaga X, kap. I
  - bilaga XIII, kap. II

Kommentar

Kontrollen av salmonella är ett grundläggande krav inom foderproduktionen och utöver den reglerade kontrollen ska företagen ha en salmonellakontroll som bygger på företags riskanalys och HACCP-plan. Det är inte acceptabelt att inte ha någon kontroll av salmonella och en fingervisning om nivåerna på kontrollen ges t.ex. i [näringens branschriktlinjer avseende salmonella](#).

För att företagens ska kunna tillgodoräkna sig användningen av branschriktlinjerna i erfarenhetsklassificeringen ska det tydligt framgå av näringens dokumentation (policydokument/HACCP) framgå att man arbetar i enlighet med salmonellabranschriktlinjen. Dokumentation av eventuella fynd och hantering/sanering ska också tydligt visa att man följer branschriktlinjerna.

Foderleverantörerna är ansvariga för att inte salmonella och för animaliskt foder även för höga halter av Enterobacteriaceae, förekommer i det foder de släpper ut på marknaden. De ska efter en riskbedömning göra de kontroller som krävs för att säkerställa detta. Eftersom vår erfarenhet är att salmonella vid ett antal upprepade tillfällen förekommit i tuggartiklar tillverkade utomlands (främst från EU-länder) är det rimligt att regelbunden provtagning i föregagens egenkontroll sker avseende salmonella i tuggartiklar som förs in från annat land, liksom vid leveranser från nya leverantörer. Provtagning av tuggartiklar från 3e land sker i gränskontrollen (5 % av sändningarna provtas) och produkter av en viss sändning behöver inte provtas om de redan provtagits i gränskontrollen

Förslag på påföljd

Ev. Allvarlig avvikelse om företags riskanalys och HACCP-plan inte omfattar kontrollen av salmonella. Om företagen anger att man följer salmonellabranschriktlinjerna och detta inter framgår i praktiken genererar detta också en allvarlig anmärkning. Ev. avvikelse vid brister i dokumentationen.

Fråga 440: Utför företaget provtagning avseende Enterobacteriaceae?

Anläggningar: B, Bb, Bp, Bä, D, P, Pb, Pk, Po, Pt

Utskriftsversioner: 1-2 & 5

Lagstöd

Förordning (EU) nr 142/2011

- bilaga IX, kap. III, avsnitt 2

- bilaga X, kap. I

- bilaga XIII, kap. II

Kommentar

Enligt biproduktsförordningen ska stickprover tas hos sällskapsdjursfodertillverkare slumpvis vid produktion eller lagring. På bearbetningsanläggning ska prov tas på färdig produkt under lagring eller då lagringen avbryts. Provtagning är inte nödvändig på konserverat sällskapsdjursfoder som producerats enligt gällande krav.

Det är ingen idé att ta Enterobacteriaceae på obearbetat sällskapsdjursfoder som är producerat av kategori 3-material t.ex. våm som innehåller en stor mängd bakterier varför provsvaren med stor sannolikhet skulle vara utan värde.

Det är inte möjligt att pola proverna utan fem individuella prov ska analyseras

Förslag på påföljd

Ev. Allvarlig avvikelse om företaget inte fullföljer regelverkens krav på egenkontroll avseende Enterobacteriaceae. Ev. avvikelse vid brister i dokumentationen.

Fråga 450: Utför företaget provtagning avseende ABP?

Anläggningar: B, Bb, Bp, Bä, D, P, Pb, Pk, Po, Pt

Utskriftsversioner: 1-2 & 5

Lagstöd

Förordning (EG) nr 999/2001

- bilaga IV, II. B.
- bilaga IV, II.BA

Kommentar

Provtagning ska ske avseende animaliskt protein på idisslarfoder på anläggningar som är godkända för producerar foder innehållande fiskmjöl och som även producerar foder till idisslare.

Förslag på påföljd

Ev. Allvarlig avvikelse om företaget inte fullföljer regelverkens krav på egenkontroll avseende animaliska biprodukter. Ev. avvikelse vid brister i dokumentationen.

--

Fråga 451: Är råvaror och foder tillåtet enligt utfodringsförbudet i TSE-lagstiftningen

Anläggningar: ?

Utskriftsversioner: 1-2 & 5

Lagstöd

Förordning (EG) nr 999/2001, art. 7

- bilaga IV,

Kommentar

Det är förbjudet att

- utfodra idisslare med
  - protein som härrör från djur
  - di/trikalciumfosfat från idisslare
- utfodra andra produktionsdjur än köttätande pälsdjur med
  - bearbetat animaliskt protein
  - kollagen och gelatin från idisslare
  - blodprodukter
  - Hydrolyserat protein av animaliskt ursprung
  - di/trikalciumfosfat av animaliskt ursprung,

Enligt ett undantag får dock på vissa villkor icke idisslande produktionsdjur (t.ex. grisar och fjäderfän) utfodras med fiskmjöl, di/trikalciumfosfat, blodmjöl eller blodprodukter, liksom med hydrolyserat protein, kollagen och kollagen.

Hydrolyserat protein från andra djur än idisslare eller från hudar och skinn av idisslare får användas i foder till alla djur – även till idisslare.

Vattenlevande djur får sedan 1 juni 2013 på vissa villkor utfodras med bearbetat animaliskt protein från icke idisslande djurslag, såsom gris- eller fjäderfä.

Analysen för kött- och benmjöl sker i två steg:

1. Mikroskopi för identifiering av kött- och benmjölsfragment med uppdelning mellan ursprung från fisk eller landdjur
2. PCR för att avgöra om kött- och benmjölsfragment från däggdjur är från idisslare eller ej.

Ägg- och mjölkprodukter får användas till produktionsdjur, inkl. idisslare, förutsatt att kraven i ABP-lagstiftningen följs.

Förslag på påföljd

Ev. Allvarlig avvikelse om företaget använder förbjudna råvaror eller råvaror på ett felaktigt sätt. Ev. avvikelse vid brister i dokumentationen.

Fråga 455: Utför företaget den förordningsreglerade egenkontrollen avseende dioxin?

Anläggningar: B, L, Lm, R, V

Utskriftsversioner: 1-2 & 4-5

Lagstöd

Förordning (EU) nr 225/2012

Kommentar

Provtagning ska ske med en frekvens som regleras i förordning (EU) nr 225/2012.

Skyldigheten för provtagning avser icke de som pressar t.ex. pressning på gård däremot

- a. de som bearbetar vegetabilisk råolja,
- b. producenter av animaliskt fett,
- c. tillverkare av fiskolja,
- d. oleokemisk industri och biodiselindustrin,
- e. anläggningar för blandning av fetter inkl. animaliskt fett som animaliskt fett och fiskolja (som inte omfattas av b & c) samt
- f. producenter av foderblandningar till livsmedelsproducerande djur.

OBS att skyldighet för provtagning inte föreligger om foderföretagaren kan visa/intyga att detta har gjorts i ett tidigare steg. Det normala är att t.ex. tillverkare av foderblandningar har ett som anger att dioxinkontroll har genomförts och att värdena är under gällande gränsvärden.

Förslag på påföljd

Ev. Allvarlig avvikelse om företaget inte fullföljer regelverkens krav på kontroll eller att kontrollen inte utförs och dokumentation saknas som visar att kontroll av dioxin inte är nödvändig (dvs. utförd i ett tidigare led). Ev. avvikelse vid brister i dokumentationen.

4. Referensprover

Fråga 460: Tas referensprover från ingredienser och från varje parti/sats (alt. definierad del av produktionen)?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, L, Lm, P, Pb, Pk, Po, Pt, R S, V,

Utskriftsversioner: 1-5

Lagstöd

Förordning (EG) nr 183/2005, *bilaga II 4*

Kommentar

Foderhygienförordningen är tydlig med att det inte räcker med att kontrollera slutprodukten utan fodertillverkaren ska ha kontroll på hela tillverkningsförloppet, provtagningen är en del av foderkvalitetsplanen. Detta innebär att med utgångspunkt från den egna riskvärderingen eller den föreskriftsreglerade egenkontrollen kan det vara nödvändigt att provta t.ex. råvaror eller ett specifikt bearbetningsled i produktionskedjan.

OBS att för salmonellaprover som skickas till SVA för serotypning så ska provet åtföljas av SVA:s remiss SVA8044.

För icke livsmedelsproducerande djur räcker det med provtagning enbart på slutprodukten.

OBS att provtagning även ska ske på säckad vara.

Förslag på påföljd

Allvarliga avvikelser om provtagning av referensprover inte sker.

Ev. avvikelse vid enskilda felaktigheter i provtagningen i förhållande till provtagningsplan.

Fråga 470: Lagras proverna under betryggande lagringsförhållanden?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, L, Lm, P, Pb, Pk, Po, Pt, R, S, V

Utskriftsversioner: 1-5

Lagstöd

Förordning (EG) nr 183/2005, *bilaga II*

Kommentar

Foderproverna ska förvaras

- a. Förseglade och märkta
- b. I lämpligt utrymme för det aktuella fodret
- c. Minst t.o.m. hållbarhetsdatum.

Förslag på påföljd

Ev. avvikelser vid otydlig märkning och allvarlig anmärkning om proverna förfarits på grund av olämplig förvaring.

Fråga 490: Har företaget skriftliga rutiner för rapportering till Jordbruksverket avseende osäkert foder?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V

Utskriftsversioner: 1-6

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 178/2002, Art. 20
- SJVFS 2006:81, 2 kap. 4 §

Kommentar

Företagen är enligt foderföreskriften ålagda att informera Jordbruksverket via blankett D51 (finns tillgänglig på hemsidan) om fodret

- a. överskrider fastställda maximihalter enligt förordning (EU) nr 574/2011,
- b. är skadligt eller annars otjänligt för djuret,
- c. vid hantering medför hälsorisker för människor,
- d. har skadlig inverkan på miljön eller
- e. strider mot övriga bestämmelser i foderföreskriften.

Blanketten och eventuell kompletterande information kan skickas via post eller fax till Jordbruksverket. En rekommenderad rapporteringsväg är via e-post:

rasff@jordbruksverket.se.

Förslag på påföljd

Ev. allvarlig avvikelse om inte fastställda rutiner finns på företaget för rapportering till Jordbruksverket.

Avvikelse eller allvarliga avvikelser pga. på frågeställningen om företaget dröjt med anmälan.

Frågor avseende lagring och transport

1. Förpackningar

Fråga 510: Används lämpliga förpackningar?

Anläggningar: D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V

Utskriftsversioner: 1 – 6

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 767/2009, art. 23
- Förordning (EU) nr 142/2011
  - bilaga VIII, kap. I, avsnitt 1
  - bilaga X, kap. II, avsnitt 1, C
  - bilaga X, kap. II, avsnitt 3, C. Hygienkrav
  - bilaga XIII, kap. II 1. Färskt sällskapsdjursfoder
  - bilaga XIII, kap. II
  - bilaga XIII, kap. III
- SJVFS 2006:81, kap. 3, 12 §

Kommentar

Kravet är tydligt, det ska framgå om förpackningen är bruten, speciellt för sällskapsdjursfoder finns fler olika lösningar på marknaden för att förpackningen ska kunna återförslutas. I dessa fall ska tydligt framgå att för "återförslutningsbara" förpackningar så ska det finnas ett icke återförslutningsbart "försteg" dvs. det ska även om förpackningen är återförslutningsbar tydligt synas att den ursprungligen är bruten.

OBS även att förpackningarna ska vara läckagefria när det handlar om blöta foder!
Normalt inget problem vid försäljning av torrfoder eller konserver. Ett ofta återkommande problem spec. vid frysvaror eller torkade "tuggartiklar" är avsaknad av märkning.

Att färskt sällskapsdjursfoder ska förpackas låter som ett logiskt krav.

Förslag på påföljd

Ev. allvarlig avvikelse om icke förseglade förpackningar av foderblandningar marknadsförs (observera möjligheten till att sälja i lösvikt) eller märkning helt saknas.

2. Lämpliga lokaler och behållare

Fråga 530: Lagras foder i lämpliga lokaler och under lämpliga förhållanden?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V

Utskriftsversioner: 1 – 6

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 999/2001,
  - *bilaga IV, III.C.*
  - *bilaga IV, III.D*
- Förordning (EG) nr 183/2005, bilaga II Lagring och transport
- Förordning (EG) nr 767/2009, art. 23
- Förordning (EU) nr 142/2011
  - *bilaga VIII, kap. I, avsnitt 1*
  - *bilaga IX, kap. III, avsnitt 1*
  - *bilaga X, kap. II, avsnitt 1, C*
  - *bilaga X, kap. II, avsnitt 3, C. Hygienkrav*
  - *bilaga X, kap. II, del III, avsnitt 8, C. Andra krav*
  - *bilaga XIII, kap. II 1. Färskt sällskapsdjursfoder*
  - *bilaga XIII, kap. II*
  - *bilaga XIII, kap. III Särskilda krav för aromatiska inälvspanprodukter för tillverkning av sällskapsdjursfoder*
  - *bilaga XIII, kap. IV*
- SJVFS 2006:81, kap. 3 12 §

Kommentar

För hanteringsställen som fryser block och lägger på pall är det lämpligt att använda ett mellanskikt mellan pall och foderråvara. Ofta anges glidningsrisk som skäl för varför fodret läggs direkt på ”europapall”. Men det finns plastskikt av ”skummaterial” (några mm tjockt) som är tätt och som fungerar utmärkt. Papper är bättre än inget under förutsättning att papperskvaliteten är acceptabel i fodersammanhang.

Fodertillverkare som tar emot frysta block på pall bör inte acceptera att dessa ligger direkt mot träet.

Mottagaren av ABP-råvaran måste ställa krav på sin leverantör. Det finns uppenbara risker för kontamination om inte varan är tillräckligt täckt. Om i- och urlastningen görs täckt kan det accepteras att varan körs otäckt (i behållare eller i form av frysta block på pall) i täckt bil under förutsättning att bilen är ren inuti.

Förslag på påföljd

Ev. allvarlig avvikelse

Fråga 535: Transporteras foder i lämpliga behållare och under lämpliga förhållanden?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V

Utskriftsversioner: 1 – 6

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 999/2001,
  - *bilaga IV, III.C*
  - *bilaga IV, III.D*
- Förordning (EG) nr 183/2005, bilaga II Lagring och transport
- Förordning (EG) nr 767/2009, art. 23
- Förordning (EU) nr 142/2011
  - *bilaga VIII, kap. I, avsnitt 1*
  - *bilaga IX, kap. III, avsnitt 1*
  - *bilaga X, kap. II, avsnitt 1, C*
  - *bilaga X, kap. II, avsnitt 3, C. Hygienkrav*
  - *bilaga X, kap. II, del III, avsnitt 8, C. Andra krav*
  - *bilaga XIII, kap. II 1. Färskt sällskapsdjursfoder*
  - *bilaga XIII, kap. II*
  - *bilaga XIII, kap. III Särskilda krav för aromatiska inälvspanprodukter för tillverkning av sällskapsdjursfoder*
  - *bilaga XIII, kap. IV*
- SJVFS 2006:81, kap. 3 12 §

Kommentar

För hanteringsställen som fryser block och lägger på pall är det lämpligt att använda ett mellanskikt mellan pall och foderråvara. Ofta anges glidningsrisk som skäl för varför fodret läggs direkt på "europapall". Men det finns plastskikt av "skummaterial" (några mm tjockt) som är tätt och som fungerar utmärkt. Papper är bättre än inget under förutsättning att papperskvaliteten är acceptabel i fodersammanhang.

Fodertillverkare som tar emot frysta block på pall bör inte acceptera att dessa ligger direkt mot träet.

Mottagaren av ABP-råvaran måste ställa krav på sin leverantör. Det finns uppenbara risker för kontamination om inte varan är tillräckligt täckt. Om i- och urlastningen görs täckt kan det accepteras att varan körs otäckt (i behållare eller i form av frysta block på pall) i täckt bil under förutsättning att bilen är ren inuti.

Förslag på påföljd

Ev. allvarlig avvikelse

3. ID, korskontamination

Fråga 540: Går det att kontrollera vad som har lagrats och vart det har transporterats?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, X, Y, Ym, Z

Utskriftsversioner: 1-9

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 178/2002, Art. 18.1
- Förordning (EU) nr 142/2011
  - Art. 17.2
  - bilaga VIII, kap. II.

Kommentar

Biproduktförordningen kräver ett register över transporter i övrigt är det inga uttryckliga krav. Spårbarhetskravet gäller även vid transport och dokumentation om vad som transporteras är ofta ett viktigt underlag vid spårning av smittor eller eventuella felaktiga leveranser, m.m. (vad, från, till, vilken behållare/kula, när, etc.).

Observera att det vid hantering av produkter (råvaror/tillsatser) som används för såväl foder som tekniska ändamål så ska detta tydligt framgå av dokumentationen.

Kontrollera även att märkningen/marknadsföringen av produkten stämmer med ursprung t.ex. att svenska grisöron inte är tillverkade i Polen.

Förslag på påföljd

Ev. allvarlig avvikelse om spårbarheten inte kan garanteras (OBS att det här finns många olika lösningar, ofta manuella Kommentarer i följesedlar/lastloggar, etc.).

Fråga 550: Är animaliska biprodukter korrekt märkta vid transport?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, P, Pb, Pk, Po, Pt, S, X

Utskriftsversioner: 1 – 2, 5 & 7

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 999/2001
  - bilaga IV II.B.
  - bilaga IV II.BA

Kommentar

Under transport ska ett märke fästas på fordonet, behållaren, kartongen eller annat förpackningsmaterial som tydligt anger de animaliska biprodukternas kategori, eller, när det gäller bearbetade produkter, den kategori av animaliska biprodukter från vilken de bearbetade produkterna har framställts.

Vid transport av kategori 3-material ska det finnas ett märke som är fäst på fordonet, behållaren, kartongen eller annat förpackningsmaterial som tydligt anger "får inte användas som livsmedel"?

Vid transport av kategori 2-material som är avsett för foder till vissa djurslag där särskilt tillstånd inhämtats från Jordbruksverket ska det finnas ett märke som är fäst på fordonet, behållaren, kartongen eller annat förpackningsmaterial som tydligt anger "för utfodring av ..." tillsammans med namnet på djurarten eller djurarterna ifråga.

Vid transport av kategori 2 som inte är avsett som foder ska behållaren vara märkt "får inte användas som foder".

Kontrollera en bil per besök oavsett om det är en privat åkare eller fodertillverkarens personal. Om det är en privat åkare notera namn på företaget, föraren, åkeriet och bilens registreringsnummer.

De som yrkesmässigt transporterar bearbetat animaliskt protein ska vara registrerade enligt Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2006:84) om befattning med animaliska biprodukter och införsel av andra produkter, utom livsmedel, som kan sprida smittsamma sjukdomar till djur och människor (K14) som är de föreskrifter som kompletterar biproduktsförordningen.

Förslag på påföljd

Ev. avvikelser

5 & 6. Lämpliga transport- och lagringsförhållanden

Fråga 580: Transporteras/lagras animaliska biprodukter vid lämpliga klimatförhållanden?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bå, C, P, Pb, Pk, Po, Pt, S, X

Utskriftsversioner: 1 – 2, & 7

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005, bilaga II, Lagring och transport
- Förordning (EU) nr 142/2011
  - *bilaga VIII, kap. I, avsnitt 2*
  - *bilaga IX, kap. III, avsnitt 2*
  - bilaga X, kap. II, avsnitt 1, C

Kommentar

Råa (obearbetade) animaliska biprodukter ska förvaras/transporteras kyllda eller frysta om de inte ska bearbetas inom 24 timmar.

Företaget som tar emot slaktbiprodukter och liknande material bör göra temperaturmätningar stickprovvis på inkommande material. Det är viktigt att både yttemperatur och kärntemperatur mäts. Materialet kan ha blivit uppvärmt under transporten eller vara ofullständigt nedkylt innan transporten påbörjades.

För höga temperaturer kan äventyra fodrets slutliga kvalitet och kan i vissa fall bli direkt farligt genom toxinbildning. Detta måste ligga med i riskvärderingen.

Förslag på påföljd

Ev. riskavvikelse

Frågor avseende spårbarhet

1. Registrering och godkännanden

Fråga 610: Är företaget registrerat?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, X, Y, Ym, Z

Utskriftsversioner: 1-9

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005
  - Art. 9.2
  - Art. 11
- Förordning (EG) nr 1069/2009, Art. 23
- Förordning (EU) nr 142/2011, bilaga VI, kap. II, avsnitt 1
- SJVFS 2006:81, 1 Kap. 1 §

Kommentar

Företagen ska anmäla sin verksamhet via blanketterna

- D5 & D192: Primärproduktion (kontrolleras av Länsstyrelserna)

- D187: Transport, blandartjänst, butik och lager

- D7: Foderleverantörer och legotillverkare

- D171: Anmälan –anläggning som hanterar animaliska biprodukter och därav framställda produkter

OBS att anmälan (inkl. ändringar och nedläggning) ska vara Jordbruksverket tillhanda 15 dagar innan verksamheten påbörjas eller förändras. Företagen ansöker inte om godkännande, företagaren besvarar ett antal frågor i blanketterna vilket leder till att Jordbruksverket kan dra slutsatsen att ett godkännande behövs eller inte. Om ett godkännande behövs kontaktar Jordbruksverket företagaren.

Förslag på påföljd

Ev. avvikelse om företaget bedriver annan typ av verksamhet än den som är anmäld till Jordbruksverket. Allvarlig avvikelse om företaget inte har anmält sin verksamhet.

Fråga 615: Är företaget om nödvändigt godkänt för rätt verksamhet?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, X, Y, Ym, Z

Utskriftsversioner: 1-9

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 999/2001, bilaga IV
  - *II.B.c*
  - *II.BA.d*
- Förordning (EG) nr 183/2005
  - *Art. 10*
  - *Art. 11*
- Förordning (EG) nr 1069/2009, Art. 24
- Förordning (EU) nr 142/2011
  - *bilaga VI, kap. II, avsnitt 1.4*
- SJVFS 2006:81, 2 kap.

Kommentar

Företagen ska anmäla sin verksamhet via blanketterna

- D5 & D192: Primärproduktion (kontrolleras av Länsstyrelserna)
- D187: Transport, blandartjänst, butik och lager
- D7: Foderleverantörer och legotillverkare
- D171: Anmälan anläggning som hanterar animaliska biprodukter och därav framställda produkter

OBS att anmälan (inkl. ändringar och nedläggning) ska vara Jordbruksverket tillhanda 15 dagar innan verksamheten påbörjas eller förändras. Företagen ansöker inte om godkännande, företagaren besvarar ett antal frågor i blanketterna vilket leder till att Jordbruksverket kan dra slutsatsen att ett godkännande behövs eller inte. Om ett godkännande behövs kontaktar Jordbruksverket företagaren.

OBS att det inte finns någon blankett för att ansöka om ett godkännande utan verksamheten anges på blankett D7 & D171 som företagen får uppdatera vid behov. Utifrån de uppgifter som lämnas på blanketten kontaktar Jordbruksverket företaget avseende ett eventuellt godkännande.

Förslag på påföljd

Allvarlig avvikelse om företaget bedriver verksamhet utan godkännande där detta krävs.

Fråga 620: Är företagets alla foder registrerade hos Jordbruksverket!

Anläggningar: B, Bb, Bp, Bä, D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, V, Z

Utskriftsversioner: 1-6 & 9

Lagstöd

SJVFS 2006:81, 2 Kap. 2 §

Kommentar

På anläggningar med få produkter kan detta kontrolleras på plats. På anläggningar med många produkter så är det enklast att göra stickprovskontroller. Alternativt kan man begära att få en produktlista och jämföra i efterhand, i dessa fall så ska företagaren informeras tydligt avseende hur frågan hanteras och att eventuella anmärkningar kan komma i efterhand.

Om foder avsett att släppas ut på marknaden inte är registrerat/återfinns ska företaget uppmanas att omedelbart lämna in en registrering av dessa (blankett D119) eller via E-tjänsten. Foder som tas in för att användas i den egna foderproduktionen ska inte registreras (i detta fall registreras slutprodukten där dessa foderråvaror, tillsatser eller förblandningar ingår).

Observera att foderföreskriften anger att företaget ska lämna en produktbeskrivning (blankett D119) senast den dag produkten färdigställts för leverans eller när det gäller införsel vid införseltillfället.

Om företaget registrerat produkter som strider mot godkännandet (om t.ex. tuggartiklar tillverkas vid en anläggning som inte är godkänd för ändamålet) ska sakenheten omedelbart informeras

Om det upptäcks att prov enligt provplanen inte kan tas eftersom aktuellt foder normalt inte finns på anläggningen ska ny provtagningsplats för aktuellt foder omgående anmälas till Jordbruksverket (blankett D119).

Förslag på påföljd

Ev. Avvikelse om icke animaliska råvaror och foderblandningar inte är registrerade, allvarliga avvikelser om animaliska råvaror, tillsatser och förblandningar inte är registrerade.

2. Journaler

2.1. Register

Fråga 630: Har företaget uppgifter om leverantören av foder?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, X, Y, Ym, Z

Utskriftsversioner: 1-9

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 178/2002, Art. 11
- Förordning (EG) nr 183/2005
  - Art. 5.6,
  - Art 23-25,
  - bilaga II
- Förordning (EG) nr 1069/2009,
  - Art. 21.3,
  - Art.22 ,
  - Art. 31.1
- Förordning (EU) nr 142/2011
  - Art. 17
  - bilaga IX, kap. IV

Kommentar

Foderföretagaren ska kunna redovisa varifrån (namn och adressuppgifter) han införskaffat sitt foder.

Foderföretagaren ska inför införskaffandet av fodret ha kontrollerat att leverantörens [anläggning är registrerad eller godkänd om detta krävs](#). OBS att foder endast får införskaffas från registrerade eller godkända foder- eller livsmedelsföretag!

OBS att när det gäller hanteringsställen (A) och uppsamlingscentraler (C) får dessa endast leverera till andra anläggningar som är godkända i enlighet med biproduktsförordningen och till sådana mottagare som fått särskilt tillstånd från Jordbruksverket att ta emot denna typ av material. Detta gäller även foderblandning till pälsdjur från uppsamlingscentral eftersom detta är obearbetat. Företaget måste ha rutiner som innebär att man vid varje leverans kontrollerar att mottagaren innehar giltigt godkännande. Lista över godkända anläggningar och vissa mottagare som har godkännande att ta emot ABP finns på [Jordbruksverkets hemsida](#). OBS även för animaliska biprodukter transportföretagets namn och adress samt att fordonet/förpackningen är korrekt märkt.

På mindre anläggningar kan registerkraven uppfyllas genom att handelsdokumenten/följsedlar, etc. arkiveras. Det viktiga är att samtliga uppgifter finns om spårning skulle bli nödvändig. På större företag måste kravet på separat register uppfyllas för att spårning snabbt ska kunna göras.

Kommissionen rekommenderar att dokumentation sparas i minst fem år.

Förslag på påföljd

Kravet på en spårbarhet får betraktas som viktig grundprincip i Foderhygienförordningen och brister i detta avseende är att betrakta som allvarliga avvikelser.

Fråga 632: Har företaget uppgifter om mottagaren av foder?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, X, Y, Ym, Z

Utskriftsversioner: 1-9

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 178/2002, Art. 11
- Förordning (EG) nr 183/2005
  - Art. 5.6,
  - Art 23-25,
  - bilaga II
- Förordning (EG) nr 1069/2009,
  - Art. 21.3,
  - Art.22 ,
  - Art. 31.1
- Förordning (EU) nr 142/2011
  - Art. 17
  - bilaga IX, kap. IV

Kommentar

Foderföretagaren ska kunna redovisa (namn och adressuppgifter) vart fodret är levererat samt relevanta uppgifter om det aktuella fodret.

Foderföretagaren bör kontrollera att han enbart leverera foder till [anläggning som är registrerad eller om det krävs är godkända](#).

OBS att när det gäller hanteringsställen (A) och uppsamlingscentraler (C) får dessa endast leverera till andra anläggningar som är godkända i enlighet med biproduktsförordningen och till sådana mottagare som fått särskilt tillstånd från Jordbruksverket att ta emot denna typ av material. Detta gäller även foderblandning till pälsdjur från uppsamlingscentral eftersom detta är obearbetat. Företaget måste ha rutiner som innebär att man vid varje leverans kontrollerar att mottagaren innehar giltigt godkännande. Lista över godkända anläggningar och vissa mottagare som har godkännande att ta emot ABP finns på [Jordbruksverkets hemsida](#). OBS även för animaliska biprodukter transportföretagets namn och adress samt att fordonet/förpackningen är korrekt märkt.

På mindre anläggningar kan registerkraven uppfyllas genom att handelsdokumenten/följsedlar, etc. arkiveras. Det viktiga är att samtliga uppgifter finns om spårning skulle bli nödvändig. På större företag måste kravet på separat register uppfyllas för att spårning snabbt ska kunna göras.

Kommissionen rekommenderar att dokumentation sparas i minst fem år.

Förslag på påföljd

Kravet på en spårbarhet får betraktas som viktig grundprincip i Foderhygienförordningen och brister i detta avseende är att betrakta som allvarliga avvikelser.

Fråga 635: Har företaget ett system som säkerställer god spårbarhet av foder?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, X, Y, Ym, Z

Utskriftsversioner: 1-9

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005
- Förordning (EU) nr 252/2012, bilaga II Produktion
- Förordning (EG) nr 1830/2003
  - Art. 4.A
  - Art. 4.C
  - Art. 5
  - Art. 6
- Förordning (EG) nr 1069/2009
  - Art. 31
  - Art. 36
- Förordning (EU) nr 142/2011
  - bilaga VIII, kap. IV, avsnitt 1
  - bilaga IX, kap. IV, 2 Driftansvariga ska föra register i en form som är tillgänglig för den behöriga myndigheten.
- SJVFS 2006:81 2 kap. 2 §

Kommentar

Foderföretagaren är skyldig att säkerställa uppgifter om varifrån fodret har anförskaffats och vart det har levererats (ett steg i vardera riktningen). Foderföretagaren är även skyldig att säkerställa vissa relevanta foderuppgifter för att en spårning av fodret ska kunna vara möjligt:

1. typ och mängd av mottagna foder (dvs. råvaror, tillsatser, läkemedel, förblandningar, foderblandningar)
2. tillverkningsdatum,
3. datum för mottagandet,
4. partinummer (batch- eller satsnummer),
5. när det gäller animaliska biprodukter även:
  - materialets kategori eller den kategori från vilket materialet är framställt
  - djurarten från vilken materialet är framställt
  - materialets ursprungsart

Avseende partinummer är regelverket inte så tydligt att det klart anger att man måste föra ett register omfattande vilka partier som går till vilken kund, däremot att det inte ovanligt bland större företag med datoriserade system att denna koppling görs då det vid ett eventuellt krav på återtag kan begränsa skadeverkningarna och därmed kostnaderna. Sammanfattningsvis, ska företaget säkerställa spårbarheten men Jordbruksverket kan inte begära att det ska finnas en koppling parti – kund.

På mindre anläggningar kan registerkraven uppfyllas genom att handelsdokumenten/följsedlar, etc. arkiveras. Det viktiga är att samtliga uppgifter finns om spårning skulle bli nödvändig. På större företag måste kravet på separat register uppfyllas för att spårning snabbt ska kunna göras.

Särskilda bestämmelser finns om spårbarhet av foder som innehåller, består av eller har framställts av godkända GMO. Spårbarheten är viktig om en produkt måste återkallas samt

för att produkten ska kunna förses med en korrekt märkning. Ett foderföretag ska kunna uppvisa spårbarhet ett steg framåt och ett steg bakåt i produktions- och distributionskedjan enligt de generella kraven om spårbarhet. När det gäller genetiskt modifierat foder måste varje led se till att information om att fodret innehåller GM-produkter vidarebefordras till nästa led i kedjan.

Observera att genom ändring av hygienförordningen (förordning (EU) nr 225/2012) begränsas användningen av råvaror som foder, enbart foderråvaror eller livsmedel får användas vid tillverkning av foderblandningar. Ändringsförordningen klargör att "Märkningen av produkterna ska tydligt ange om de är avsedda för foder eller för andra ändamål. Om producenten uppger att ett visst parti av en produkt inte är avsett för användning i foder eller i livsmedel ska detta uttalande inte ändras av en aktör i ett senare led i kedjan". T.ex. så ska fett och oljor ska vara tydligt märkta att de är avsedda för foderändamål. Om de är märkta för andra ändamål t.ex. tekniskt fett så får detta inte ändras och produkten kan inte användas som foder.

Dokumentation som styrker detta ska sparas och ska kunna visas upp för kontrollmyndigheten i fem år. Kravet på dokumentation av spårbarhet rörande foder som innehåller GM-produkter gäller inte för ledet mellan ett företag och en slutkonsument.

Förslag på påföljd

Kravet på en spårbarhet får betraktas som viktig grundprincip i Foderhygienförordningen. Saknas enstaka uppgifter (datum, partinummer) ska det vara en avvikelser, i övrigt allvarliga avvikelser.

2.2. Dokumentationssystem

Fråga 640: Arkiveras företagens dokumentation avseende tillverkning, kontroll och spårbarhet så länge som det krävs enligt lagstiftningen?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bå, C, D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, X, Y, Ym, Z

Utskriftsversioner: 1-9

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 999/2001
  - bilaga IV, II. B
  - bilaga IV, II.BA
  - bilaga IV II.C
  - bilaga IV II .D
- Förordning (EG) nr 183/2005, bilaga II Journaler

Kommentar

I regelverken finns/fanns flera olika tidsgränser föreslagna (mellan 2 – 5 år, LM 3 år, ABP 2 år, GMO 5 år). [EU-kommissionen anger i sin vägledning](#) till förordning (EG) nr 178/2002 en rekommendation att dokumentationen ska spara i 5 år

Förslag på påföljd

Ev. kommentar första gången om dokumentationen sparats mellan 2-5 år, därefter anmärkning. Om ingen sparad dokumentation förekommer - allvarlig anmärkning.

Fråga 650: Förs det en dokumentation över läkemedelshanteringen?

Anläggningar: Fm, Lm, Ym

Utskriftsversioner: 3 – 4 & 8

Lagstöd

SJVFS 2006:81, 3 Kap. 5 §

Kommentar

För läkemedel finns det ett krav på total spårbarhet varför en tydlig dokumentation måste finnas för varje inblandningstillfälle/uppvägning och en loggbok i någon form är ett minivillkor.

Loggboken ska omfatta uppgifter om

- inköpta läkemedel (leverantör, datum, mängd, produkt, från, hållbarhetsdatum),
- noteras använd mängd (datum, produkt, foder, veterinärrecept, mottagare),
- noteras destruerad mängd (datum, läkemedel/foder, hur),
- signeras och kontrasteras loggboken?

En diskussion som ofta dyker upp är vad företagen gör med restmängder av läkemedel och/eller foder innehållande läkemedel då de som företag inte kan kräva att Apoteket tar emot dessa produkter. Vi har ingen lösning på detta utan det är viktigt att företagen har funderat över problematiken i förväg (vissa bränner produkterna i värmeverken eller egen panna, andra deponerar, m.m.).

På ett lager där bara färdigt foder kommer in och sedermera levereras ut föreligger inte motsvarande krav på en loggbok men en tydlig dokumentation ska finnas avseende inkommande och utlevererat foder.

OBS att för foder innehållande receptbelagda läkemedel så får anläggningarna som har godkännande för tillverkning eller lagring av foder tillverka fodret respektive lagra det, men det får inte gå ut till kund utan ett veterinärrecept i botten. Företaget ska kunna visa att man har rutiner för att säkerställa att foder innehållande läkemedel inte levereras ut felaktigt.

Förslag på påföljd

Ev. allvarlig avvikelse om loggboken saknas, avvikelse om delar av informationen saknas.

2.3. Handelsdokument

Fråga 660: Åtföljs inkommande animaliska råvaror liksom leveranser ut av animaliska råvaror och foder, där obearbetade animaliska råvaror använts i tillverkningen, av standardiserade handelsdokument som är korrekt ifyllda?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, P, Pb, Pk, Po, Pt, S, V, X, Y

Utskriftsversioner: 1 – 2, 5, 7 - 8

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 1069/2009, Art. 21
- Förordning (EU) nr 142,
  - Art. 17
  - bilaga VIII, kap. III

Kommentar

Under transport ska ett handelsdokument, eller, när det krävs enligt denna förordning, ett hälsointyg åtfölja animaliska biprodukter och bearbetade produkter, förutom när det gäller bearbetade produkter av kategori 3-material som återförsäljare säljer inom samma medlemsstat till andra slutanvändare än företag. Till "bearbetat sällskapsdjursfoder" räknas även sådant färdigt foder som sorteras in under begreppet "obearbetat sällskapsdjursfoder". Även spill från produktionen som innehåller otillräckligt bearbetat ABP ska åtföljas av handelsdokument till slutmottagaren.

Handelsdokumenten lämnar viktig information till mottagaren av en vara. De uppgifter som anges måste överensstämja med vad som får användas som foderråvara vid den aktuella anläggningen. Det är t.ex. inte tillåtet att tillverka sällskapsdjursfoder av kategori 2-material, inte heller får ett foderföretag som tillverkar foder till livsmedelsproducerande djur ta emot köttmjöl istället för fiskmjöl. Mottagaren av råvara ska därför kontrollera att uppgifterna på handelsdokumentet överensstämmer med vad anläggningen får ta emot.

I tillsynssammanhang är handelsdokumentet ett bevismaterial på vad företaget använt för råvara.

Ett standardiserat handelsdokument har tagits fram för användning inom EU.

Detta dokument ligger under www.jordbruksverket.se / Djur / Djurprodukter / Handelsdokument. Där finns även ytterligare information om handelsdokument. Här återfinns även sådana dokument som Jordbruksverket tagit fram och som kan användas istället för det standardiserade. Då det standardiserade dokumentet kan uppfattas som relativt omfattande finns det en möjlighet att förenkla detta vid transport inom Sverige. Det man kan göra är att dra ihop texten, ta bort tomma rader samt att stryka de punkter som inte rör den aktuella verksamheten. Observera dock att om irrelevanta punkter tas bort så måste layouten och den ursprungliga numreringen ändå behållas på det som kvarstår och vissa punkter måste finnas kvar. I föreskrifter som planeras bli tillämpliga sommaren 2010 kommer detta med handelsdokument att tydliggöras och meningen är att det är de dokument som Jordbruksverket tagit fram som i första hand ska användas om det inte är så att det fullständiga standardiserade dokumentet eller dokument som särskilt beslutats av Jordbruksverket används.

Observera kravet på att det i handelsdokumentet måste vara angivet att det rör sig om material enligt Artikel 6 1 a eller b om anläggningen tillverkar obearbetat sällskapsdjursfoder.

Alla typer av animaliska produkter som importeras till EU ska istället för handelsdokument åtföljas av de intyg som anges i förordning (EG) nr 1069/2009 för respektive typ av produkt. Originalen på dessa intyg stannar vid gränskontrollen där varan också kontrollerats. Kopia åtföljer varan. Dessutom ska originalen av ett s.k. CVED-dokument (Gemensam veterinärhandling vid införsel) medfölja varan till den första bestämmelseanläggningen inom landet. Lagstiftningen rörande detta dokument återfinns i förordning (EG) nr 136/2004 samt direktiv 97/78/EG som är införlivat i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1999:135) om veterinära kontroller av produkter som förs in från tredje land till Europeiska unionen (EU), Andorra, Färöarna, Norge och, vad avser fiskprodukter, Island (J35).

Förslag på påföljd

Ev. Allvarlig avvikelse om företaget inte kan visa upp handelsdokument på inkommande råvaror som visar på varifrån råvarorna kommer och vilken kategori det rör sig om. På samma sätt är det allvarligt om en anläggning som lagrar färdigt foder inte kan uppvisa varifrån detta härrör.

Fråga 665: Om företaget tar in ABP-produkter från andra länder finns erforderlig(a) registrering(ar)/införseltillstånd från Jordbruksverket för de produkter som hanteras/lagras?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, P, Pb, Pk, Po, Pt, S

Utskriftsversioner: 1-2 & 5

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 1069/2009, Art. 48
- SJVFS 2006:84, 2 kapitlet 43 §

Kommentar

Jordbruksverket utfärdar införseltillstånd för bearbetat animaliskt protein (t.ex. köttmjöl, kött- och benmjöl och fiskmjöl). Införseltillståndet är giltigt i två år och gäller enbart den produkt/de produkter som anges i beslutet. Ursprungsanläggningen liksom mottagande anläggning anges i beslutet och avsändarlandets myndigheter har meddelats att införsel till aktuellt företag får göras. Ibland är beslutet utfärdat på den ”trader” som förmedlar varan. Men i beslutet anges alltid vilken anläggning som ska ta emot varan. Om det finns produkter på företaget som kräver införseltillstånd ska det kontrolleras att dessa tillstånd finns på plats.

För införsel av obearbetat kategori 3-material räcker det med en registrering för aktuell produkt. Även dessa beslut är tidsbegränsade till två år.

Förslag på påföljd

Om införseltillstånd helt saknas ev. Allvarlig avvikelse. Vid brister i dokumentationen t.ex. en registrering där datumet har gått ut nyligen ev. Avvikelse.

Fråga 670: Om företaget tar in sådana animaliska biprodukter som omfattas av Artikel 48 i förordning (EG) nr 1069/2009 från andra länder inom EU finns det upprättade rutiner för kontakt med myndigheterna i samband med mottagandet av sådana varor?

Anläggningar: C, P, Pb, Pk, Po, Pt, S

Utskriftsversioner: 1-2 & 5

Lagstöd

Förordning (EG) nr 1069/2009, Art. 48

Kommentar

Frågan gäller endast sådana som tar in bearbetat animaliskt protein (t.ex. fiskmjöl eller kött- och benmjöl) från andra länder inom EU. (Det gäller även vid införsel av kategori 1- och 2-material vilka sällan är aktuella i fodersammanhang.)

Tillsynen över införseln ligger normalt på den lokala distriktsveterinärstationen som också är den som hanterar Traces-meddelanden. Meddelandesystemet Traces måste användas vid handel mellan medlemsstater av bearbetat animaliskt protein. Under 2009 kommer systemet att ändras så att det är den som har tillsyn över anläggningen som också har hand om tillsynen över införseln och därmed handhavandet av Traces-meddelanden.

Rutinerna för kontakten med myndigheterna bör vara i form av skriftliga instruktioner.

Förslag på påföljd

Ev. Allvarlig avvikelse

Fråga 675: Kan företaget vid import av animaliska biprodukter och framställda produkter uppvisa ett hälsointyg?

Anläggningar: C, P, Pb, Pk, Po, Pt, S

Utskriftsversioner: 1-2 & 5

Lagstöd

Förordning (EG) nr 999/2001, bilaga IX, Kap. D, avsnitt B

Kommentar

Förslag på påföljd

Ev. Allvarlig avvikelse

3. Reklamationer

Fråga 680: Finns det en dokumentation över reklamationer?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, X, Y, Ym, Z

Utskriftsversioner: 1 – 9

Lagstöd

Förordning (EG) nr 183/2005, bilaga II

Kommentar

Krav för alla fodertillverkare och leverantörer.

Kontrollera några slumpvisa ärenden, imponeras inte av att det finns ett tjugigt system, det avgörande är hur den enskilda anläggningen hanterar reklamationens ärenden.

- a) Framgår det av dokumentationen vem som reklamerat?
- b) Framgår det vilka varor som avses?
- c) Framgår det vad som är fel?
- d) Framgår det vilken som är mottagare av reklamationen?
- e) Framgår det vilka åtgärder som har vidtagits?
- f) Framgår det vad som har hänt med den reklamerade varan?

Förslag på påföljd

Om inte alla delfrågor är uppfyllda lämnas ev. en Avvikelse med en notering om vad som inte är uppfyllt. Avsaknad av ett dokumentationssystem för reklamationer ev. Allvarlig avvikelse.

Fråga 690: Har företaget en beredskap/system för att snabbt återkalla produkter?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, X, Y, Ym, Z

Utskriftsversioner: 1 – 9

Lagstöd

Förordning (EG) nr 183/2005, bilaga II

Kommentar

Krav för alla fodertillverkare och leverantörer.

Företagens ska kunna visa att man har en beredskap för hur man tänker gå till väga vid ett eventuellt återtåg.

Förslag på påföljd

Allvarlig avvikelse om frågeställningen överhuvudtaget inte har beaktats i övrigt avvikelse.

Fråga 695: Hur hanteras återkallade produkter?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, X, Y, Ym, Z

Utskriftsversioner: 1 – 9

Lagstöd

Förordning (EG) nr 183/2005, bilaga II

Kommentar

Krav för alla fodertillverkare och leverantörer.

Observera kravet på skriftliga förfarande! Tänkbara åtgärder

- Destruktion (hur)
- Fodermjöl, dvs. återanvänds i produktionen med en viss procent. Observera att i dessa fall är det nödvändigt med någon form av riskbedömning, ev. provtagning.
- m.m.

Förslag på påföljd

Allvarlig avvikelse om frågeställningen överhuvudtaget inte har beaktats i övrigt avvikelse.

Frågor avseende märkning

Fråga 700: Omfattar märkningen de obligatoriska kraven?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, L, Lm, M, P, Pb, Pk, Po, Pt, R, S, V, Y, Ym, Z

Utskriftsversioner: 1 – 6 & 7 – 9

Lagstöd

Förordning (EG) nr 1831/2003, Art. 3 & 16.1

Förordning (EU) nr 225/2012

Förordning (EG) nr 767/2009, Art. 4, 15-17, 19-20, 21.1, 24 och Bilagorna II & V

[Förordning \(EU\) nr 68/2013](#)

Förordning (EU) nr 142, art. 17

[Checklista](#)

Kommentar

Märkningskraven sammanfattas per fodertyp i separata PM på Jordbruksverkets webbplats, här ges en översiktlig tabell.

När det gäller språkkravet så är det svenska som gäller men ”nordiska” har traditionellt accepterats om ”svåra” ord har översatts t.ex. finns både den danska och svenska benämningen.

	Tillsatser	För- blandning	Foderråvaror	Foderblandning LPD / PET
Fodertyp	-	S	S	S
Djurslag	K	K	K	S
ABP-kategori	-	-	(S) Färska produkter	-
Sammansättning	Bär- substans	Bär- substans	Typ av råvara	S
Analytiska beståndsdelar	-	-	Obligatoriska märknings- uppgifter	S
Tillsatser				
- Funktionell grupp	S	S	K	S
- Tillsatsens namn	S	S	K	och / och/eller
- Tillsatsen nr	-	-	K	och / och/eller
- Särskilda krav	S	S	K	S
Bruksanvisning	S	S	K	S
Namn & adress alt. Anläggningsnummer				

	Tillsatser	För- blandning	Foderråvaror	Foderblandning LPD / PET
- Tillverkaren	-	-	-	S
- Märkningsansvarig	S	S	S	S
- Godkännande nr	K	S	K	K
- ID-nr	K	K	K	K
Partinummer	S	S	S	S
Nettokvantitet	S	S	S	S
Tillverkningsdatum	S	S	-	-
Garantitid	-	S	K	S
Gratis telefonnummer	-	-	-	Sällskapsdjur
EKO/Krav-symboler	K	K	K	K
Varningstexter				
- Läkemedel	-	-	-	K
- Dietfoder	K	K	-	K
- GMO	K	K	K	K
- ABP	K	K	K	(Sällskapsdjur)
Varningstext - Icke tillåtet foder	-	-	S	-

- = Ej aktuellt, S = ska finnas med, K = kan vara aktuellt, LPD = Livsmedelsproducerande djur, PET = Inte livsmedelsproducerande djur

Märkning av produkterna ska tydligt ange om de är avsedda för foder eller andra ändamål. Om producenten uppger att ett visst parti av en produkt inte är avsedd för användning i foder eller i livsmedel ska uttalande inte ändras av en aktör i ett senare led.

Förslag på påföljd

Ev. avvikelse enstaka delar saknas enligt kraven i förordning (EG) nr 767/2009. Allvarlig avvikelse för de företag som inte anpassat märkningen i enlighet med 767/2009 (åtal bör övervägas).

Fråga 710: Är företaget på det klara med om de säljer en förblandning eller ett kompletteringsfoder?

Lagstöd

Förordning (EG) nr 767/2009. Art. 8

Kommentar

Det ska alltid framgå av märkningen av fodret om det är en förblandning- eller ett kompletteringsfoder.

Förblandningar används i huvudsak inom foderindustrin. Kontrollera speciellt att foder till sällskapsdjur som går direkt till slutanvändarna inte har för höga halter av tillsatser och därmed betraktas om en förblandning.

Förslag på påföljd

Allvarlig anmärkning om förblandningar levereras till användare av sällskapsdjursfoder.

Allvarlig anmärkning om förblandningar är märkta som kompletteringsfoder.

Fråga 720: Presenteras märkningen på ett tydligt sätt?

Lagstöd

Förordning (EG) nr 767/2009. Art. 14

Kommentar

Den obligatoriska texten ska vara samlad, med uppgifter om var viss information kan hämtas t.ex. tillverkningsdatum, hållbarhet, batchnummer.

Förslag på påföljd

Anmärkning

Fråga 730: Deklareras Analytiska beståndsdelar enligt gällande krav?

Lagstöd

Förordning (EG) nr 767/2009, bil. I

Kommentar

Vilka analytiska beståndsdelar som ska deklarerat framgår av bilagorna VI & VII. OBS att analytiska beståndsdelar inte behöver anges för andra sällskapsdjur än hund och katt.

Förslag på påföljd

Allvarlig anmärkning om rubriken med innehåll saknas på de foder där det ska uppges.
Anmärkning om enskilda detaljer saknas.

Fråga 740: Är märkningen fri från vilseledande påståenden?

Anläggningar: D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Q, R, V, Z

Utskriftsversioner: 1 – 6 & 9

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 178/2002, Art. 16 Presentation
- Förordning (EG) nr 767/2009,
  - Art, 11
  - Art. 13 Påståenden

Kommentar

I märkningsförordningen klargörs att märkningen inte får

- Vara vilseledande,
- Tillskrivas generella egenskaper,
- Ange att fodret förebygger, behandlar eller botar sjukdom.

Fodret är med andra ord till för att ge djuret de näringsämnen som krävs. Vill man framhäva vissa egenskaper så finns två möjligheter

1. Påståendena ska kunna styrkas dvs. vetenskapligt underlag ska kunna presenteras vid kontrollen (ska sammanställas innan produkten släpps ut på marknaden).
2. Användande av de påståenden som anges för dietfoder (se sammanställning i bilaga 6, foderföreskriften).

OBS att om ett påstående är upptaget i dietfoderlistan så kan det inte användas på ”icke dietfoder”, här faller många av de ”medicinska påståenden som görs”.

Observera möjligheten enligt kommissionens nya förteckning över foderråvaror (förordning (EU) nr 68/2013) att ersätta benämningen animaliska biprodukter med klartext t.ex. lever, kycklinglever, kycklingkött, etc. Om benämningen kött används så innebär detta muskel och inget annat. Detta kan vara en viktig kontrollpunkt ur redlighetsaspekten dvs. om företaget använder benämningen kött. Kontrollera vilka råvaror som används, framgår det att det är kött som används eller är produkten ospecificerad då kan företaget inte ange att det är kött i fodret.

Problemet med olika former av påståenden är speciellt stort för häst- och hundfoder och i viss mån till kattfoder.

Dessa frågeställningar är ofta en bedömningsfråga där frågan vid tveksamma fall får lämnas vidare till sakenheten som ett separat ärende.

OBS att Läkemedelsverket bedömer att t.ex. djävulsklo är ett läkemedel Om fodret innehåller djävulsklo eller andra örter där man kan misstänka att de används på grund av sina medicinska egenskaper uppmana företaget att kontakta Läkemedelsverket för att klargöra frågeställningen.

Det ska även påpekas att foder t.ex. råvaror eller foderblandningar kan ha egenskaper som är knutna till fodertillsatser vilket är i sin ordning t.ex. så kan melass användas som bindemedel. Det finns även foderblandningar på marknaden som t.ex. hävdar att de reducerar mykotoxiner vilket är i sin ordning, begär i dessa fall att underlaget för dessa påståenden presenteras.

Förslag på påföljd

Ev. avvikelse

Fråga 750: Uppfylls märkningskraven för dietfoder?

Lagstöd

Förordning (EG) nr 767/2009, Art. 9

Kommentar

OBS att märkningskraven i dietfoderlistan är ”skyddade” och kan inte användas på andra foder om inte de specifika kraven uppfylls.

Förslag på påföljd

Allvarlig anmärkning om ett foder inte är märkt som ett dietfoder om det aktuella påståendet återfinns i listan. Anmärkning om enskilda uppgifter saknas.

Fråga 760: Uppfylls märkningskraven för foder innehållande GMO?
--

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 1829/2003, Art. 24-24
- Förordning (EG) nr 1830/2003, Art. 4

Kommentar

Märkning av GMO kan vara aktuellt för vissa importerade foderblandningar eller foderråvaror.

Obs märkningen på råvaror, t ex soja majs och raps som säljs direkt till primärproduktionen.

En bedömning görs om det handlar partier av foder med oavsiktlig eller tekniskt oundviklig inblandning av GMO enligt undantagen i artikel 24 i förordning (EG) nr 1829/2003.

Företagen ska kunna uppvisa godtagbara bevis som styrker att de har vidtagit lämpliga åtgärder för att undvika förekomst av GM-material även i de fall det handlar om GMO-innehåll under tröskelvärde 0,9 %. Sådana bevis bör vara i form av skriftlig dokumentation, exempelvis certifikat och analysintyg, där det finns en direkt koppling till foderpartiet i fråga. Om bevisen inte bedöms vara godtagbara gäller krav på GMO-märkning

Förslag på påföljd

Anmärkning

Fråga 770: Uppfylls märkningskraven för foder innehållande eller bestående av ABP?

Anläggningar: C, P, Pb, Pk, Po, Pt, S

Utskriftsversioner: 1-2 & 5

Lagstöd

Förordning (EG) nr 999/2001

- bilaga IV II.B.d
- bilaga IV, II.BA.
- bilaga IV II.C.
- bilaga IV II .D.

Kommentar

Enligt förordning (EG) nr 999/2001, bilaga IV.B.d så ska handelsdokument och foder innehållande fiskmjöl märkas med texten ”Innehåller fiskmjöl – får ej användas som foder till idisslare”, texten ska finnas med på förpackningar som innehåller foder med fiskmjöl avsett för produktionsdjur andra än pälsdjur. På handelsdokumentet kan ju dock bara texten finnas med om det krävs handelsdokument och det gör det inte alltid.

Om det rör sig om foderblandningar enligt definition i art. 3.2 h i 767/2009 som släpps ut på marknaden och som har tillverkats av ABP eller av framställda produkter och som är förpackade och märkta enl. art 4 i 767/2009 behöver dessa inte något handelsdokument och då hjälper det ju inte att det står i 999 att handelsdokumentet ska märkas.

Förslag på påföljd

Ev. Anmärkning

Fråga 780: Finns vid lösviktsförsäljning de uppgifterna som krävs?

Anläggningar: D, E, F, Fm, J, L, Lm, M, N, P, Q, R, V, Z

Utskriftsversioner: 1 – 6 & 9

Lagstöd

Förordning (EG) nr 767/2009, Art. 11 & 21.6

[PM-lösviktsförsäljning](#)

Kommentar

I butik får följande foder säljas i lösvikt

- Foderråvaror (max 20 kg)
- Foderblandningar som enbart innehåller säd, frön eller hela frukter
- Foderblandningar (max 20) kg
- Block och slickstenar

Uppgifterna motsvarande vad som normalt anges på förpackad vara ska anges på ett tydligt anslag i anslutning till det aktuella fodret.

Följande uppgifter ska lämnas till köparen senast på eller i samband med fakturan (ett alternativ är en folder):

- Fodertyp dvs. helfoder/kompletteringsfoder eller foderblandning (andra sällskapsdjur än katter och hundar)
- För foderråvaror: Råvarans namn (enligt kommissionens råvaruförteckning eller näringsens foderregister) alternativt en kategoribeteckning enligt bilaga 18, SJVFS 2006:81
- För foderblandningar:
  - o Djurart/djurkategori fodret är avsett för
  - o Bruksanvisning
  - o Tillverkarens namn och adress alternativt godkännande eller registreringsnummer
  - o Garantitid
    - Sista användningsdag DD/MM/ÅÅ (lättfördärliga produkter)
    - Bäst före MM/ÅÅ (övriga produkter) alternativt CC eller MM efter tillverkningsdatum (DD/MM/ÅÅ)
  - o Sammansättning: Råvarornas namn i fallande ordning (enligt kommissionens råvaruförteckning eller näringsens foderregister) alternativt en kategoribeteckning enligt bilaga 18, SJVFS 2006:81
  - o Analytiska beståndsdelar enl. bilagorna VI & VII i förordning (EG) nr 767/2009

Förslag på påföljd

Ev. allvarlig anmärkning

Riskbaserad produktion

Inom EU var kravet på en riskbaserad produktion och begreppet HACCP (eng. Hazard Analysis and Critical Control Points eller på svenska faroanalyser och kritiska styrpunkter) ett nytt centralt begrepp med införandet av hygienförordningen. I Sverige hade vi redan före inträdet i EU ett krav att produktionen skulle vara riskbaserad.

Kravet innebär att foderföretagaren ska ha ett kontrollprogram som grundar sig på HACCP-principerna:

- a) **Identifiera faror:** Identifiera de faror som måste förebyggas, elimineras eller reduceras till en acceptabel nivå.
- b) **Kritiska kontrollpunkter (CCP):** Identifiera kritiska styrpunkter i det steg eller de steg där kontroll är nödvändig för att förebygga eller eliminera en fara eller för att reducera den till en acceptabel nivå.
- c) **Kritiska gränsvärden:** Fastställa kritiska gränser vilka skiljer acceptabelt från icke acceptabelt i de kritiska styrpunkterna i syfte att förebygga, eliminera eller reducera identifierade faror.
- d) **Övervakning/Kontroll:** Upprätta och genomföra effektiva förfaranden för att övervaka de kritiska styrpunkterna.
- e) **Korrigerande åtgärder:** Fastställa vilka korrigerande åtgärder som skall vidtas när övervakningen visar att en kritisk styrpunkt inte är under kontroll.
- f) **Verifiering:** Upprätta förfaranden för att kontrollera att de åtgärder som avses i leden a–e är fullständiga och effektiva. Kontrollförfarandena skall genomföras regelbundet.
- g) **Dokumentation:** Upprätta dokumentation och journaler avpassade för foderföretagets storlek och art för att visa att de åtgärder som avses i leden a–f tillämpas effektivt.

Grunden är en tydlig **produktbeskrivning** som tydliggör vad som krävs för att visa att produkten är säker. Beskrivningen bör omfatta uppgifter om produktens

- Sammansättning
- Struktur, fysiska och kemiska karakteristika
- Bearbetning och hantering
- Förpackning
- Lagrings- och distributionskrav
- Hållbarhet
- Bruksanvisning
- Mikrobiella och kemiska kriterier
- Avsedd användning och målgrupper (dvs. djurslag)

På humansidan fokuseras t.ex. på målgruppen och specifika risker med följande nyckel, AYOPIS:

- A = Allergy/allergi
- Y = Young/Ung
- O = Old/Gammal
- P = Pregnant/gravid
- I = Immuno/Immunitet
- S = Supressed/Undertryckt

Systemet kan i tillämpliga delar även användas på fodersidan för att beskriva specifika problem/risker t.ex. kopparkänslighet hos får, känslighet för narasin hos gris och häst, etc.

Utöver produktbeskrivningen är **flödesschemat** ryggraden i HACCP-planen, här

- Beskrivs alla produktionssteg i tur och ordning
- Omfattar hela kedjan från intag av råvaror till utleverans
- Inkluderar förseningar, återflöden, etc.
- Kompletterande materiel kan behövas omfattande
  - Anläggningsbeskrivning utrustning, tekniska parametrar för produktion, segregering av rena/orena områden eller hög/låg riskområden
  - Produkter, personal, materialflöden

Genom en **faroidentifiering** identifieras (mikro-)biologiska, kemiska och fysiska faror för samtliga råvaror och produktionssteg i hela kedjan.

En fara är en potentiell risk, dvs. något som skulle kunna ställa till problem. Det finns inget krav på att ett visst antal faror ska ha identifierats men normalt kan en eller flera faror identifieras för varje råvara/processteg.

I en **riskvärdering** vägs varje faras sannolikhet och allvarlighetsgrad samman för en bedömning av om faran utgör en risk som måste förebyggas, elimineras eller reduceras innan problemen inträffar. Systemet ska vara skriftligt, ”levande” och uppdateras utifrån de erfarenheter som företaget tillskansar sig med tiden.

Lämpligen dokumenteras faroidentifieringen med råvaruförteckning och ett processflöde för produktionen som grund. Potentiella faror för olika råvaror och processteg dokumenteras.

Faroidentifieringen bör även omfatta vad som skulle kunna hända vid planerade eller akuta processtop samt i samband med förebyggande underhåll eller reparationer av lokal eller utrustning (det är ofta vid sådana tillfällen problem uppstår).

Det finns olika exempel på hur en faroidentifiering kan gå till t.ex. i en tabell:

Fara nr	Råvara/processteg	Fara*	Beskrivning av faran
1	Råvara A	B	<i>Salmonella</i>
2	Råvara B	F	<i>Förpackningsmaterial</i>
3	Råvara C	K	<i>Aflatoxin</i>
4	Råvara D	B	<i>Mögel</i>
5	Processteg 1	F	<i>Kniv som används tappas...</i>
6	Processteg 2	K	<i>Diskmedel</i>
7	Processteg 3	B	<i>Tillväxt av salmonella pga. kondensbildning</i>
etc.			

* Biologisk (B) Kemisk (K) eller Fysisk (F)

Företaget ska kunna visa hur man har gått tillväga för att identifiera de faror som föreligger t.ex. genomgång av processbeskrivningar, erfarenhet, litteraturgenomgång, ”brain storming”, etc. samt hur man beslutat sig för vilka faror som är relevanta ur fodersäkerhetssynpunkt och därför ska beaktas i HACCP-planen.

Riskanalysen kan enkelt sammanfattas i nyckelordet PIGS

- P = present/förekomst
- I = introduction/introduktion (kontamination och rekontamination)
- G = growth/tillväxt/förökning
- S = survival/överlevnad (hållbarhet hos kemiska risker)

Faran x Sannolikheten = Risk

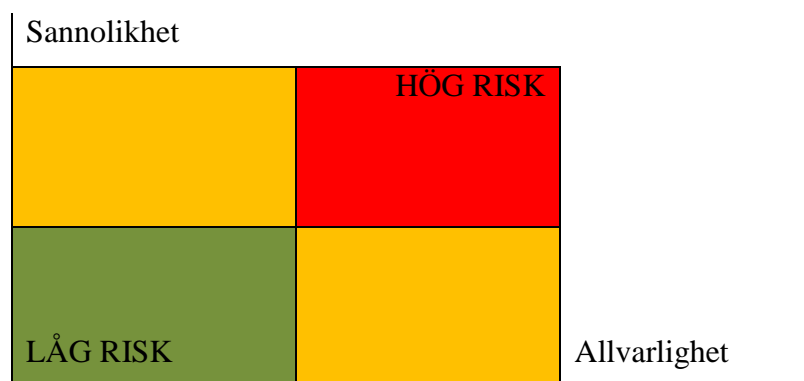
Sannolikheten för att en fara i praktiken ska uppkomma och allvarlighetsgraden om så sker vägs samman för en bedömning av om faran utgör en risk som måste förebyggas, elimineras eller reduceras.

Det finns olika modeller för att göra detta och hur resultaten presenteras finns. T.ex. olika poängsystem där sannolikhet respektive allvarlighetsgrad värderas och multipliceras så att ett värde på risken erhålls. Riskvärden över ett visst värde bedöms som så viktiga att man måste vidta åtgärder medan risker under detta värde kan bortses från. Det viktiga vid kontrollen är att ett system finns och att företaget kan redovisa hur man använt systemet.

Obs! Även om en modell används är det alltid en bedömningsfråga om en fara utgör en risk eller inte.

Exempel på sammanvägning av sannolikhet och allvarlighet för att värdera riskens storlek.

<i>Fara nr</i>	<i>Sannolikhet (S) Skala 0-5</i>	<i>Allvarlighet (A) Skala 0-5</i>	<i>S x A = Risk</i>	<i>Riskens storlek</i>	<i>Ev. kommentar</i>
<i>I1</i>	3	2	6	<i>LÅG</i>	
<i>I2</i>	2	5	10	<i>MEDEL</i>	
<i>I3</i>	4	4	16	<i>HÖG</i>	
<i>etc.</i>					

I och med att enskilda risker har identifierats och värderats ska en analys göras av de möjligheter som företaget har att förhindra eller eliminera identifierade risker eller minska inverkan eller förekomst till acceptabla nivåer.

För många risker räcker det med goda rutiner (grundkrav, fig. 3), såsom hygienregler, rengöringsrutiner, skadedjursbekämpningsprogram, m.m. Andra risker måste kontrolleras regelbundet och åtgärder vidtas i enlighet med specifika rutiner, identifierade processteg som fungerar som "sista försvarslinjen" eller målvakter, dvs. ett processteg som är avgörande för att förhindra eller eliminera en risk i foderkedjan eller reducera den till en acceptabel nivå benämns **kritiska kontrollpunkter (CCP)**.

Identifierade CCP korresponderar till de gränsvärden som angetts av företaget (eller via regelverken) för att fastställa att produkten är säker. CCP måste alltid associeras med mätbar eller observerbara faktorer som kan kontrolleras och dokumenteras regelbundet och i tid för att åtgärder ska kunna vidtas i tid.

Identifiering av CCP kan utgå från erfarenhet eller olika verktyg t.ex. ett beslutsträd (se figur 4).

Ibland används även åtgärdsgränser som är mer stringenta (t.ex. reglerat avseende dioxin) för att säkerställa att man klarar uppsatta gränsvärden. I dessa fall är en avvikelse från uppsatta åtgärdsgränser att betrakta som en avvikelse.

Företagets **dokumentation** ska visa resultat från **övervakningen** av enskilda CCP (mätningar, analyser mm.) som visar om fastställd CCP ligger - och sedan föregående inspektionstillfälle

har legat - inom fastställda värden. Observera att dokumentationen avseende CCP:er måste signeras när kontrollen genomförs och av ansvarig personal vid uppföljande kontroll.

Observera vem som kontrollerar (har personen kunskap/utbildning för uppgifterna), vad kontrollers (instruktioner, utrustning, kalibreringar) och när (frekvens).

Dokumentation ska finnas kring vilka ***korrigering*** ***åtgärderna*** som ska vidtas då en enskild CCP inte ligger inom fastställda värden (dvs. detta ska fastställas i förväg). Dokumentationen ska omfatta uppgifter om när (tid och datum för åtgärden), vad (dvs. vilka åtgärder vidtogs, vad görs med fodret, etc.) samt vem som utfört åtgärden. Även här ska vidtagna uppgifter verifieras av en ansvarig person inom företaget.

Om en CCP vid något tillfälle sedan föregående kontrollbesök legat utanför fastställt värde skall dokumentation kunna styrka att de åtgärder som föreskrivs i kontrollprogrammet följdes. Om risk fanns att osäkert foder kom ut på marknaden ska Jordbruksverket omedelbart ha kontaktats och en anmälan om osäkert foder ha gjorts på blankett D51.

Dokumentationen ska omfatta uppgift om vilka analyser som ska göras, hur och hur ofta provtagning ska göras för att visa att kvalitetskontrollprogrammet fungerar. Här ingår en planerad kontroll av främmande ämnen eller substanser med bestämda gränsvärden (dioxin, aflatoxin, etc.). Som ett alternativt kan detta regleras via avtal med leverantören.

Företagaren ska vidare upprätta ett ***egenkontrollsystem*** för att regelbundet kontrollera att de åtgärder som avses a–e är fullständiga och effektiva.

Förfarandet med en riskbaserad produktion gäller för samtliga företag i hela foderkedjan, däremot krävs inte en fullständigt formell HACCP av samtliga företag vilket förtydligas i kommissionens [Riktlinjer för införande av förfaranden grundade på HACCP-principerna och för underlättande av införandet av dessa principer i vissa livsmedelsföretag](#).

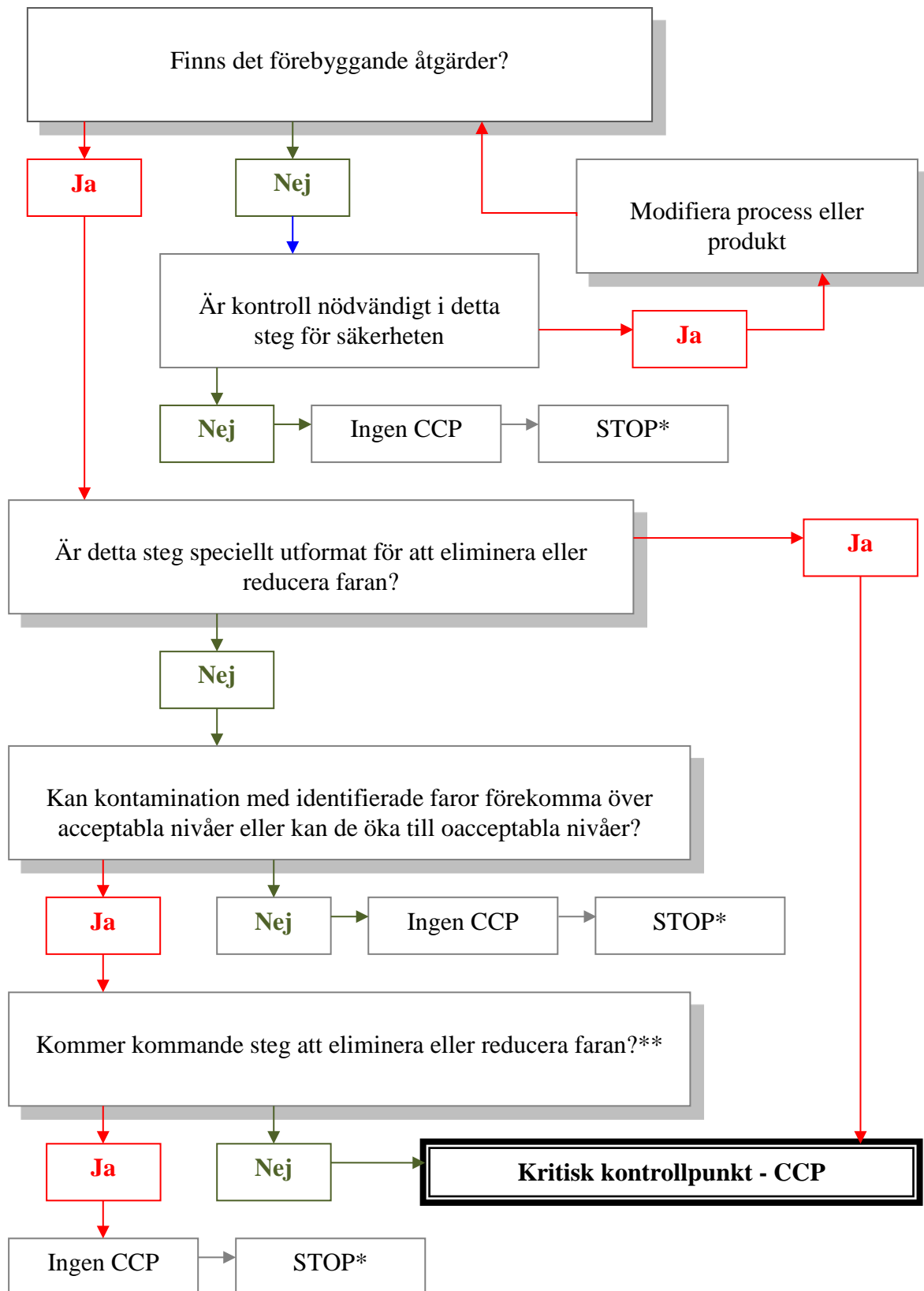
Myndigheterna ska ta hänsyn till foderföretagarens storlek och art dokumentationskrav och i vilken mån och hur HACCP-principerna ska tillämpas och presenteras på olika typer av företag. Kommissionens riktlinjer ger i detta avseende en viss vägledning och Jordbruksverket tolkar det så att en formell HACCP inte behöver göras på vissa typer av anläggningar/företag.

Det ska dock understrykas att alla foderföretag ska ha en riskbaserad produktion dvs. även om inte en formell HACCP krävs så ska principerna tillämpas.

Utöver den riskvärdering som företagen själva gör så finns viss kontroll, provtagning och analys reglerad, så kallad föreskriftsreglerad egenkontroll. Dels reglerar ABP-förordningen kontroll och provtagning av salmonella och Enterobacteriaceae och dels regleras i foderföreskriften kontroll av aflatoxin och salmonella. Under 2011 har efter dioxinskandalen i Tyskland även ett förslag på en dioxinkontroll av fett presenterats av kommissionen.

Figur 4. Exempel på beslutsträd för att identifiera kritiska kontrollpunkter.

* Fortsätt till nästa fara.

** Acceptabla och oacceptabla nivåer behöver identifieras

Frågor kring HACCP

Fråga 800: Finns det en HACCP-plan och revideras den regelbundet enligt plan?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bå, C, D, E, F, Fm, (J), L, Lm, (M), N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, (X), (Y), Ym, Z

Utskriftsversioner: 1 – 9

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005, Art. 6.1 & 7
- Förordning (EG) nr 1069/2009, Art. 29.1

Kommentar

Myndigheterna ska ta hänsyn till foderföretagarens storlek och art dokumentationskrav och i vilken mån och hur HACCP-principerna ska tillämpas och presenteras på olika typer av företag. Kommissionens riktlinjer ger i detta avseende en viss vägledning och Jordbruksverket tolkar det så att en formell HACCP inte behöver göras på följande typer av anläggningar/företag.

- Primärproduktionen
- Importörer/lagerhållare av förpackat foderblandningar
- Butiker
- Transportörer av
  - förpackat foder,
  - bulktransporter av
    - icke animaliska foderråvaror
    - förblandningar och foderblandningar som inte innehåller läkemedel, koccidiostatika eller histomonostatika
- Anläggningar som enbart utför s.k. blandartjänst
- Anläggningar som enbart förpackar färdiga foderblandningar
- Andra ABP-anläggningar än de som avses i förordning (EG) nr 1069/2009.
- Anläggningar med små volymer. Med små volymer avses i detta sammanhang producenter av råvaror eller foderblandningar som erhåller volymfaktorn 0,25 eller lägre enligt bilaga 4 i SJVFS 2007:21 (kontrollföreskriften).

Det räcker inte med att det finns en HACCP, den ska även uppdateras i enlighet med fastlagda rutiner. Observera

- Kontrollera scoopet/omfattningen.
- Är det en aktuell version i förhållande till fastlagda rutiner? Är det samma version som används i anläggningen som den som presenteras ”på kontoret”?
- Hur länge sparas dokumentationen?

OBS att Jordbruksverket inte godkänner HACCP:en, vi kan däremot lämna synpunkter om vi noterar felaktigheter eller anser den inte tillräcklig inom vissa områden, jmf. märkning, Jordbruksverket godkänner inte märkningen men lämnar synpunkter om man inte lever upp till kraven.

Förslag på påföljd

Ev. Allvarlig avvikelse om företaget saknar HACCP-plan (observera bedömningen ovan vilka som inte behöver en formell plan)

Fråga 810: Finns en produktbeskrivning/ar inkluderande relevant säkerhetsinformation?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, BÄ, C, D, E, F, Fm, (J), L, Lm, (M), N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, (X), (Y), Ym, Z

Utskriftsversioner: 1 – 9

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005, Art. 6.2 a
- Förordning (EG) nr 1069/2009 Art. 29

Kommentar

Syftet med produktbeskrivningen är att identifiera att produkten är säker och vilka kriterier som behöver uppfyllas för att man ska anse att den är säker t.ex. att produkten måste värmebehandlas för att undvika mikrobiell tillväxt.

- Sammansättning
- Fysisk och kemisk struktur inkl. vattenhalt, pH, etc. (om relevant)
- Behandling (pelletering, värmebehandling, syrabehandling, etc.)
- Förpackningsinformation
- Hållbarhet och lagringsförhållanden

Det är inte nödvändigt att ha en produktbeskrivning för varje enskilt foder utan man kan göra gruppvisa beskrivningar.

Förslag på påföljd

Ev. Allvarlig avvikelse om produktbeskrivningen saknas, avvikelse om enskilda detaljer saknas.

Fråga 820: Finns ett aktuellt flödesdiagram över produktionen?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, (J), L, Lm, (M), N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, (X), (Y), Ym, Z

Utskriftsversioner: 1 – 9

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005, Art. 6.2 a
- Förordning (EG) nr 1069/2009 Art. 29

Kommentar

Flödesdiagrammet utgör ryggraden i företagets HACCP och är också ett av det viktigaste instrumentet för att kontrollera eventuella svagheter i systemet vid kontroll varför det är viktigt att kontrollera att flödesdiagrammet är uppdaterat och aktuellt (görs lämpligen genom att följa flödet på plats).

- Är flödesdiagrammet heltäckande (jämför med HACCP-planens omfattning) dvs. omfattas alla fodervaror och aktuella processer/aktiviteter?
- Har några ändringar gjorts i flödesdiagrammet och hur har detta godkänts och dokumenterats?

Förslag på påföljd

Ev. Allvarlig avvikelse om flödesdiagrammet, avvikelse om enskilda detaljer saknas eller olika versioner används inom anläggningen.

Fråga 830: Har relevanta faror identifierats och värderats?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, (J), L, Lm, (M), N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, (X), (Y), Ym, Z

Utskriftsversioner: 1 – 9

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005, Art. 6.2 a
- Förordning (EG) nr 1069/2009 Art. 29

Kommentar

Företaget ska kunna visa hur man har gått tillväga för att identifiera de faror som föreligger samt hur man beslutat sig för vilka faror som är relevanta ur fodersäkerhetssynpunkt och därför ska beaktas i HACCP-planen.

Notera specifikt om identifierade faror omfattas av scoopet/omfattningen i HACCP-planen?

Observera att faroidentifieringen även bör omfatta vad som skulle kunna hända vid planerade eller akuta processtop samt i samband med förebyggande underhåll eller reparationer av lokal eller utrustning (det är ofta vid sådana tillfällen problem uppstår).

Ett minimum är att företaget har identifierat kända mikrobiella (salmonella – alltid, campylobakter, EHEC, etc.) och kemiska (mykotoxiner, botulism, dioxin, etc. beroende på vilka råvaror som används) risker, vanligt är även identifiering av fysiska risker i form av främmande föremål.

Förslag på påföljd

Ev. Allvarlig avvikelse om ingen dokumenterad beskrivning av hur risker identifierats och värderats kan presenteras, avvikelse om det brister i enskilda detaljer.

Fråga 840: Finns en förteckning över åtgärder för att förhindra och eliminera identifierade faror eller minska dess inverkan eller förekomst till acceptabla nivåer analyserats?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, (J), L, Lm, (M), N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, (X), (Y), Ym, Z

Utskriftsversioner: 1 – 9

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005, Art. 6.2 a
- Förordning (EG) nr 1069/2009 Art. 29

Kommentar

I och med att enskilda risker har identifierats och värderats ska en analys göra av de möjligheter som företaget har att förhindra eller eliminera identifierade risker eller minska inverkan eller förekomst till acceptabla nivåer.

För många risker räcker det med goda rutiner (grundkrav, fig. 3), såsom hygienregler, rengöringsrutiner, skadedjursbekämpningsprogram, m.m. Andra risker måste kontrolleras regelbundet och åtgärder vidtas i enlighet med specifika rutiner.

Dokumentationen ska beskriva för att förebygga varje enskild risk för vilken bedömningen gjorts att rutiner krävs.

Förslag på påföljd

Ev. Allvarlig avvikelse om dokumentationen saknas, avvikelse vid enskilda brister.

Fråga 850: Har företaget identifierat några kritiska styrpunkter (CCP)?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, (J), L, Lm, (M), N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, (X), (Y), Ym, Z

Utskriftsversioner: 1 – 9

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005 Art. 6.2 b
- Förordning (EG) nr 1069/2009 art. 29.2 b

Kommentar

Identifierade risker som fungerar som ”målvakter” dvs. vid denna punkt elimineras eller reduceras en identifierad risk.

Hur har man fastställt vilka risker som ska betraktas som CCP

- Expertbedömning
- Beslutsträd (har använts, har det använts på rätt sätt)?
- Konsulter.

Har alla identifierade faror beaktas vid CCP-bestämningen?

- Vanliga exempel på CCP är värmebehandling eller metall avskiljning.
- Vid syrning eller kalkning är ofta pH-värdet i kombination i kombination med behandlingstid en CCP.
- Analys av t.ex. mikroorganismer eller oönskade substanser (t.ex. mykotoxiner) kan fungera som en CCP.

Vanligtvis identifieras ett fåtal CCP i en process, i vissa fall inga alls, observera att det är inget krav att fastställa CCP:er.

Hur hanteras de risker som inte bedömts som CCP?

[Kommissionens rekommendation \(2006/576/EG\) av den 17 augusti 2006](#) om förekomst av deoxynivalenol, zearalenon, ochratoxin A, T-2 och HT-2 och fumonisiner i produkter avsedda för foder anger i art. 6 att foderföretagarna i sina system för faroanalys och kritiska styrpunkter (HACCP) tillämpar de värden som avses i punkt 5 för att bestämma de kritiska gränser vid de kritiska styrpunkterna som skiljer mellan godtagbara och icke godtagbara förhållanden, i syfte att förebygga, undanröja eller minska de identifierade farorna.

Tillämpar företaget om det är relevant dessa gränsvärden.

Förslag på påföljd

Ev. Allvarlig avvikelse om identifiering av CCP inte har gjorts och kan presenteras skriftligen, avvikelse vid enskilda brister.

Om kommissionen rekommendation till gränsvärden för mykotoxiner inte är inarbetade i företagets HACCP-plan är detta att betrakta som en allvarlig avvikelse.

Fråga 860: Är gränsvärden för aktuella CCP:er fastställda?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, (J), L, Lm, (M), N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, (X), (Y), Ym, Z

Utskriftsversioner: 1 – 9

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005 Art. 6.2 c
- Förordning (EG) nr 1069/2009 art. 29.2 c

Kommentar

- Hur har gränsvärdena fastställts: Försöksdata, litteratur referenser, regelverket, branschriktlinjer, etc.?
- Kan gränsvärdena observeras eller mätas?
- Är gränsvärdena relevanta dvs. kontrollerar de den aktuella faran?

Observera kommissionens rekommendation 2006/576/EG dessa riktvärden bör användas som gränsvärden av företagen.

Förslag på påföljd

Ev. Avvikelse om enskilda gränsvärden inte angetts.

Fråga 870: Om CCP:er har fastställts kontrolleras dessa på ett korrekt sätt?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, (J), L, Lm, (M), N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, (X), (Y), Ym, Z

Utskriftsversioner: 1 – 9

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005 Art. 6.2 d
- Förordning (EG) nr 1069/2009 art. 29.2 d

Kommentar

- Vem:
  - Är ansvarsfördelningen klargjord?
  - Är personalen utbildad/tränad för uppgiften?
- När:
  - Följs den fastställda frekvensen, är frekvensen relevant?
  - Finns det tydliga kopplingar mellan gränsvärden och korrigerande åtgärder?
- Vad:
  - I enlighet med instruktion/procedurbeskrivning?
  - Lämplig utrustning för kontrollen?
  - Kalibrering av utrustning?
- Hur:
  - Omfattar övervakningssystemet alla CCP:er?
  - Är övervakningssystemet kontrollerat/kalibrerat?
  - Är eventuella provtagningsplaner statistiskt validerade?

Förslag på påföljd

Ev. Allvarlig avvikelse fastlagda CCP:er inte kontrolleras, avvikelser vid enstaka förseelser.

Fråga 880: Utförs korrigerande åtgärder för CCP:er utanför gällande gränsvärden på ett korrekt sätt?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, (J), L, Lm, (M), N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, (X), (Y), Ym, Z

Utskriftsversioner: 1 – 9

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005 Art. 6.2 e
- Förordning (EG) nr 1069/2009 art. 29.2 e

Kommentar

Vilka korrigerande åtgärderna som ska vidtas då en enskild CCP inte ligger inom fastställda värden?

- Vem:
  - Är ansvarsfördelningen klargjord?
    - Har åtgärderna utförts av ansvarig personal?
  - Är personalen utbildad/tränad för uppgiften?
- Vad:
  - I enlighet med instruktion/procedurbeskrivning?
    - Finns lämplig utrustning för kontrollen?
    - Är utrustningen kalibrerad?

Förslag på påföljd

Ev. Allvarlig avvikelse om korrigerande åtgärder inte har utförts i enlighet med plan, avvikelse om åtgärden inte har gjorts av ansvarig personal, etc.

Fråga 890: Omfattar dokumentationssystemet hela HACCP-planen?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, (J), L, Lm, (M), N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, (X), (Y), Ym, Z

Utskriftsversioner: 1 – 9

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005 Art. 6.2 g
- Förordning (EG) nr 1069/2009 art. 29.2 g

Kommentar

- Är dokumentationen tillgänglig för all personal?
- Är dokumentationen tydligt versionsnumrerad?
- Hur länge sparas dokumentationen?
- Är dokumentationen utformad
  - I enlighet med instruktion/procedurbeskrivning?
  - Finns det en CCP-logg för alla CCP:er och har de fyllt i korrekt?
- Fungerar som bevis för utförda åtgärder (signering/kontrasignering)
- Dokumentation ska finnas kring vilka korrigerande åtgärderna som ska vidtas då en enskild CCP inte ligger inom fastställda värden.
- Dokumentation
  - I enlighet med instruktion/procedurbeskrivning? Dokumentation ska finnas över resultat från mätningar, analyser m.m. som visar om varje CCP ligger - och sedan föregående inspektionstillfälle har legat - inom fastställda värden.
  - Visar dokumentationen att man lyckats åtgärda problemet/återfå kontrollen?
  - Det ska framgå vad som görs med färdigt foder som tillverkats under förhållanden när CCP inte varit under kontroll (t.ex. ombearbetning eller destruktion).
  - Fungerar som bevis för utförda åtgärder
    - Datum & tid
    - Signering/kontrasignering

Förslag på påföljd

Ev. Allvarlig avvikelse om inte hela eller större delar av HACCP-planen omfattas, avvikelse för mindre brister.

Grunden/Engagemang

Som nämnts i den generella genomgången är grunden för en säker produktion är ett seriöst engagemang (eng. commitments) inom hela foderföretaget inkluderande tillräcklig kunskap inom området, tid och finansiella resurser för att fastlägga de system som krävs för en säker produktion.

Det har under åren sedan kravet på riskbaserad produktion infördes inte varit allt för ovanligt att företagen presenterat en HACCP-plan som på pappret sett mycket bra ut men det har tydligt framgått att det är en papperskonstruktion för att uppfylla de formella kraven.

HACCP-planen **är inte** till för att tillfredsställa myndigheternas kontrollanter utan ett grundläggande verktyg för företagen att i möjligaste mån säkerställa en säker produktion av foder som därmed i förlängningen är en grund för en god djurhälsa och sunda och säkra livsmedel.

Frågeställningen är dock svår att hantera då det kan vara svårt att visa vad det är som fattas för att man ska kunna påpeka att ett tillräckligt engagemang saknas från företaget sida. Vad man kan kontrollera är

- att HACCP-teamet/ledningen har mandat och resurser för att genomföra och driva HACCP-systemet,
- att HACCP-teamet har en relevant sammansättning och är aktivt
  - regelbundna möten
  - validerar, verifierar och reviderar HACCP-planen
- samt personalens kännedom och användning av systemet.

Frågor avseende engagemanget

Fråga 900: Har HACCP-teamet/ledningen ett tydligt mandat och är systemet tydligt avgränsat?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, (J), L, Lm, (M), N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, (X), (Y), Ym, Z

Utskriftsversioner: 1 – 9

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005
  - Art. 6.1
  - Art. 7.1
- Förordning (EG) nr 1069/2009, Art. 29.1

Kommentar

- Direktiv/mandat från ledningen?
- Årsberättelse
- Har företaget en foderpolicy?

Det är upp till företaget att visa att HACCP-teamet har fått uppgiften, att man har kunskap och resurser att genomföra uppgiften.

HACCP-teamet ska tydliggöra systemets omfattning dvs.

- Vilka segment av processen omfattas
- Omfattas de generella faroområdena (biologiska, kemiska & fysiska) har man inkluderat något annat

Förslag på påföljd

Ev. Avvikelse om ingen dokumentation föreligger som kan visa att företaget har beslutat sig för att arbeta efter HACCP-principerna.

Ev. Avvikelse om systemets omfattning inte klart kan anges.

Fråga 920: Har HACCP-teamet/ledningen en relevant sammansättning och utbildning?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, (J), L, Lm, (M), N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, (X), (Y), Ym, Z

Utskriftsversioner: 1 – 9

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005
  - Art. 6.1
  - Art. 7.1
- Förordning (EG) nr 1069/2009, Art. 29.1

Kommentar

Vilka ingår?

Bör omfatta olika discipliner inom produktionskedjan

- Beslutsfattare: dvs. person med tillräcklig behörighet för att fatta beslut bl.a. om resurstilldelning/fördelning
- Kunskaper inom olika delar av produktionskedjan omfattande såväl produktions- som kvalitetssäkringsled t.ex.
  - Processexpert dvs. en person med kunskaper om produktionsprocessen och processmetoder
  - Kvalitetsexpert dvs. en person med kunskaper om råvarukvalité och den slutliga produkten
  - Anläggningsexpert dvs. en person med kunskaper om anläggningens utrymnen och utrustning
  - Övriga experter vid behov t.ex. specialister på inköp, lagring, transporter och försäljning.

Kontrollera de olika experternas kvalifikationer, erfarenhet och eventuella utbildningsbevis.

Observera att många företag anlitar konsulter för att arbeta fram ett HACCP-paket, detta har i många fall blivit helt fel med framförallt för omfattande och ”krångliga” system. I och med att företaget måste ”äga/kunna” HACCP-systemet så är det viktigt att konsulten inte skriver systemet.

Konsultens uppgift kan vara att fungera som processledare, eller expert inom olika områden t.ex. inom HACCP eller andra områden där företaget saknar expertkunskaper, medverka vid utbildning, implementering och utveckling av systemet.

För att bedriva ett aktivt HACCP-arbete måste teamet tillskansa sig kunskap avseende HACCP systemet och principerna för hur arbetet ska gå till.

Förslag på påföljd

Ev. Avvikelse om viktiga baskunskaper saknas i HACCP-teamet t.ex.

- HACCP-metoden
- Foderproduktion
- Mikrobiologi och kemi

Fråga 980: Är HACCP-teamet aktivt?

Anläggningar: A, B, Bb, Bp, Bä, C, D, E, F, Fm, (J), L, Lm, (M), N, P, Pb, Pk, Po, Pt, Q, R, S, V, (X), (Y), Ym, Z

Utskriftsversioner: 1 – 9

Lagstöd

- Förordning (EG) nr 183/2005
  - Art. 6.1
  - Art. 7.1
- Förordning (EG) nr 1069/2009,
  - Art. 29.1
  - Art. 29.3

Kommentar

- Granska mötesprotokoll
  - Vilka är närvarande (t.ex. kan frånvaro av ledande personal tyder på ett bristande engagemang för HACCP-systemet)?
  - Hur ofta?
    - I enlighet med plan?
    - Pga. ändrade förutsättningar?
  - Har man en aktiv uppföljning av HACCP-systemet
    - Är ett valideringssystem etablerat dvs. regelbunden genomgång av HACCP-planen för att säkerställa att målet nås dvs. att systemet är effektivt.
    - Är ett verifieringssystem etablerat dvs. gör man det man säger att man ska göra?
    - Är ett revideringssystem etablerat dvs. anpassas systemet till ändrade förutsättningar t.ex.
      - Tillgång på råvaror
      - Byggnader och maskiner
      - Personal (ansvarfördelning/antal/kunskapsnivå)
      - Ändringar i regelverken
      - Omvärdsanalys t.ex. RASFF
      - Data från HACCP-systemet
      - Reklamationer
    - Hur kommuniceras denna uppföljning i systemet?

Förslag på påföljd

Ev. Allvarlig avvikelse om HACCP-arbetet inte bedrivs aktivt, avvikelser för enskilda brister.

Bilaga 1

Definitioner

ABP-anläggning: varje anläggning för vilken godkännande, tillstånd eller registrering krävs enligt förordning (EG) nr 1069/2009,

alternativt test: de test som avses i artikel 8.2 och som används i stället för avlägsnande av specificerat riskmaterial (förordning (EG) nr 999/2001),

animaliska produkter: alla produkter som härrör från eller innehåller en produkt som härrör från något av de djur som omfattas av bestämmelserna i direktiv 89/662/EEG eller direktiv 90/425/EEG (förordning (EG) nr 999/2001),

animaliska biprodukter: hela kroppar eller delar av kroppar från djur, produkter av animaliskt ursprung eller andra produkter som fås från djur och inte är avsedda som livsmedel, inbegripet ägg, embryon och sperma (förordning (EG) nr 1069/2009),

användare: de fysiska eller juridiska personer som använder animaliska biprodukter och därav framställda produkter för särskilda utfodringsändamål, för forskning eller andra angivna ändamål (förordning (EG) nr 1069/2009),

anläggning:

- anläggning: varje anläggning eller plats där djur som omfattas av denna förordning hålls, föds upp och hanteras eller visas upp för allmänheten (förordning (EG) nr 999/2001),
- varje plats där det utförs någon verksamhet som inbegriper hantering av animaliska biprodukter eller därav framställda produkter, med undantag för fiskefartyg (förordning (EG) nr 1069/2009),

anläggning för tillverkning av sällskapsdjursfoder: lokaler eller anordningar för tillverkning av sällskapsdjursfoder eller aromatiska inälvsprodukter enligt artikel 24.1 e i förordning (EG) nr 1069/2009 (förordning (EU) nr 142/2011),

aromatiska inälvsprodukter: flytande eller torkade framställda produkter av animaliskt ursprung som används för att förbättra sällskapsdjursfodrets smaklighet (förordning (EG) 142/2011),

avfall: avfall enligt definitionen i artikel 3.1 i direktiv 2008/98/EG, (förordning (EG) nr 1069/2009),

Direktiv 2008/98/EG, art. 3.1, avfall: ämne eller föremål som innehavaren gör sig av med eller avser eller är skyldig att göra sig av med,

avlägsset område: område där djurbeståndet är så litet och där anläggningar för bortscaffande befinner sig så långt bort att de arrangemang som krävs för uppsamling och transport av animaliska biprodukter skulle bli oacceptabelt betungande jämfört med lokalt bortscaffande (förordning (EG) nr 1069/2009),

avyttring: all verksamhet som har till syfte att sälja levande djur eller animaliska produkter som omfattas av denna förordning, till tredje man inom gemenskapen, eller varje annan form av överlåtelse mot eller utan betalning till en sådan tredje man, eller lagring i syfte att senare tillhandahålla en sådan tredje man produkterna (förordning (EG) nr 999/2001),

bearbetat animaliskt protein: animaliskt protein som helt och hållet framställts av kategori 3-material som behandlats i enlighet med kapitel II avsnitt 1 i bilaga X (inbegripet

blodmjöl och fiskmjöl) på ett sådant sätt att det lämpar sig för direkt användning som foderråvara eller för varje annan användning i foder, inklusive sällskapsdjursfoder, eller för användning i organiska gödningsmedel eller jordförbättringsmedel. Hit räknas dock inte blodprodukter, mjölk, mjölkbaserade produkter, mjölkderivat, råmjölk, råmjölksprodukter, slam från centrifugering eller separering, gelatin, hydrolyserat protein och dikalciumfosfat, ägg och äggprodukter, inbegripet äggskal, trikaliumfosfat och kollagen (förordning (EU) nr 142/2011),

bearbetat sällskapsdjursfoder: sällskapsdjursfoder, utom färskt sällskapsdjursfoder, som har bearbetats i enlighet med kapitel II punkt 3 i bilaga XIII (förordning (EU) nr 142/2010),

bearbetningsanläggning: lokaler eller anordningar för bearbetning av animaliska biprodukter enligt artikel 24.1 a i förordning (EG) nr 1069/2009 där animaliska biprodukter bearbetas i enlighet med bilaga IV och/eller bilaga X. (förordning (EU) nr 142/2010),

bearbetningsmetoder: de metoder som förtecknas i kapitlen III och IV i bilaga IV (förordning (EU) nr 142/2011),

behandlade hudar och skinn: produkter som framställs av obehandlade hudar och skinn, utom tuggben, som har

- a) torkats,
- b) torr- eller våtsaltats i minst 14 dagar före avsändandet,
- c) behandlats i minst sju dagar med havssalt med tillsats av 2 % natriumkarbonat,
- d) torkats i minst 42 dagar vid en temperatur på minst 20 °C, eller
- e) konserverats på annat sätt än genom garvning (förordning (EU) nr 142/2011),

behörig myndighet: den centrala myndighet i en medlemsstat som har till uppgift att se till att kraven i denna förordning efterlevs, eller varje annan myndighet till vilken denna uppgift har delegerats. Denna definition ska i förekommande fall också omfatta motsvarande myndighet i ett tredjeland (förordning (EG) nr 999/2001 & 1069/2009),

biogasanläggning: en anläggning där animaliska biprodukter eller därav framställda produkter åtminstone utgör en del av det material som genomgår biologisk nedbrytning under anaeroba förhållanden (förordning (EU) nr 142/2011),

biprodukter från biodling: honung, bivax, drottninggelé, propolis eller pollen som inte är avsedd/avsett att användas som livsmedel (förordning (EU) nr 142/2011),

blandartjänst: arbete som innebär blandning av färdigt kompletteringsfoder och råvaror, vilka tillhandahålles av djurägaren,

Not. Det finns ett antal företag som felaktigt är registrerade som blandartjänst, OBS att företaget får enbart blanda lantbrukarnas råvaror (dvs. råvaror som lantbrukaren tillhandahåller) med ett inköpt kompletteringsfoder. Om företaget själv köper in t.ex. soja eller ärtor m.m. och blandar in i fodret så är företaget att betrakta som en foderleverantör.

blandning av fett: blandning av råoljor, raffinerade oljor, animaliska fetter, oljor som återvunnits från livsmedelsindustrin och/eller produkter framställda därav för att producera en blandad olja eller ett blandat fett, med undantag av enbart lagring av på varandra följande partier (förordning (EU)nr 225/2012),

blod: färskt helblod (förordning (EU) nr 142/2011),

blodprodukter: produkter som framställts av blod eller fraktioner av blod, utom blodmjöl. Produkterna omfattar torkad/djupfryst/flytande plasma, torkat helblod, torkade/djupfrysta/flytande röda blodkroppar eller fraktioner därav och blandningar (förordning (EU) nr 142/2011),

blodmjöl: bearbetat animaliskt protein som framställts genom värmebehandling av blod eller fraktioner av blod enligt kapitel II avsnitt 1 i bilaga X (förordning (EU) nr 142/2011),

bristande efterlevnad: bristande efterlevnad av foder- eller livs-medelslagstiftningen och av bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd (förordning (EG) nr 882/2004)

bärare: ämne som används för att lösa upp, späda, finfördela eller på annat sätt fysiskt ändra en fodertillsats för att göra den enklare att hantera, applicera eller använda, utan att tillsatsens tekniska funktion ändras och utan att själv ha någon annan teknisk inverkan i sig.(förordning (EG) nr 767/2009)

dagsbehov: genomsnittlig, sammanlagd kvantitet foder, beräknat på 12 % vattenhalt, som dagligen krävs för att ett djur av en viss art och ålder inom en bestämd produktionsform skall få sitt totala näringsbehov tillfredsställt (förordning (EG) nr 1831/2003),

dagsgiva: detsamma som dagsbehov,

dokumentkontroll: undersökning av handelsdokument och i tillämpliga fall de med sändningen åtföljande dokument som krävs enligt foder- eller livsmedelslagstiftningen.(förordning (EG) nr 882/2004)

djur: alla ryggradsdjur och ryggradslösa djur (förordning (EG) nr 1069/2010),

djur som misstänks vara smittade med TSE: levande, slaktade eller döda djur som uppvisar eller har uppvisat neurologiska eller beteendemässiga störningar eller ett gradvis försämrat allmäntillstånd som har samband med en störning i centrala nervsystemet och för vilka ingen alternativ diagnos kan fastställas på grundval av information som inhämtats på grundval av en klinisk undersökning, svar på behandling, obduktion eller laboratorieanalys före eller efter djurets död. Alla nötkreatur som har gett positivt resultat i ett snabbtest för bovin spongiform encefalopati (BSE) skall också misstänkas vara smittade med BSE (förordning (EG) nr 999/2001),

driftansvarig: de fysiska eller juridiska personer som har faktisk kontroll över en animalisk biprodukt eller därav framställd produkt, däribland transportörer, handlare och användare (förordning (EG) nr 1069/2009),

etikett: varje etikett, märke, bild eller annan beskrivning som återges i skrift, tryck, stencil, prägling, relief eller stämpel som fästs på en förpackning eller behållare som innehåller foder.(förordningen (EG) nr 767/2009)

export: förflyttning från gemenskapen till ett tredjeland (förordning (EG) nr 1069/2009),

fjäderfä: alla fåglar som föds upp eller hålls i fångenskap för produktion av kött eller ägg för konsumtion samt för avelsändamål för sådan produktion,
Not. Olika former av burfåglar räknas som sällskapsdjur.

fettderivat: produkter framställda av utsmält fett, som vad gäller utsmält fett från kategori 1- eller kategori 2- material har bearbetats i enlighet med kapitel XI i bilaga XIII (förordning (EU) nr 142/2011),

fettgrevar: proteinhaltiga rester från utsmältning och därefter partiell separation av fett och vatten (förordning (EG) 142/2011),

fysisk kontroll: undersökning av foder eller livsmedel, eventuellt även kontroll av transportmedlet, förpackningen, märkningen och temperaturen samt provtagning för analys och laboratorietest och varje annan kontroll som krävs för att kontrollera att foder- eller livsmedelslagstiftningen efterlevs.(förordning (EG) nr 882/2004)

foder: alla ämnen eller produkter, inbegripet tillsatser, och oberoende av om de är bearbetade, delvis bearbetade eller obearbetade, som är avsedda för utfodring av djur (förordning (EG) nr 178/2002),

foderanläggning: (anläggning) varje enhet i ett foderföretag (förordning (EG) nr 183/2005),

foderblandning: blandning av minst två foderråvaror, med eller utan fodertillsatser, avsedd att användas som helfoder eller kompletteringsfoder för djur (förordning (EG) nr 767/2009),

foderföretagare: fysisk eller juridisk person som ansvarar för att säkerställa att kraven i denna förordning uppfylls i det foderföretag som står under vederbörandes kontroll (förordning (EG) nr 767/2009)

foderråvaror: foderråvaror enligt definitionen i artikel 3.2 g i förordning (EG) nr 767/2009 som är av animaliskt ursprung, inbegripet bearbetat animaliskt protein, blodprodukter, utsmält fett, äggprodukter, fiskolja, fettderivat, kollagen, gelatin och hydrolyserat protein, dikalciumfosfat, trikalسيومfosfat, mjölk, mjölkbaserade produkter, mjölkderivat, råmjölk, råmjölksprodukter och slam från centrifugering eller separering (förordning (EU) nr 142/2011),

före detta livsmedel: sådana animaliska biprodukter som omfattas av art 10 f i förordning (EG) nr 1069/2009.

fiskmjöl: bearbetat animaliskt protein från vattenlevande djur utom havslevande däggdjur (förordning (EU) nr 142/2011),

fiskolja: olja som framställts genom bearbetning av vattenlevande djur eller olja som framställts genom bearbetning av fisk som är avsedd att användas som livsmedel och denna olja har den driftansvarige avsett för andra ändamål än som livsmedel (förordning (EU) nr 142/2011),

foder: foder enligt definition i artikel 3.4 i förordning (EG) nr 178/2002 (förordning (EG) nr 1069/2009):

Förordning (EG) nr 178/2002, art. 3.4, foder: alla ämnen eller produkter, inbegripet tillsatser, och oberoende av om de är bearbetade, delvis bearbetade eller obearbetade, som är avsedda för utfodring av djur.

foderhygien: de åtgärder och villkor som är nödvändiga för att bemästra faror och säkerställa att ett djurfoder är tjänligt med hänsyn till dess avsedda användningsområde (förordning (EG) nr 183/2005),

foderlagstiftning: lagar och andra författningar om foder i allmänhet och fodersäkerhet i synnerhet, både på gemenskapsnivå och på nationell nivå. Definitionen omfattar alla led i produktions-, bearbetning- och distributionskedjan av foder samt användningen av foder. (förordning (EG) nr 882/2004)

foderleverantör: den som i första led, efter införsel eller tillverkning, släpper ut foder på marknaden. Den som utför blandartjänst är inte att anse som foderleverantör.

foderråvara: produkter av vegetabiliskt eller animaliskt ursprung, vars främsta syfte är att uppfylla djurs näringsbehov, i naturligt tillstånd, färska eller konserverade liksom produkter som härletts därur genom industriell bearbetning och organiska eller oorganiska ämnen, med eller utan fodertillsatser, som är avsedda för utfodring av djur, antingen direkt

som sådana, eller efter bearbetning eller för att framställa foderblandningar eller som bärare i förblandningar (förordning (EG) nr 767/2009)¹⁰,

fodertillsats: ämnen, mikroorganismer eller preparat, utom foderråvaror och förblandningar, som avsiktligt tillsätts foder eller vatten för att särskilt fylla en eller fler av de funktioner som anges i artikel 5.3 (förordning (EG) nr 1831/2003).

Not.

- *Art. 5.3 Huruvida ett ämne, en mikroorganism eller ett preparat är en sådan fodertillsats som omfattas av räckvidden för denna förordning får vid behov avgöras i enlighet med förfarandet i artikel 22.2.*
- *Art. 22.2 När det hänvisas till denna punkt skall artiklarna 5 och 7 i beslut 1999/468/EG tillämpas med beaktande av bestämmelserna i artikel 8 i det beslutet.*

framställd av genetiskt modifierade organismer: helt eller delvis härledd från genetiskt modifierade organismer utan att innehålla eller bestå av genetiskt modifierade organismer. (Förordning (EG) nr 1829/2003)

framställda produkter: produkter som framställts genom en eller flera behandlingar, omvandlingar eller steg i bearbetningen av animaliska biprodukter (förordning (EG) nr 1069/2009).

främmande ämne: varje typ av ämne eller produkt, med undantag av smittförande ämnen, som förekommer i och/eller på en produkt avsedd att användas som foder och som kan medföra fara för djurs eller människors hälsa eller för miljön eller kan ha en negativ verkan på animalieproduktionen (direktiv 2002/32/EG),

färgkodning: systematisk användning av färger enligt kapitel II punkt 1 c i bilaga VIII för att lämna uppgifter som föreskrivs i denna förordning på ytan eller en del av ytan på förpackningar, behållare eller fordon, eller på etiketter eller symboler som anbragts på dem (förordning (EU) nr 142/2011),

färskt sällskapsdjursfoder: sällskapsdjursfoder som innehåller visst kategori 3-material som inte har genomgått någon annan typ av konservering än kylning eller frysning (förordning (EU) nr 142/2011),

förblandning: blandningar av fodertillsatser eller blandningar av en eller flera fodertillsatser med foderråvaror eller vatten som används som bärare och som inte är direkt avsedda för utfodring (förordning (EG) nr 1831/2003),

förbränningsanläggning: varje stationär eller mobil teknisk enhet och utrustning avsedd för värmebehandling av avfall enligt definitionen i artikel 3.4 i direktiv 2000/76/EG (förordning (EU) nr 142/2011),

förbränning: bortskaffande av animaliska biprodukter eller därav framställda produkter som avfall i en förbränningsanläggning enligt definitionen i artikel 3.4 i direktiv 2000/76/EG (förordning (EU) nr 142/2011),

förbränning för energiproduktion: process som innefattar oxidering av bränsle för utnyttjande av energivärdet i de animaliska biprodukter eller därav framställda produkter som inte är avfall (förordning (EU) nr 142/2011),

företagare: en fysisk eller juridisk person som släpper ut en produkt på marknaden eller som tar emot en produkt som har släppts ut på marknaden i gemenskapen, antingen från en medlemsstat eller från ett tredje land, vid något stadium av produktions- och

---

¹⁰ EUT L 229, 1.09.2009, s. 1, (Celex 32009R0767).

distributionskedjan, men inte den slutliga konsumenten(förordning (EG) nr 1830/2003 & förordning (EG) nr 767/2009)

garantitid: den period under vilken den person som ansvarar för märkningen garanterar att fodret behåller de angivna egenskaperna; enbart en garantitid får anges för fodret som helhet och fastställs på grundval av garantitiden för var och en av fodrets beståndsdelar.(förordningen (EG) nr 767/2009)

garvning: hårdgörande av hudar med vegetabiliska garvmedel, kromsalter eller andra ämnen såsom aluminiumsalter, järnsalter, kiselsalter, aldehyder och kinoner eller andra syntetiska härdare (förordning (EU) nr 142/2011),

gelatin: naturligt, lösligt protein, gelbildande eller icke gelbildande, som erhållits genom partiell hydrolys av kollagen som framställts av ben, hudar och skinn, senor och ligament från djur (förordning (EG) 142/2011),

genetiskt modifierad organism(GMO): i den betydelse som fastställs i artikel 2.2 i direktiv 2001/18/EG med undantag av sådana organismer som erhålls med hjälp av de metoder för genetisk modifiering som förtecknas i bilaga I B till direktiv 2001/18/EG.(Förordning (EG) nr 1829/2003)

genetiskt modifierat foder: foder som innehåller, består av eller framställs av genetiskt modifierade organismer. (Förordning (EG) nr 1829/2003)

genetiskt modifierad organism för användning i foder: en genetiskt modifierad organism som kan användas som foder eller som utgångsmaterial för framställning av foder.(Förordning (EG) nr 1829/2003)

godkänd deponi: en deponi för vilken ett tillstånd utfärdats i enlighet med direktiv 1999/31/EG (förordning (EG) nr 1069/2009),

gränsmjölk: blandning av mjölk, mjölkbaserade produkter eller därav framställda produkter med vatten som samlats upp under sköljning av mejeriutrustning, däribland behållare för mejeriprodukter, innan de rengjorts och desinficerats (förordning (EG) 142/2011),

guano: naturlig produkt som har samlats in från ekskrementer från fladdermöss eller vilda sjöfåglar och som inte har mineraliserats (förordning (EU) nr 142/2011),

gödningsmedel: varje ämne som innehåller animaliska produkter som används på mark för att främja tillväxten. Det får innehålla röttningsrester från biogasproduktion eller kompostering (förordning (EG) nr 999/2001),

helfoder: foderblandning som genom sin sammansättning ger dagsbehovet av näring (förordning (EG) nr 767/2009),

gränsmjölk: blandning av mjölk, mjölkbaserade produkter eller därav framställda produkter med vatten som samlats upp under sköljning av mejeriutrustning, däribland behållare för mejeriprodukter, innan de rengjorts och desinficerats (förordning (EU) nr 142/2011),

handel: handel med varor mellan medlemsstater enligt artikel 28 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (förordning (EU) nr 142/2011),

helkonserverat sällskapsdjursfoder: värmebehandlat sällskapsdjursfoder som är inneslutet i hermetiskt förslutna behållare (förordning (EU) nr 142/2011),

hermetiskt försluten behållare: behållare som är utformad och avsedd att förhindra att mikroorganismer tar sig in (förordning (EU) nr 142/2011),

hydrolyserat protein: polypeptider, peptider och aminosyror samt blandningar av dessa som erhållits genom hydrolys av animaliska biprodukter (förordning (EG) 142/2011),

icke livsmedelsproducerande djur: djur som utfodras, föds upp eller hålls men inte används som livsmedel, t.ex. pälsdjur, sällskapsdjur, laboratoriedjur, zoodjur och cirkusdjur (förordning (EG) nr 767/2009),

identitetskontroll: okulärbesiktning för att kontrollera att de intyg eller andra dokument som åtföljer sändningen överensstämmer med sändningens märkning och innehåll.(förordning (EG) nr 882/2004)

inbesiktning: inspektion av anläggning eller plats för omlastning innan ett beslut om godkännande kan fattas.

införsel: begreppet avser i dessa föreskrifter foder som importeras eller förs in i Sverige från ett land som är medlem av Europeiska unionen (EU) eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES),

inspektion: undersökning av varje aspekt av foder, livsmedel, djurhälsa och djurskydd för att kontrollera efterlevnaden av de rättsliga kraven i foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna avseende djurhälsa och djurskydd.(förordning (EG) nr 882/2004)

kategori: någon av de klassificeringskategorier som avses i kapitel C i bilaga II (förordning (EG) nr 999/2001),

kartläggning: planerad undersökning som görs för att få en överblick av hur foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd efterlevs. (förordning (EG) nr 882/2004)

kollagen: proteinbaserad produkt som framställts av hudar, skinn, ben och senor från djur (förordning (EG) 142/2011),

kompletteringsfoder: foderblandning med högt innehåll av vissa ämnen men som genom sin sammansättning bara tillgodoser dagsbehovet av näring om det ges i kombination med annat foder (förordning (EG) nr 767/2009),

komposteringsanläggning: en anläggning där animaliska biprodukter eller därav framställda produkter åtminstone utgör en del av det material som genomgår biologisk nedbrytning under aeroba förhållanden (förordning (EU) nr 142/2011),

kött- och benmjöl: animaliskt protein som framställts genom bearbetning av kategori 1- eller kategori 2-material enligt en av bearbetningsmetoderna i kapitel III i bilaga IV i förordning (EG) 142/2011 (förordning (EG) 142/2011),

kontroll: kontroll av om specificerade krav har uppfyllts, genom undersökning och bedömning av sakligt underlag. (förordning (EG) nr 882/2004)

kontrollorgan: en oberoende tredje part till vilken den behöriga myndigheten har delegerat vissa kontrolluppgifter (förordning (EG) nr 882/2004),

kontrollplan: en av den behöriga myndigheten upprättad beskrivning med allmän information om hur dess offentliga kontrollsystem är uppbyggt och organiserat.(förordning (EG) nr 882/2004)

kontrollprov: en genetiskt modifierad organism eller dess genetiska material(positivt prov) och den moderorganism eller dess genetiska material som har använts för den genetiska modifieringen(negativt prov) (förordning (EG) nr 1829/2003)

konventionell motsvarighet: ett liknande livsmedel eller foder som framställs utan hjälp av genetisk modifiering och som under långt tid inneburet säker användning (Förordning (EG) nr 1829/2003)

laboratoriereagens: förpackad produkt, färdig att tas i bruk, som innehåller animaliska biprodukter eller därav framställda produkter och som sådan eller i kombination med ämnen av icke-animaliskt ursprung är avsedd för specifik användning i laboratorier som reagens eller reagensprodukt, kalibrerings- eller kontrollmaterial för påvisande, mätning, undersökning eller framställning av andra ämnen.

lagring av framställda produkter: anläggning med verksamhet som beskrivs i artikel 24.1.j i förordning (EG) nr 1069/2009:
Art. 24 Godkännande av anläggning

1. Driftansvariga ska se till att anläggningar som de har kontroll över godkänns av den behöriga myndigheten i de fall då dessa anläggningar bedriver verksamhet av ett eller flera av följande slag:

- h. Lagring av framställda produkter avsedda för
  - i) bortscaffande genom deponering eller förbränning eller för återvinning eller bortscaffande genom samförbränning,
  - ii) användning som bränsle vid förbränning för energiproduktion,
  - iii) användning som foder, med undantag för anläggningar som godkänts eller registrerats i enlighet med förordning (EG) nr 183/2005,
  - iv) användning som organiska gödningsmedel och jordförbättringsmedel, med undantag för lagring direkt på platsen där de ska spridas.

lagring av foder innehållande läkemedel: lagring av foder innehållande läkemedel hos foderleverantörer, legotillverkare, butik eller lager.

legotillverkare: den som tillverkar foder på annans uppdrag utan att vara ansvarig för fodrets utsläppande på marknaden,

likvärdighet: olika systems eller åtgärders förmåga att uppnå samma mål (förordning (EG) nr 882/2004)

livsmedel: livsmedel enligt definitionen i artikel 2 i förordning (EG) nr 178/2002 (förordning (EG) nr 1069/2009):

Förordning (EG) nr 178/2002, art. 2, I denna förordning avses med livsmedel alla ämnen eller produkter, oberoende av om de är bearbetade, delvis bearbetade eller obearbetade, som är avsedda att eller rimligen kan förväntas att förtäras av människor.

Livsmedel inbegriper drycker, tuggummi och alla ämnen, inklusive vatten, som avsiktligt tillförts livsmedlet under dess framställning, beredning eller behandling. Livsmedel inbegriper vatten från och med den punkt där värdena skall iakttas enligt artikel 6 i direktiv 98/83/EG och utan att kraven i direktiv 80/778/EEG och 98/83/EG åsidosätts.

Livsmedel inbegriper inte

- a) foder,*
- b) levande djur, utom om de har behandlats för att släppas ut på marknaden som livsmedel,*
- c) växter före skörd,*
- d) läkemedel i den mening som avses i rådets direktiv 65/65/EEG (1) och 92/73/EEG (2),*
- e) kosmetika i den mening som avses i rådets direktiv 76/768/EEG (3),*
- f) tobak och tobaksprodukter i den mening som avses i rådets direktiv 89/622/EEG (4),*

g) narkotika eller psykotropa ämnen i den mening som avses i Förenta nationernas allmänna narkotikakonvention från 1961 och i Förenta nationernas konvention från 1971 om psykotropa ämnen,

h) rests substanser och främmande ämnen.

livsmedelsproducerande djur: djur som utfodras, föds upp eller hålls för att användas som livsmedel, även djur som inte används som livsmedel men hör till en ras som normalt används som livsmedel inom gemenskapen (förordning (EG) nr 767/2009),

läkemedel: begreppet har i dessa föreskrifter samma betydelse som i Läkemedelslagen (1992:859),

mag- och tarminnehåll: innehåll från däggdjur och strutsfåglars mage och tarmar (förordning (EU) nr 142/2011),

matavfall: alla typer av matavfall, inklusive använd matolja, från restauranger, storkök och andra typer av kök, inbegripet centralkök och hushållskök (förordning (EU) nr 142/2011),

mellanhantering: anläggning med verksamhet som beskrivs i artikel 19.b i förordning (EU) nr 142/2011):

Kapitel II när de i enlighet med artikel 24.1 i i den förordningen lagrar animaliska biprodukter och när de genom de följande verksamheterna i artikel 24.1 h i den förordningen hanterar animaliska biprodukter efter det att de samlats in:

i) Sortering.

ii) Styckning.

iii) Kylning.

iv) Frysning.

v) Saltning.

vi) Konservering på annat sätt.

vii) Borttagning av hudar och skinn eller av specificerat riskmaterial.

viii) Verksamhet som inbegriper hantering av animaliska biprodukter och som utförs i överensstämmelse med skyldigheterna enligt unionens veterinärslagstiftning.

ix) Hygienisering/pastörisering av animaliska biprodukter som är avsedda för omvandling till biogas/kompostering, innan sådan omvandling eller kompostering i enlighet med bilaga V till den här förordningen sker i en annan anläggning.

x) Siktning.

mellanprodukt: framställd produkt

- a) som är avsedd för tillverkning av läkemedel, veterinärmedicinska läkemedel, medicintekniska produkter, aktiva medicintekniska produkter för implantation, medicintekniska produkter för in vitro-diagnostik eller laboratoriereagenser,
- b) som har kommit så långt i utformnings-, omvandlings- och framställningsprocessen att materialet kan anses som en framställd produkt och användas som en sådan antingen direkt eller som komponent i en sådan produkt,
- c) som dock behöver hanteras eller omvandlas ytterligare, till exempel blandas, ytbehandlas, sätts ihop, förpackas eller märkas för att produkten ska vara lämplig att släppas ut på marknaden eller tas i bruk som läkemedel, veterinärmedicinskt läkemedel, medicinteknisk produkt, aktiv medicinteknisk produkt för implantation, medicinteknisk produkt för in vitro-diagnostik respektive laboratoriereagens (förordning (EU) nr 142/2011),

mineralfoder: kompletteringsfoder som innehåller minst 40 % råaska (förordning (EG) nr 767/2009),

mjölknäring: foderblandning som, i torr form eller efter utspädning med en viss mängd vätska, ges till ungdjur som ett tillägg till eller ersättning för mjöl efter kolostrum eller till ungdjur såsom kalvar, lamm eller killingar avsedda för slakt(förordning (EG) nr 767/2009)

märkningen: varje text, uttryck, varumärke, märkesnamn, bild eller symbol som beskriver ett foder och som anger denna information oavsett medium såsom på förpackning, behållare, anslag, etikett, dokument, förslutningsdon eller på Internet och som avser eller åtföljer i fråga, inbegripet för annonseringsändamål.(förordning (EG) nr 767/2009)

naturgödsel: alla slags ekskrementer och/eller urin från produktionsdjur, utom från odlad fisk, med eller utan strö (förordning (EG) nr 1069/2009),

obehandlade hudar och skinn: alla typer av hud- och underhudsvävnad som inte har genomgått någon annan behandling än styckning, kylning eller frysning (förordning (EU) nr 142/2011),

obehandlade fjädrar och delar av fjädrar: andra fjädrar och delar av fjädrar och delar av fjädrar som behandlats

- a) med ånga, eller
- b) med någon annan metod som säkerställer att inga oacceptabla risker kvarstår (förordning (EU) nr 142/2011),

obehandlad ull: annan ull än ull som har

- a) fabriktvättats,
- b) erhållits genom garvning, eller
- c) behandlats med någon annan metod som säkerställer att inga oacceptabla risker kvarstår (förordning (EU) nr 142/2011),

obehandlat hår: annat hår än hår som har

- a) fabriktvättats,
- b) erhållits genom garvning, eller
- c) behandlats med någon annan metod som säkerställer att inga oacceptabla risker kvarstår (förordning (EU) nr 142/2011),

obehandlade svinborst: andra svinborst än svinborst som har

- a) fabriktvättats,
- b) erhållits genom garvning, eller
- c) behandlats med någon annan metod som säkerställer att inga oacceptabla risker kvarstår (förordning (EU) nr 142/2011),

offentlig kontroll: varje form av kontroll som utförs av den behöriga myndigheten eller av gemenskapen i syfte att kontrollera efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd (förordning (EG) nr 882/2004),

officiell veterinär: en veterinär som förordnats av den behöriga centrala myndigheten i ett land,

omhändertagande: det förfarande enligt vilket den behöriga myndigheten säkerställer att foder eller livsmedel inte flyttas eller manipuleras i avvaktan på beslut om dess destination och som innefattar foder-och livsmedelsföretagares lagring i enlighet med instruktioner från den behöriga myndigheten.(förordning (EG) nr 882/2004)

organiska gödningsmedel och jordförbättringsmedel: olika material av animaliskt ursprung som, vart och ett för sig eller tillsammans, används för att bibehålla eller förbättra växternas näringsförsörjning samt jordens fysikaliska och kemiska egenskaper och biologiska aktivitet. Dessa material kan bestå av naturgödsel, icke-mineraliserad guano, mag- och tarminnehåll, kompost och rötrest (förordning (EG) nr 1069/2009),

parti: en identifierbar mängd foder som konstaterats ha gemensamma egenskaper som ursprung, sort, förpackningsmetod, förpackare, avsändare eller märkning; när det gäller en produktionsprocess: en produktionsenhet från ett och samma tillverkningsställe som framställts med samma produktionsparametrar, eller ett antal sådana enheten som producerats samtidigt och lagrats tillsammans.(förordning (EG) nr 767/2009 & 252/2012)

presentation: form, utseende eller förpackningsmetod och de förpackningsmaterial som använts för fodret samt det sätt på vilket det arrangerats och uppvisats (förordning (EG) nr 767/2009).

primärproducent: den som bedriver primärproduktion av foder,

primärproduktion: produktion, uppfödning eller odling av primärprodukter inklusive skörd, mjölkning och produktion av livsmedelsproducerande djur före slakt. Jakt, fiske och insamling av vilda produkter omfattas också (förordning (EG) nr 178/2002),

processad foderråvara: foderråvara som har genomgått en mekanisk och/eller kemisk bearbetning; som processad foderråvara räknas inte foderråvaror som enbart har genomgått en torkningsprocess,

processhjälpmiddel: alla ämnen som inte i sig används som foder, men som används avsiktligt vid bearbetning av foder eller foderråvaror för att uppnå ett visst tekniskt mål under behandlingen eller bearbetningen och som kan resultera i en oavsiktlig men tekniskt sett oundviklig förekomst av restsubstanser eller derivat därav i slutprodukten, förutsatt att dessa restsubstanser inte inverkar negativt på djurs och människors hälsa eller på miljön och inte har någon teknisk inverkan på slutprodukten (förordning (EG) nr 1831/2003),

produkter av animaliskt ursprung: produkter av animaliskt ursprung enligt definitionen i punkt 8.1 i bilaga I till förordning (EG) nr 853/2004 (förordning (EG) 1069/2009):

Förordning (EG) nr 853/2004, art.8.1 Produkter av animaliskt ursprung:

- *livsmedel av animaliskt ursprung, inklusive honung och blod,*
- *levande musslor, levande tagghudingar, levande manteldjur och levande marina snäckor avsedda att användas som livsmedel, och*
- *andra djur avsedda att behandlas i syfte att levereras levande till konsumenten.*

produkter framställda av vegetabiliska oljor: andra produkter framställda av vegetabiliska råoljor eller återvunna vegetabiliska oljor genom oleokemisk bearbetning eller biodieselmbearbetning eller destillation eller kemisk eller fysikalisk raffinering än raffinerad olja (förordning (EU) nr 225/2012),

produkt för in vitro-diagnostik: förpackade produkter, färdiga att tas i bruk, som innehåller en blodprodukt eller en annan animalisk biprodukt, och som – enskilt eller i kombination – används som reagens, reagensprodukter, kalibreringsmedel, kit eller varje annan typ av system, och som är avsedda att användas in vitro vid undersökning av prover från människor eller djur, och som enbart eller huvudsakligen ska användas för diagnos av fysiologiskt tillstånd, hälsotillstånd, sjukdomar eller genetiska defekter eller för att fastställa säkerhet och förenlighet med olika reagenser. Hit räknas inte donerade organ eller donerat blod(förordning (EU) nr 142/2011),

produktionsdjur (förordning (EG) 1069/2009):

- a) alla djur som hålls, göds eller föds upp av människor och används för framställning av livsmedel, ull, päls, fjädrar, hudar och skinn eller andra produkter som fås från djur eller för annat ändamål inom jordbruket,
- b) hästdjur.

prover för forskning och diagnostik: animaliska biprodukter och därav framställda produkter som är avsedda för följande ändamål: undersökning i samband med diagnostisk verksamhet eller analys för att främja den vetenskapliga och tekniska utvecklingen i samband med undervisning eller forskning (förordning (EU) nr 142/2011),

provtagning: provtagning, med statistiskt korrekt underlag, från djur eller deras omgivning eller från animaliska produkter för att ställa en sjukdomsdiagnos eller fastställa släktskap, övervaka hälsan samt kontrollera frånvaron av mikrobiologiska agens eller vissa material i animaliska produkter (förordning (EG) nr 999/2001),

pälsdjur: djur som hålls eller föds upp för pälsproduktion och som inte används som livsmedel (förordning (EU) nr 142/2011),

restprodukter från förbränning och samförbränning: restprodukter enligt definitionen i artikel 3.13 i direktiv 2000/76/EG som uppstår i förbrännings- eller samförbränningsanläggningar där animaliska biprodukter eller därav framställda produkter behandlas (förordning (EU) nr 142/2011),

revision: en systematisk och oberoende undersökning för att avgöra om verksamheter och resultat från dessa överensstämmer med planerade åtgärder och om åtgärderna har genomförts på ett effektivt sätt och är lämpliga för att nå målen. (förordning (EG) nr 882/2004)

risk: funktion av sannolikheten för en negativ hälsoeffekt och denna effekts allvarlighetsgrad till följd av en fara (förordning (EG) nr 178/2002),

riskbedömning: vetenskapligt baserat förfarande som består av fyra steg: bestämning av faror, beskrivning av faror, bedömning av exponeringen och beskrivning av risken (förordning (EG) nr 178/2002),

rötrestart: restprodukt från omvandling av animaliska biprodukter i en biogasanläggning (förordning (EU) nr 142/2011),

samförbränning: återvinning eller bortskaffande av animaliska biprodukter eller därav framställda produkter, om de är avfall, i en samförbränningsanläggning (förordning (EU) nr 142/2011),

samförbränningsanläggning: varje stationär eller mobil anläggning vars huvudsakliga ändamål är energialstring eller tillverkning av materiella produkter enligt definitionen i artikel 3.5 i direktiv 2000/76/EG (förordning (EU) nr 142/2011),

sats: en produktionsenhet som producerats i en och samma anläggning enligt enhetliga produktionsparametrar, såsom materialets ursprung, eller ett antal sådana enheter, om de har producerats i en kontinuerlig process i en och samma anläggning och har lagrats tillsammans som en lastenhet (förordning (EU) nr 142/2011),

slaktkropp: slaktkropp enligt definitionen i punkt 1.9 i bilaga I till förordning (EG) nr 853/2004 (förordning (EG) nr 1069/2009):

Förordning (EG) nr 853/2004, bilaga I, 1.9 Slaktkropp: kroppen av ett djur efter avlivning och uppslaktning.

slam från centrifugering eller separering: material som tillvaratagits som en biprodukt när obehandlad mjölk renas och separeras till skummjölk och grädde (förordning (EG) nr 1069/2009),

snabbtest: de analysmetoder som avses i kapitel C.4 i bilaga X och som ger ett resultat inom 24 timmar (förordning (EG) nr 999/2001),

specificerat riskmaterial: de vävnader som specificeras i bilaga V. Om inte annat anges, skall produkter som innehåller eller härrör från dessa vävnader inte inbegripas i denna definition (förordning (EG) nr 999/2001),

spårbarhet: att genetiskt modifierade organismer och produkter som är framställda av genetiskt modifierade organismer kan spåras vid utsläppandet på marknaden i alla stadier av hela produktions-och distributionskedjan (förordning (EG) nr 1830/2003)

sällskapsdjur:

- icke livsmedelsproducerande djur som är av en art som utfodras, föds upp eller hålls, men normalt inte används som livsmedel inom gemenskapen (förordning (EG) nr 767/2009),
- djur av sådana arter som, utan att användas som livsmedel, i normala fall hålls och föds upp av människor i annat syfte än användning som produktionsdjur (EG) nr 1069/2009,

sändning: en kvantitet produkter av samma slag som omfattas av samma hälsointyg eller dokument och som befordras med samma transportmedel vid en given tidpunkt

särskilt näringsbehov (dietfoder): syftet att tillfredsställa det särskilda näringsbehovet hos djur vars upptagningsförmåga och ämnesomsättning är eller kan vara tillfälligt eller permanent störd och som därför behöver foder som är lämpat för dem (förordning (EG) nr 767/2009),

sällskapsdjur: djur av sådana arter som, utan att användas som livsmedel, i normala fall hålls och föds upp av människor i annat syfte än användning som produktionsdjur (förordning (EG) nr 1069/2009),

sällskapsdjursfoder: foder till sällskapsdjur och tuggben som

- a) innehåller annat kategori 3-material än sådant som avses i artikel 10 n, o och p i förordning (EG) nr 1069/2009, och
- b) kan innehålla importerat kategori 1-material bestående av animaliska biprodukter som framställts av djur som varit föremål för illegal behandling enligt definitionen i artikel 1.2 d i direktiv 96/22/EG eller artikel 2 b i direktiv 96/23/EG (förordning (EU) nr 142/2011),

taxidermi: konsten att preparera, fylla ut och montera djurskinn så att de ser levande ut och så att det inte överförs oacceptabla risker för människors och djurs hälsa genom det monterade skinnet (förordning (EG) 142/2011),

TSE: samtliga former av transmissibel spongiform encefalopati utom de som människor kan drabbas av (förordning (EG) nr 999/2001),

tuggben: produkter avsedda för sällskapsdjur att tugga på och som tillverkats av ogarvade hudar och skinn från hovdjur eller av annat material av animaliskt ursprung (förordning (EG) 142/2011),

transitering: förflyttning genom gemenskapen från ett tredjelands territorium till ett territorium i ett annat tredjeland, utom med båt eller flyg (förordning (EG) nr 1069/2009),

trycksterilisering: bearbetning av animaliska biprodukter, efter sönderdelning till en partikelstorlek på högst 50 mm till en kärntemperatur på mer än 133 °C i minst 20 minuter utan avbrott och vid ett tryck (absolut) på minst 3 bar (förordning (EG) nr 1069/2009),

unik identitetsbeteckning: en enkel numerisk eller alfanumerisk kod som tjänar till att identifiera en genetiskt modifierad organism med utgångspunkt från den godkända transformatonshändelse från vilken organismen har utvecklats, och som ger möjlighet att inhämta specifika uppgifter om den genetiskt modifierade organismen (förordning (EG) nr 1830/2003)

utsmält fett: antingen fett som framställts genom bearbetning av

- a) animaliska biprodukter, eller
- b) produkter avsedda som livsmedel som den driftansvarige har avsett för andra ändamål än som livsmedel (förordning (EU) nr 142/2011),

uppsamlingscentral: andra anläggningar än bearbetningsanläggningar där de animaliska biprodukter som avses i artikel 18.1 i förordning (EG) nr 1069/2009 samlas in i syfte att användas för utfodring av de djur som avses i samma artikel (förordning (EU) nr 142/2011),
Artikel 23.2 c De djur som avses i stycke a är följande:

- i) *djurparksdjur,*
- ii) *cirkusdjur,*
- iii) *andra kräddjur och rovfåglar än djurparksdjur och cirkusdjur,*
- iv) *pälsdjur,*
- v) *vilda djur vars kött inte är avsett som livsmedel*
- vi) *hundar från etablerade kennlar eller grupper av sådana hundar som jakt- eller draghundar,*
- vii) *fluglarver som skall användas som fiskagn.*

utsläppande på marknaden: innehav av livsmedel eller foder för försäljning, inbegripet utbudande till försäljning eller varje annan form av överlåtelse, kostnadsfri eller inte, samt försäljning, distribution och andra former av överlåtelse. (Förordning (EG) nr 1829/2003)

tillverkningsparti (parti): vart och ett av de partier som tillverkats satsvis eller det parti som vid kontinuerlig tillverkning tillverkats inom ett dygn,

tredje land: land som inte hör till Europeiska gemenskapens tullområde enligt artikel 3 till rådets [förordning \(EEG\) nr 2913/92](#) om inrättandet av en tullkodex för gemenskapen och från vilket införsel inte är förbjuden enligt 4 § 1 – 2 förordningen (1994:1830) om införsel av levande djur m.m.,

utfodring av djur: fodertillförsel via munnen till djurets magtarmkanal i syfte att täcka djurets näringsbehov och/eller upprätthålla produktiviteten hos normalt friska djur (förordning (EG) nr 767/2009),

utgångsmaterial: råvaror eller andra animaliska produkter från vilka eller med vars hjälp de produkter som avses i artikel 1.2 a och 1.2 b framställs (förordning (EG) nr 999/2001),

utsläppande på marknaden:

- innehav av livsmedel eller foder för försäljning, inbegripet utbudande till försäljning eller varje annan form av överlåtelse, kostnadsfri eller inte, samt försäljning, distribution och andra former av överlåtelse (förordning (EG) nr 178/2002)
- all verksamhet som syftar till att sälja animaliska biprodukter eller därav framställda produkter till tredje man i gemenskapen eller varje annan form av överlåtelse mot betalning eller utan motprestation till sådan tredje man eller lagring för leverans till sådan tredje man (förordning (EG) nr 1069/2009),

varuprover: animaliska biprodukter eller därav framställda produkter avsedda för särskilda undersökningar eller analyser för genomförande av en produktionsprocess eller utveckling av foder eller andra framställda produkter, inbegripet testning av maskiner, för användning i en anläggning som

- a) framställer foder eller produkter till andra ändamål än som livsmedel och foder, eller
- b) bearbetade animaliska biprodukter eller därav framställda produkter (förordning (EU) nr 142/2011),

vattenlevande djur: vattenlevande djur enligt definition i artikel 3.1 e i direktiv 2006/88/EG (förordning (EG) nr 1069/2009):

Direktiv 2006/88/EG, art. 3.1 e, vattenlevande djur:

- i) *fisk som tillhör överklassen Agnatha och klasserna Chondrichthyes och Osteichthyes,*
- ii) *blötdjur som tillhör stammen Mollusca,*
- iii) *kräftdjur som tillhör understammen Crustace,*

vilda djur: djur som inte hålls av människor (förordning (EG) 1069/2009),

visningsobjekt: animaliska biprodukter eller därav framställda produkter avsedda för utställningsändamål eller konstnärlig verksamhet (förordning (EU) 142/2011),

åtgärdströsklar: gränsvärde som anger när den som är ansvarig för det aktuella foderpartiet är skyldig att utreda orsaken till en specifik kontamination och om möjligt vidta åtgärder för att reducera eller eliminera densamma.

övervakning: noggrann granskning av ett eller flera foder- eller livsmedelsföretag, foder- eller livsmedelsföretagare och deras verksamhet.(förordning (EG) nr 882/2004).